

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

УТВЪРДЕН СЪС ЗАПОВЕД: РД – **xxxxxxx**

НА МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
за опазване
на белошипата ветрушка
(*Falco naumanni*)
в България
2017 – 2026 г.

Съставители: Симеон Марин, Градимир Градев, Елена Кметова-Биро (Зелени Балкани)

ГИС и карти: Павлин Желев (Зелени Балкани),

Редактор и текстообработка: Апостол Караганчев (Зелени Балкани)

© Снимки: Любомир Андреев, Пламен Добрев, José Antolín, Péter Palatitz, фотоархив Зелени Балкани. www.greenbalkans.org

Този план е разработен с активното участие на:

Зелени Балкани: Павлин Желев, Димитър Маринов, Петя Карпузова, Поля Михтиева, Йорданка Василева, Константин Попов, Министерство на околната среда и водите.

Конструктивни коментари и препоръки по плана предоставиха:

ЕвроНатур, Германия : Габриел Швадерер, Ане Катрин Хейнрихс, Шефан Фергер
ДЕМА, Испания : Хосе Антолин, Ана Антолин, Беатрис Естанке.

Издаваме благодарност на всички членове, доброволци и поддръжници, чиито имена не са споменати, но допринесоха за опазването на вида на терен и за подготовката на настоящият план за действие!

Препоръчителен начин на цитиране:

Марин С., Г. Градев, Е. Кметова-Биро (2017): План за действие за опазването на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (2017 – 2027), Зелени Балкани, МОСВ, София 91 стр.

Документът е разработен в рамките на проект “По-голям шанс за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България - Възстановяване на белошипата ветрушка LIFE11 NAT/BG/360 с подкрепата на финансовият инструмент LIFE на Европейския Съюз

Defensa y Estudio del Medio Ambiente

euRONATUR

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. РЕЗЮМЕ	5
2. УВОД	7
2.1. Основание за разработване на плана	7
2.2. Процес на разработване на плана	7
2.3. Цел на плана за действие	9
2.3.1. Основна цел	9
2.3.2. Второстепенни цели	9
3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС	10
3.1. Природозащитен статус	10
3.2. Законов статут	11
3.2.1. Международно законодателство	11
3.2.2. Законодателство на Европейския съюз и национално законодателство	12
4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА	13
4.1. Биология на вида	13
4.2. Разпространение	16
4.3. Състояние на популацията	17
4.4. Екология на вида	18
4.4.1. Изисквания към местообитанията	18
4.4.2. Скитане	22
4.4.3. Миграция	25
4.4.4. Зимуване	25
4.5. „Тесни места” в жизнения цикъл на вида	26
4.6. Данни за отглеждане на вида на затворено	26
5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ	28
5.1. Неподлежащи на управление фактори	28
5.1.1. Популационно-биологични фактори	28
5.1.2. Конкуренция от страна на други видове	30
5.1.3. Климатични промени – уязвимост на вида	30
5.1.4. Съществени социално-икономически промени	31
5.2. Подлежащи на управление фактори	32
5.2.1. Влошаване и разрушаване на местообитанията	32
5.2.2. Пряко унищожаване и преследване	33
5.2.3. Безпокойство	33
5.2.4. Въздействие на социално икономически фактори от управляем характер	34
5.2.5. Фрагментация на местообитанията	35
5.2.6. Случайни фактори	35
6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ	35
6.1. Опазване на местообитанията	35
6.1.1. Защитени зони от националната екологична мрежа	35
6.1.2. Защитените територии от националната екологична мрежа	37
6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг	38
6.2.1. Преки природозащитни мерки	39
6.2.2. Изследователски мерки	42
6.2.3. Мониторинг	46
6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му	46
7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ	47

7.1. Законодателни и управленчески.....	47
7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му	49
7.2.1. Поддържане на качествени местообитания за хранене в целия размножителен ареал.	49
7.2.2. Опазване и управление на местата за размножаване и нощувка	51
7.2.3. Подобряване на условията в местата за гнездене за намаляване смъртността на яйцата и малките.....	52
7.2.4. Програми/проекти за възстановяване и/или подсилване на популацията	52
7.3. Изследвания и мониторинг	54
7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида ..	55
7.5. Адаптивни и смекчаващи мерки	56
8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА	57
9. ВРЕМЕНА РАМКА И БЮДЖЕТ НА ПРИРОДОЗАЩИТНИТЕ ДЕЙНОСТИ.....	66
10 ПРИЛОЖЕНИЯ.....	71
10.1. Списък на използваните съкращения.....	71
10.2. Библиография.	72
10.3. Снимки на местообитания на вида в България.....	79
10.4. Кратки отчети по научни изследвания и проучвания, извършени в хода на разработване на плана за действие.	81
10.5. Анализи и доклади изготвени в хода на разработване на плана за действие.	82
10.6. Приложения към текста на ПД	82
10.6.1 Данни за <i>F.naumanni</i> в Национална Натура 2000 ГИС и база данни (МОСВ).....	83
10.6.2 Таблици към 4.4.1. Изисквания към местообитанията	84
10.6.3 Въведени в 33 забрани от значение за белошипата ветрушка.....	88
10.6.4. Карти и снимки към ПД.....	91

1. РЕЗЮМЕ

Белошипата ветрушка (*Falco naumanni*, Fleischer, 1818) е дребен сокол, с големината на гугутка. Не отбягва човека и може да бъде видян в населените места – по жици, стълбове, покриви на къщи и други постройки. В началото на размножителният период през април издава характерни силни, чирикащи звуци и поради високата си активност може лесно да бъде забелязан от живеещите наблизо хора. Ветрушката е изкусен летец и умело използва вятъра, за да издебва и атакува плячката си, откъдето е и произлязло народното и име. „Белоошипа“ идва от цвета на ноктите, които са светли за разлика от родственият на нея вид – черношипата ветрушка (керкенец). Алтернативното име на вида – „степна ветрушка“ може би по-добре описва предпочитанието му към степите и откритите пространства.

В България, в края на XIX век белошипата ветрушка е описана като гнездеща навсякъде (Radakoff, 1879), а в средата на XX век, като често срещана и широко разпространен вид (Патев, 1950, Арабаджиев 1962).

През 2000 – 2010 няма потвърдено сигурно гнездене на вида (Бъров, 2002) или вече не се посочва наличие на птици (Iñigo, Barov 2010. В Червената Книга на България видът е определен като критично застрашен без да се съобщава за гнездеща популация (Бъров и кол., 2015). Видът е докладван с негативни тенденции за всички популационни параметри (Национален доклад 2008-2012, чл.12 Директива 2009/147/ЕС, ЕЕА, 2015).

Към датата на приемане на настоящият план за действие, благодарение осъществените консервационни мерки по проект LIFE11 NAT/BG/360 е възстановена колония от 10 двойки в 33 Сакар BG0000212 и е открита колония от 3 – 6 гн. двойки в непосредствена близост до 33 Бургаско езеро BG0000273 (Gradev et al., 2016).

Сред най-вероятните причини за намаляването и изчезването на белошипата ветрушка са промените в земеползването: (намаляване екстензивното, пасищно животновъдство и последвалото обрастване на откритите пространства с храсти), интензификацията на земеделието (уедряване на обработваемите площи и загуба на синорите и мозайката от култури) и използването на пестициди, цялостно влошаващи качеството на хабитата. В населените места към процеса е допринесла и загубата на места за гнездене заради ремонт и подмяната на старите покриви.

Белошипата ветрушка е основно насекомояден вид, опортюнист, способен да използва широка гама от плячка както на земята, така и във въздуха (Cramp and Simmons 1987). Основното меню на вида включва едри насекоми от разред Orthoptera – щурци, скакалци; Coleoptera – обикновени златки, торни бръмбари; Hymenoptera – летящи мравки; Odonata – водни кончета; общо безгръбначните съставляват до 85-94 % от менюто (Бъров 2002; Cramp and Simmons, 1987). Други компоненти от храната на белошипите ветрушки са гръбначните – влечуги (особено гущери и сцинкови), дребни бозайници (мишки, земеровки, полевки) и врабчоподобни птици (чинки, врабчета) (Бъров 2002; Cramp and Simmons, 1987; Parr et al., 1997).

Белошипата ветрушка е силно привързана към агро-екологичния ландшафт, като демонстрира силни предпочитания към екстензивно управляваните житни култури и пасищата с екстензивна паша или други подобни практики (Бъров 2002; Donazar et al., 1993; Franco et al., 2004; Garcia et al., 2006; Kmetova et al., 2012; Parr et al., 1997).

Преобладаващият тип гнездови местообитания на вида са всевъзможни кухни и укрития, по покриви, стени и всякакви други високи части на самата сграда, в най-разнообразни постройки: селски къщи, обори, църкви, джамии, промишлени зони и др.

Основната цел на ПД е подобряване природозащитният статус и постигане състояние на сигурност на белошипата ветрушка в България.

Това може да бъде постигнато чрез:

- Възстановяване/подсилване популацията на вида до минимум 250 възрастни индивида, обитаващи 5 географски отдалечени находища, като предпоставка за преминаването му от категория „критично застрашен“ в „застрашен“ (според критериите за национално ниво на IUCN) и от „намаляваща“ в „увеличаваща“ се популация (според критериите за докладване по чл. 12 на Директива 2009/147/ЕО).
- Опазване, поддържане и възстановяване местообитанията и хранителната база на белошипата ветрушка, като предпоставка за естествена реколонизация на историческият ареал на вида.
- Прилагане законодателството за опазване на вида (ПУ на 33, ОС с Натура 2000 и др.)
- Разкриване на недостатъчно добре познати аспекти от екологията на вида, имащи отношение към опазването му
- Привличане на учаци и широката общественост в опазването на вида

Чрез създадената Национална екологична мрежа, която съдържа защитените зони за опазване на птиците от Натура 2000 са създадени предпоставки за опазване местообитанията на вида и успешното му възстановяване.

В ПД са предвидени комплекс от необходимите мерки: законодателни и управленчески; пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му; изследване и мониторинг; повишаване на осведомеността и др., които да гарантират изпълнението на поставената основна цел.

За възстановяване популацията на вида до 250 възрастни индивида, обитаващи 5 географски отдалечени находища е необходимо:

- Да продължи освобождаването на млади птици чрез изграденият МОАБВ при Зелени Балкани в с. Левка (33 Сакар BG0000212) през целият период на плана. Освободените там млади ще се установят и започнат размножаване на място в колонията в с. Левка или ще се разселят и реколонизират други, избрани от тях подходящи места. Колонията в съседство на 33 Бургаско езеро BG0000273, трябва да бъде подсилена преди да изчезне.
- Активното издирване на нововъзникнали колонии на вида е от ключово значение, за да бъдат подсилени в първите 2-3 години от възникването им, особено, ако са по-малко от 10 двойки. За подсилването може да се изпробва успешно приложеният в Италия метод по проект LIFE06NAT/IT/000026 (Caldarella, 2016).
- За да се постигнат целта на ПД ще е необходимо и възстановяването/създаването на нови колонии, географски отдалечени от с. Левка и гр. Бургас. Удачно е да се използва, доказалият се вече в България, метод на DEMA „*Ämbiente de colonia*” (Antolin, 2001).

В същото време, за да има къде вида да се възстановява в бъдеще, трябва да се предприемат мерки за опазване, поддържане, възстановяване местообитанията му за търсене на храна и за гнездене, където е необходимо. В това направление много важно значение имат политиките и мерките прилагани в селското стопанство, включително и в рамките на ПРСР и директните плащания на площ.

За изпълнението на ПД е необходимо ангажиране на финансовият, административен и експертен капацитет в страната: МОСВ, МЗХ, ИАОС, РИОСВ, ДНП и ДПП, ИБЕИ-БАН, НПНМ, НПО и др.

Планът за действие е за период от 10 години. Подлежи на актуализация на 5-ата години, или при възникване на нови обстоятелства или необходимост от спешни мерки.

2. УВОД

2.1. Основание за разработване на плана

Настоящият План за действие е разработен на основание чл. 35, т. 4, чл.52, ал. 1 и 2 и чл. 53, ал. 4 от Закона за биологичното разнообразие и Наредба № 5 от 1.08.2003 г., издадена от министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите, обн., ДВ, бр. 73 от 19.08.2003 г.

Внесеното от Зелени Балкани задание за разработване на план за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2027, бе съгласувано от МОСВ с писмо изх. № 48 – 00 – 1400 от 13.11.2013г.

Разработването на национални планове за действие за видовете е обща консервационна мярка, чието прилагане се мониторира на ниво ЕС (Iñigo & Barov, 2010).

Този план за действие ще подпомогне и изпълнението на ангажиментите на Република България по Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания, Конвенцията за опазване на мигриращите видове диви животни, Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (Директива за птиците).

Настоящият план за действие е в съответствие с Плана за действие за белошипата ветрушка *Falco naumanni* в Европейският съюз (Iñigo & Barov, 2010), като прилага научените уроци от предприетите практически дейности и ги адаптира към условията в България.

2.2. Процес на разработване на плана

Настоящият план за действие за опазването на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България е разработен в рамките на дейност А7, по проект: „По-голям шанс за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България – Възстановяване на белошипата ветрушка”, LIFE11 NAT/BG/360, финансиран от финансовия инструмент LIFE на Европейския съюз.

Изпълнител на дейността е СНЦ „Зелени Балкани – Стара Загора”, България – координиращ бенефициент, EURONATUR, Германия и DEMA, Испания – асоциирани бенефициенти по проекта.

Авторите на плана са: Симеон Марин, Градимир Градев, Елена Кметова-Биро (Зелени Балкани)

Други участници в процеса на изготвянето му:

ГИС и карти: Павлин Желев (Зелени Балкани),

Редактор и текстообработка: Апостол Караганчев (Зелени Балкани)

Снимки: Любомир Андреев, Петер Палатиц, Пламен Добрев, Хосе Антолин фотоархив Зелени Балкани. www.greenbalkans.org

Този план е разработен с активното участие на:

Зелени Балкани: Павлин Желев, Димитър Маринов, Петя Карпузова, Поля Михтиева, Константин Попов, Министерство на околната среда и водите

Конструктивни коментари и препоръки по плана предоставиха:

EuroNatur, Германия: Габриел Швадерер, Ане Катрин Хейнрихс, Щефан Фергер

DEMA, Испания: Пепе Антолин, Ана Антолин, Беатрис Естанке.

Непубликувани данни за своите наблюдения върху вида предоставиха: Симеон Гигов (Неофрон турс), Александра Хорозова (Директор СОУ Хр. Ботев, гр. Ивайловград), Айсун Бечева (ученик СОУ Хр. Ботев, гр. Ивайловград), Любомир Профиров (професионален орнитолог), Валентин Божилов (БОЦ, ИБЕИ – доброволен сътрудник), Милко Войводов (Председател ЛРД Сив кладенец, Ивайловградско), Даниел Митев (БДЗП), Анастасиос Бунас (Molecular Ecology and Conservation Genetics Lab, Department of Biological Applications and Technology, University of Ioannina, Greece & HOS), Матео Калдарелла (Centro Studi Naturalistic ONLUS, Italy), Маурицио Сара, Салваторе Бонди и др. (Dipartimento di Scienze e Tecnologie Biologiche Chimiche e Farmaceutiche, Università di Palermo, Italy).

Процес по изготвянето на плана:

Първата чернова на плана бе завършена към 01.01.2014, съгласно графика на изпълнение на дейностите по проект LIFE11 NAT/BG/360. Черновата бе разпратена до членовете на екипа на проекта, както и до по-широк кръг от експерти на Зелени Балкани. Бяха събрани, систематизирани и анализирани получените коментари и предложения. Втората чернова на плана, отразяваща получените коментари бе готова към 10.2014. На този етап, екипът на Зелени Балкани прецени, че е необходимо натрупването на практически опит от тестваните консервационни дейности, за да може да планира реалистично необходимите стъпки за възстановяване на вида в България.

Черновата на плана за действие (Marin & Gradev, 2016) бе представен пред над 50 експерти от 11 държави и 28 различни организации на проведената в рамките на LIFE11 NAT/BG/360 международна експертна среща, посветена на опазването и проучването на белошипата ветрушка (4-8.10.2016, Пловдив). Получени са коментари и препоръки по плана от експерти от Албания, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Македония, Сърбия, Украйна, Франция и Хърватска. Експертите, които имат опит в разработването на планове за действие споделиха опита си. Тези познания бяха интегрирани в настоящият план и ни дават увереност, че заложеното в него е в съответствие с водещите европейските природозащитни практики.

На 2.12.2016 детайлите за общественото обсъждане са оповестени съгласно изискванията на Наредба 5 на ЗБР.

На 20.12.2016 г. е проведено подготвително обсъждане на Плана по време на експертна среща за обмен на опит между LIFE Проектите изпълнявани от Зелени Балкани - Възстановяване на белошипата ветрушка, LIFE11 NAT/BG/360 и Светло бъдеще за черния лешояд, LIFE14 NAT/BG/649, в която участват и други експерти на организацията работещи по опазване и проучване на редки видове и техните местообитания.

На 22.12.2016 г. е проведено публично обсъждане на проекта плана за действие с присъстващите заинтересовани институции, експерти и граждани. Получени са писменни становища от: ДНП „Централен Балкан“ и „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД. По време на обсъждането са получени и устни коментари от представители на Биологическият факултет на Софийския Университет „Св. Климент Охридски“, Дирекция на Природен Парк „Витоша“, Сдружение за дива природа „Балкани“, както и експерти на Зелени Балкани работещи по проект „Възстановяване на белошипата ветрушка“, LIFE11 NAT/BG/360, изпълняван с подкрепата на Програма LIFE на Европейския съюз

Проектопланът, след отразяване на получените бележки в рамките на проведеното обществено обсъждане, е депозиран в МОСВ с вх. № xxx. за разглеждане от Национален съвет по биологично разнообразие.

Направените целесъобразни бележки и препоръки от заседание на НСБР на xx.xx.2017г. са отразени в текста и окончателният вариант на плана за действие е внесен в МОСВ с вх. № xxx.

Планът е утвърден със заповед на Министъра на околната среда и водите РД xxxxxxxx.

2.3. Цел на плана за действие

2.3.1. Основна цел

Подобряване природозащитният статус и постигане на състояние на сигурност на белошипата ветрушка в България .

2.3.2. Второстепенни цели

- Възстановяване/подсилване популацията на вида до размер от поне 250 възрастни индивида, обитаващи 5 географски отдалечени находища, като предпоставка за преминаването му от категория „критично застрашен“ в „застрашен“ по Червена книга на България (2011) и от „намаляваща“ в „увеличаваща“ се популация по Директива 2009/147/ЕО;
- Опазване, подържане и възстановяване местообитанията и хранителната база на белошипата ветрушка като предпоставка за естествена реколонизация на историческият ареал на вида;
- Прилагане законодателството за опазване на вида (ПУ на ЗЗ, ОС с Натура 2000 и др.);
- Разкриване на недостатъчно добре познати аспекти от екологията на вида, имащи отношение към опазването му;
- Привличане на различни заинтересовани страни, учаци и широката общественост в опазването на вида.

3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС

3.1. Природозащитен статус

Световен червен списък IUCN.

От 2011г. видът е категоризиран като „Слабо застрашен” (Least Concern) съгласно оценката на IUCN в Световния Червен списък. Тази категория се запазва и при последната направена оценка от 2013г. (BirdLife International. 2013).

Степен на застрашеност в ЕС – според „Птиците на Европа: Техният природозащитен статус” (BirdLife, 2004).

Категория: Изтощен

Един вид се счита за Изтощен ако популацията му не отговаря на IUCN критерии от Червеният списък и не е Рядък или Намаляващ в ЕС, но все още не е възстановен от средно или голямо историческо намаляване през 1970-1990г. Изтощените видове имат Неблагоприятен консервационен статут, защото вече са станали жертва на намаляването, което Директивата за птици и хабитати се стреми да предотврати, но все още не е възстановен.

SPEC (BirdLife, 2004a)

Категория: – SPEC 1

Европейски вид със световно природозащитно значение.

Докладване по чл.12 на Директива 2009/147/ЕО

България има ангажимент да провежда мониторинг въз основа на който да докладва състоянието на популацията в съгласно изискването на чл. 12 на Директива 2009/147/ЕО. Следващият срок за докладване е през 2020 и ще обхваща периода 2013 – 2018 г.

В доклада по чл.12 на Директива за птиците, обхващащ периода 2008 – 2012 (EEA, 2015) са представени следните данни за числеността и тенденции в популацията на вида:

Оценка на ниво ЕС:

Тенденции на размножаваща се популация		Тенденции в ареала на размножаваща се популация		Популационен статус
краткосрочна	дългосрочна	краткосрочна	дългосрочна	
увеличаване	увеличаване	-	-	Състояние на сигурност

Доклад на ниво страна членка – национален доклад за България:

Тенденции на размножаваща се популация		Тенденции в ареала на размножаваща се популация	
краткосрочна намаляване	дългосрочна намаляване	краткосрочна намаляване	дългосрочна намаляване

Червена книга на България.

Белошипата ветрушка е включена в Червената книга на България (2011) в категорията **критично застрашен CR** [A2(a+c) + 3c]+B[1(a) + (b)(i)(ii)(iv)(v)] + C[2(a)(i)] + D (Бъров и кол. 2015).

Разкодирано индексите на IUCN критериите и категориите означават следното:

Критерий А. Намаляване на размера на популацията:

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

[А 80 % или повече намаляване на размера на популацията за последните 10 години или за 3 поколения (CR)]

2 Намаляване в миналото (наблюдавано, оценено, подразбиращо се или предполагаемо), когато намаляването или причините за него може да не са обратими или да не са разбираеми или да не са прекратяеми, основаващо се на кое да е от следните:

(а. пряко наблюдение + с намаляване на заеманата площ, на размера на разпространение и/или на качеството на хабитата)

+ **3** Намаляване в бъдеще (допускано или предполагаемо), основаващо се на кое да е от следните:

с намаляване на заеманата площ, на размера на разпространение и/или на качеството на хабитата]

+

Критерий В Малка област на разпространение, фрагментиране, намаляване или флукуиране:

[**1** Районът на разпространение е оценен на $<100 \text{ km}^2$ (CR) и са налице поне два от показателите а, b:

(а) Района на разпространение е силно фрагментиран

+ (b) Продължаващо намаляване (наблюдавано, подразбиращо се или допускано, на кое да е от следните: (i) район на разпространение, (ii) заемана площ, (iv) броят на находищата или субпопулациите, (v) броят на възрастните индивиди)

+

Критерий С Малки популации намаляващи или флукуиращи

С Размерът на популацията е оценен на по-малко от 250 възрастни индивида (CR),

[**2** Продължаващо намаляване (оценено, допускано или подразбиращо се) на броя на възрастните индивиди и е налице поне едно от следните: (а)(i) всички субпопулации ≤ 50)

+

Критерий D:

Критерий D1 Много малки популации, Размерът на популацията е оценен на по-малко от 50 възрастни индивида;

Критерий D2. Много малка област на разпространение, Заеманата площ е оценена на по-малко от 20 km^2 .

3.2. Законов статут

3.2.1. Международно законодателство

Бернска конвенция – Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания

Категория: Приложение II

Видовете от Приложение II са определени като строго защитени.

Страната се задължава да полага усилия за подържане и адаптиране на популациите на видовете включени в приложенията на конвенцията.

Бонска конвенция – Конвенцията за мигриращите видове

Категория: Приложение II

Приложение II се отнася до мигриращи видове в неблагоприятно състояние или, които биха спечелили значително от международни споразумения за видовете. Конвенцията окуражава страните членки да сключват такива регионални споразумения за опазване и управление на конкретни видове или по-често групи от видове вписани в Приложение II.

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

CITES – Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора

Категория: Приложение II.

Според изискванията ѝ внасянето и изнасянето на екземпляри или разпознаваеми части от тях от страната може да става само със специално разрешение.

3.2.2. Законодателство на Европейския съюз и национално законодателство

Белошипата ветрушка е в **Приложение I на Директива 2009/147/ЕО** за опазването на дивите птици (Директива за Птиците)

Видът е обект на специални консервационни мерки по отношение на неговите местообитания, за да се осигури оцеляването и възпроизводството в района на разпространението му.

Видът е включен в **Приложение № 2 към чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР**, като вид чиито местообитания са обект на опазване чрез защитени зони от Националната екологична мрежа.

Видът е включен в **Приложение № 3 към чл. 37 от ЗБР**, съгласно който е защитен на територията на цялата страна. В тази връзка за вида се отнасят и разпоредбите на чл. 38 от ЗБР, регламентиращ забраните по отношение на защитени видове. Съгласно Тарифа за обезщетение при нанесени щети на растителни и животински видове, включени в Приложение 3 към ЗБР (ДВ, бр. 76 от 15.09.2006 г.) за нараняването, осакатяването или убиването на екземпляри или отнемането им от природата; унищожаването или вземането на яйца и разрушаването на гнезда на белошипата ветрушка се дължи по 400 лв./брой.

4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА

4.1. Биология на вида

Белошипите ветрушки са колониален, моногамен по принцип вид, за който вече е известно, че извънбрачните копулации не са рядкост (Negro et al., 1992).

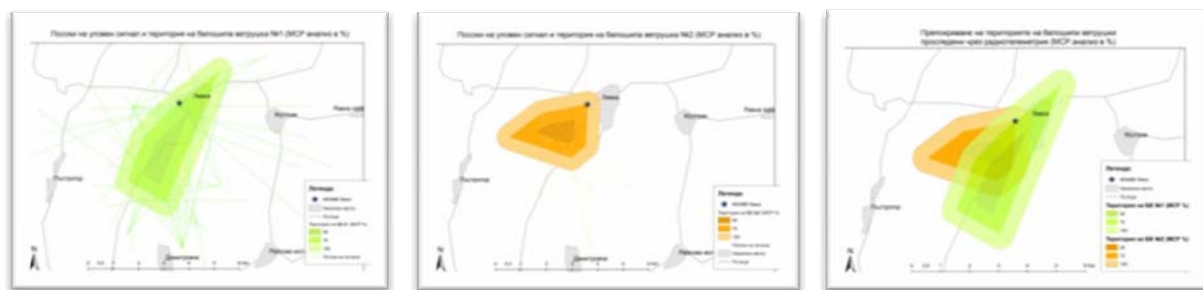
Размножаването на вида в България е добре проучено в колонията в с. Левка, през размножителните сезони 2014, 2015 и 2016 години (БД-ЗБ).

За трите години, през които съществува колонията, и двата пола белошипите ветрушки формират двойка с нов партньор всяка година. Регистрирани са и случаи на полиандрия (Mihtieva et al., 2016).

Преобладаващият тип гнездови местообитания на вида са всевъзможни кухни и укрития, по покриви, стени и всякакви други високи части на самата сграда, в най-разнообразни постройки: селски къщи, обори, промишлени зони и др.

Все още се срещат колонии гнездещи и в дивата природа – по отвесни земни брегове и скали, включително в Европейска Турция (Stoychev et al., 2016; Gradev et al., 2016d).

Ловната територия на вида в България е определена при две мъжки птици от размножаващи се двойки, с приблизително една и съща площ съответно 29,70 кв. км. и 46,80 кв. км., приблизително припокриващи се на терен. Най – отдалечената засечена позиция на маркирана птица е на 7,08 км. от колонията. Идентифицирани са две различни места за нощувка и пред миграционни струпвания на птици от колонията, отдалечени от местата за гнездене на 5 км. през 2014 и 4,30 км. през 2015 г. (Zhelev et al., 2016)

Първите завърнали се от зимуване птици в колонията в с. Левка са регистрирани съответно на 18.03.2014, 05.03.2015, 23.02.2016 (най-ранно съобщени за България), но по-масовото завръщане започва към средата на март. Първи започват да пристигат възрастните птици, а около месец след тях се завръщат и първите млади птици в 1-ва година. Тези разтеглени срокове на долитане в колонията логично се отразяват и в разтеглен старт на сформиране на двойките и загнезждането и в крайна сметка на излитането на малките.

Сформирането на двойките изразено чрез копулации и избор на гнездилка започват веднага – от момента на пристигане в колонията. Интензивните копулации преди снасянето на първото яйце продължават около 2 – 3 седмици при по-ранно завърналите се и се съкращават по продължителност.

Мътенето се извършва основно от женската. През нощта мъти изключително женската, а през деня често, но за кратки периоди бива сменяна от мъжкият.

Началото на мътенето е индивидуално за всяка двойка. Но като ориентировъчно начало на същинското мътене може да се отчита след снасянето на 2-рото яйце. Мътенето продължава около 30 дни.

Критична за оцеляемостта на излюпените в мътилото малки е синхронното им излюпване. Люпило, в което малките са се излюпили в рамките на 2 дни има шанс да оцелеят и излетят всички малки. Разлика от 2 дни в излюпването на малките е критична за оцеляването на по-късно излюпените.

Следващият критичен период за оцеляване на малките е след 10-12 ден, когато първите малки преминават на цели насекоми. Тук основният фактор е опита/търпението на женската – да разкъсва и дава храна на малките, които още не могат да поглъщат насекомите сами.

Мъжкият по правило ловува по-интензивно, като се отдалечава на по-голямо разстояние от колонията. Носи храната и я предава на женската. Женската почти изключително сама храни малките, особено в първите 10-ина дена. Тя също ловува, за да храни малките, но вече в заключителната фаза от престоя на малките в гнездото.

Малките остават в гнездото около 30 – 35 дни. После се задържат в гнездовата територия на колония за 10 – 15 дни, след което го напускат. Малка част, около 10%, от малките остават в територията на колонията за постоянно, до отлитането за миграция.

Някои основни изходни данни и гнездовите параметри по Cheylan's (1981) са представени в Таблица 1 (Gradev et al., 2016, БД-ЗБ):

Таблица 1: Изходни данни и гнездови параметри по Cheylan's (1981) за колония *F. naumanni* в с. Левка (Gradev et al., 2016, БД-ЗБ)

Година	Освободени 0-годишни [Брой]	Регистрирани половозрели [Брой]	Регистрирани обитаващи гн.територия [Брой]	Сформирани двойки [Брой]	Диви птици [Брой]	Установени сигурни двойки /с яйца/ [Брой]	Мътеци двойки [Брой]	Двойки с излюпени малки [Брой]	Двойки с излюпен и малки [Брой]
2013	90	0	8	0	2	0	0	0	0
2014	114	46	20	8 до 9	4	8	7	5	5
2015	82	59	40	9 до 13	8	9	9	5	5
2016	142	51	25 - 30	10	15	10	10	9	9
Година	Снесени яйца [Брой]	Излюпени малки [Брой]	Излетели малки [Брой]	Размер на мътилото	Размер на люпилото	Успеваемост	Продуктивност	Гнездови успех	Размножителен успех
2013	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2014	37	20	16	4,6 (n=8)	4 (n=5)	0,62 (n=8)	2 (n=8)	2,28 (n=7)	3,2 (n=5)
2015	41	17	17	4,5 (n=9)	3,4 (n=5)	0,55 (n=9)	1,88 (n=9)	1,88 (n=9)	3,4 (n=5)
2016	49	43	33	4,9 (n=10)	4,8 (n=9)	0,9 (n=10)	3,3 (n=10)	3,3 (n=10)	3,6 (n=9)

Легенда – Гнездовите параметри по Cheylan's (1981):

Размер на мътилото – брой снесени яйца от една женска;

Размер на люпилото – брой излюпени малки в едно гнездо;

Успеваемост (SR) – съотношението на двойките отгледали поне едно малко спрямо общия брой размножаващи се двойки;

Продуктивност (P) – брой на излетелите малки спрямо заетите територии от двойки;

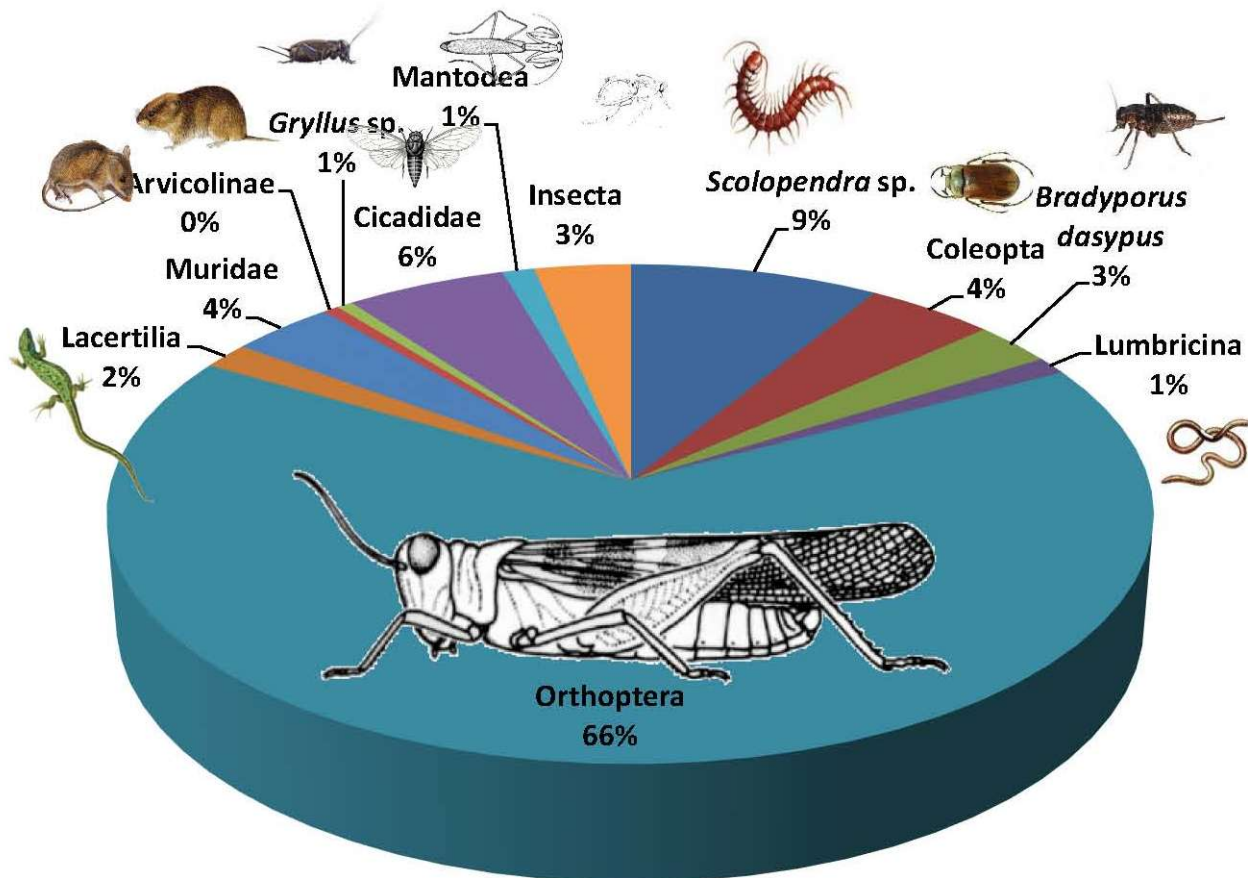
Гнездови успех (BS) – брой на излетелите малки спрямо двойките, при които е регистрирано мътене;

Размножителен успех (FS) – брой излетели малки, отнесен към броя на двойките, успешно отгледали поне едно малко.

Белошипата ветрушка е основно насекомояден вид, опортюнист, способен да използва широка гама от плячка както на земята така и във въздуха (Cramp and Simmons 1987). Основното меню на вида включва едри насекоми от разред Orthoptera – щурци, скакалци; и Coleoptera – обикновени златки, торни бръмбари; Hymenoptera – летящи мравки; Odonata – водни кончета; общо безгръбначните съставляват до 85 – 94% от менюто (Бъров 2002; Cramp and Simmons 1987). Други компоненти от храната на Белошипите ветрушки са гръбначните – влечуги (особено гущери и сцинкови – skinks), дребни бозайници (мишки, земеровки, полевки) и врабчоподобни птици (чинки, врабчета) (Бъров 2002; Cramp and Simmons 1987; Parr et al. 1997). Дъждовни червеи, молци и пеперуди най-вероятно също присъстват в менюто, въпреки че, тъй като не могат да се намерят ясно различни остатъци в събраните погадки, е трудно да се определи техният дял (Cramp and Simmons 1987). Ето защо белошипите ветрушки са добър естествен съюзник на местните общности в борбата с насекомните вредители и дребните гризачи в обработваемите земи и пасищата.

Първите данни за колонията в с.Левка показват, че видът се се храни предимно с насекоми, като най-често улавяната жертва са скакалците (Orthoptera) (фиг 1.). От видеонаблюденията и директните наблюдения на птиците, бе установено, че 66% от храната им се състои от скакалци (Orthoptera). Въпреки тази висока стойност, плячката на белошипите ветрушки може да е много разнообразна, като втората, най-често наблюдавана е сколопендрата (*Scolopendra* sp.). На следващо място по срещаемост са Cicadidae и Coleoptera, следвани от гризачите – Muridae и Arvicolinae, като пелвки бяха установени само два пъти. Насекомите съставляват 94% от храната, с която са наблюдавани ветрушките, 4% са гризачите и 2% влечуги, предимно представени от зелен гущер (*Lacerta viridis* Laurenti, 1768) (Михтиева, П. 2015).

Фиг 1. Хранителен спектър на белошипите ветрушки от колонията в с.Левка (Михтиева, П. 2015).

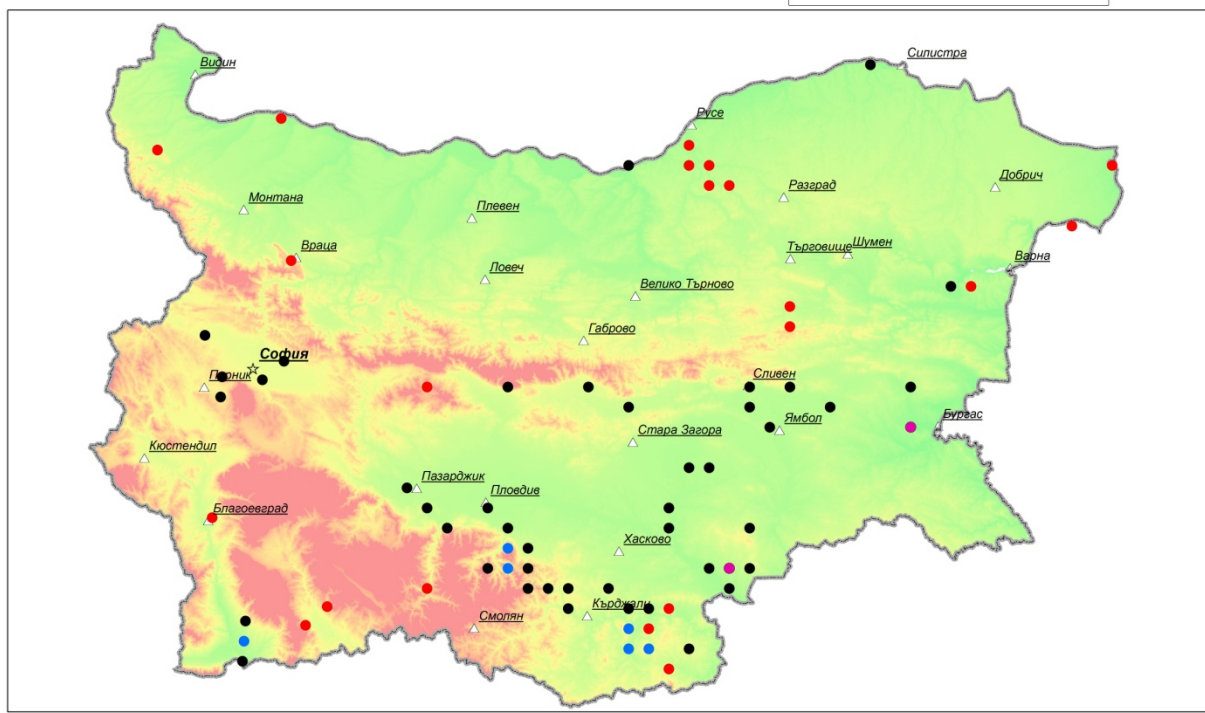
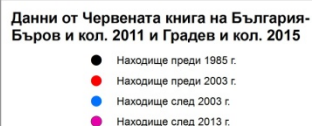

Белошипата ветрушка предпочита да ловува в открити пространства с оскъдна растителност. Използва най-различни ловни стратегии и видове полет. Често дебне жертвата кацнала на

В България, в края на XIX век белошипата бетрушка е описана като, гнездяща навсякъде (Radakoff, 1879), а в средата на XX век, като често срещана и широко разпространен вид (Патев 1950, Арабаджиев 1962).

Тенденциите в разпространението на вида във времето е представено пространствено на Карта 1. Тя е съставена въз основа динамиката на историческите находища на вида в 70 10x10 км. UTM квадрата описани в Червената книга на България, Бъров и кол. (2015), и актуалната информация за единствените гнездови колонии на вида в с. Левка, Свиленградско и в Лукойл Нефтохим АД, край Бургас (Gradev et al. 2016.).

Разпространение на белошипата ветрушка в България

4.3. Състояние на популацията

Няма данни за числеността на популацията, от времето на първите съобщения, когато вида е бил определян като гнездещ навсякъде – в края на XIX век (Radakoff, 1879) и като често срещан и широко разпространен вид – в средата на XX век (Патев, 1950, Арабаджиев 1962).

Всеки един опит за предсказване размера на популацията в периода XIX до средата на XX век си е чиста спекулация, но не можем да пренебрегнем факта, че само колонията при Карлово през 1893 г. е наброявала около 100 двойки (Reiser, 1894). Бихме могли да направим експертно предположение, че ако всеки оптимален за обитаване 10x10 км. УТМ квадрат ($n=200$) в Южна България е бил обитаван от 5 – 10 двойки (песимистична оценка – сравнима със сегашната популация в период на упадък в Европейската част на Турция) то основата част от популацията, която е обитавала Южна България, е възможно да е била 1 000 – 2 000 двойки.

Последва значителен спад в числеността и Мичев (1982) съобщава за промяна в статуса на вида за периода от 1950-1982, като от „гнездящ“ е преминал към „рядък гнездящ“ вид. Авторът прави и първата приблизителна количествена оценка като съобщава за численост от порядъка на 10 – 100 гнездещи двойки към 1980 г.

В първото издание на Червена книга на Република България от 1985г. с категория „застрашен вид“ (Ботев 1985).

В преглед на статуса на дневните грабливи птици (Nankinov et al., 1991), числеността на вида в страната към 1990 г. се оценява на 50 гнездещи двойки.

За периода 1980 – 1990 г. са установени 57 сигурни гнездещи двойки (Iankov et al., 1994).

През 1990 – 1995 г. популацията се оценява на 10 – 100 двойки (Biber 1996).

От 0 до 5 размножаващи се двойки се посочва за числеността на белошипата ветрушка през 1995 – 2000 г. (BirdLife International 2004, Бъров 2002).

През 2000 – 2010 не се посочва наличие на птици (Iñigo & Barov 2010) или няма потвърдено сигурно гнездене на вида (Бъров и кол. 2007).

Според обновено издание на Червената Книга на България, данните за която се събираха към 2009 г. и беше публикувана в Интернет за първи път през 2011 г., видът е определен като критично застрашен CR без да се съобщава за гнездеща популация (Бъров и кол. 2015)

В доклада по чл. 12 на Директива за птиците, обхващащ периода 2008 – 2012 (ЕЕА, 2015) са представени следните данни за числеността и тенденции в популацията на вида:

% в ЕС 27	Размер на размножаващата се популация	Тенденции на размножаваща се популация		Ареал	Тенденции в ареала на размножаваща се популация	
		краткосрочна	дългосрочна		краткосрочна	дългосрочна
-	0 – 5 дв.	намаляване	намаляване	0	намаляване	намаляване

Никъде в мрежата от ЗЗ за птиците от Натура 2000, при проучванията им през 2012, не е регистрирано гнездене на вида и се констатира изчезването му като гнездещ в тях (Матеева и кол., 2013).

Данните за вида от Национална Натура 2000 ГИС и база данни, на МОСВ (към 2015) са представени в Таблица 2 (Приложение 10.6.1). Според тях видът се среща като гнездящ в 33 Студен кладенец (0-3 дв.), 33 Мадхарово (0-2 дв.), 33 Бяла река (0-1 дв.), Язовир Розов кладенец (1 дв.), 33 Котленска планина (0-3 дв.), 33 Мост Арда (0-1 дв.), 33 Места (0-2 дв.), 33 Западен Балкан (наличен), и 33 Средна гора (наличен). Данните са попълнени и внесени в ЕК към 2007 - годината на присъединяване на България към ЕС, но въпреки няколко обновявания явно не са в съответствие с численостите представяни в други публикации от същият период или след него и се нуждаят от прецениране.

Към датата на приемане на настоящият план за действие единствените известни гнездови находища на вида в България са в с. Левка, Свиленградско – 10 гн. двойки и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“, край Бургас – 4 – 6 гн. двойки (Gradev et al. 2016d).

Първите събрани данни за възрастовата структура на колониите на вида в България са събрани в с. Левка (Таблица 3):

Таблица 3: Възрастова структура на колония *F. naumanni* в с. Левка (Gradev et al., 2016, БД-3Б)

Възраст/произход	2013	2014	2015	2016
Освободени 0-годишни	90	114	82	142
Възрастни: освободени предишни години – преминали през/ завърнали се в колонията	-	42	54	43
Птици от дивата популация	2	8	8	15
Общо:	92	164	144	200

Интересен факт е, че и през двата сезона, откакто е образувана колонията в с. Левка, в размножаващите се двойки участва по една птица от дивата популация. През 2014 това е над 2 годишна мъжка птица, а през 2015 възрастна женска птица (Gradev et al., 2016).

4.4. Екология на вида

4.4.1. Изисквания към местообитанията

4.4.1.1 Изисквания към местообитанията за търсене на храна

Белошипата ветрушка е силно привързана към агро-екологичния ландшафт, като демонстрира силни предпочитания към екстензивно управляваните житни култури и пасищата с екстензивна паша или други подобни практики (Бъров 2002; Donazar et al., 1993; Franco et al., 2004; Garcia et al., 2006; Kmetova, 2010 ; Parr et al., 1997).

Въпреки, че в миналото е съобщавано гнездене в България и над 800 м н.в. (Iankov et al., 1994) понастоящем показва явно предпочитание към равнинните агроценози в местата от ареала, където вида е с най-висока численост (Испания, Италия, Гърция).

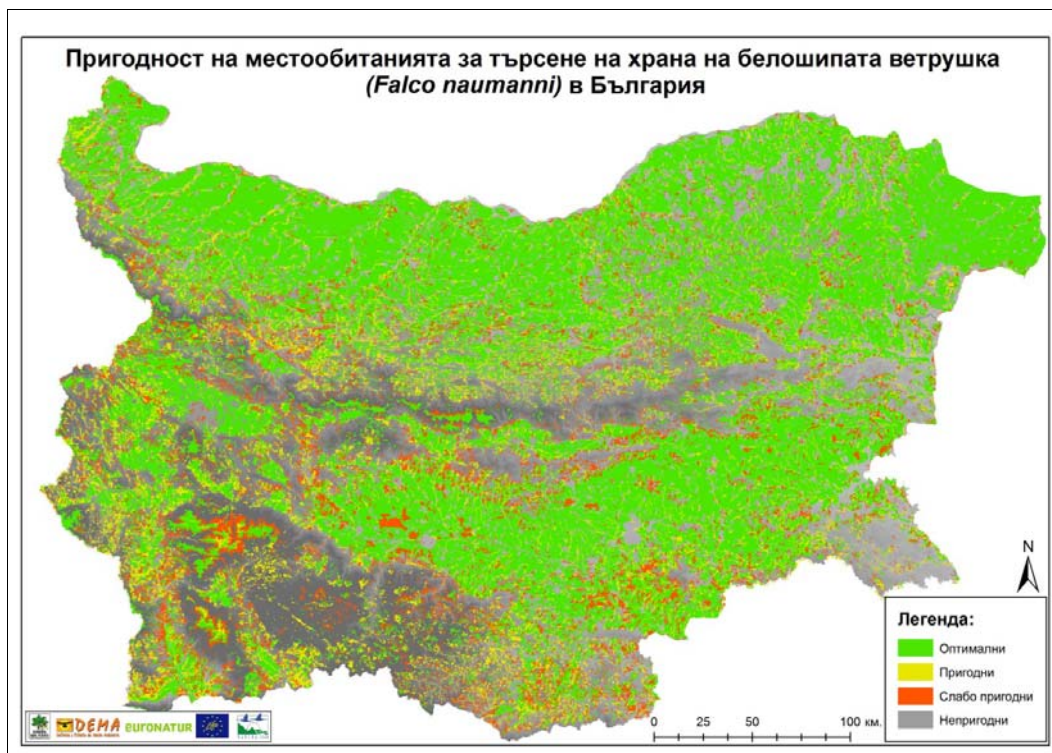
Местообитанията, които птиците от колонията в с. Левка използват за ловуване са житни ниви по време на тяхната жътва и оставащите след това стърнища (Zhelev et al., 2016).

За изготвянето на карта за пригодността на местообитанията за търсене на храна на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (Карта 2) е използвана пространствената информация от проект “КОРИН Земно покритие” 2012, 3то ниво, към която е присъединена атрибутивна информация за пригодността на съответните класове земно покритие. Пригодността на земното

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

покрытие е в 4 класа: непригодни, слабо пригодни, пригодни и оптимални - виж Таблица 4 (Приложение 10.6.2).

*Карта 2: Пригодност на местообитанията за търсене на храна на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (по “КОРИН Земно покритие” 2012).*

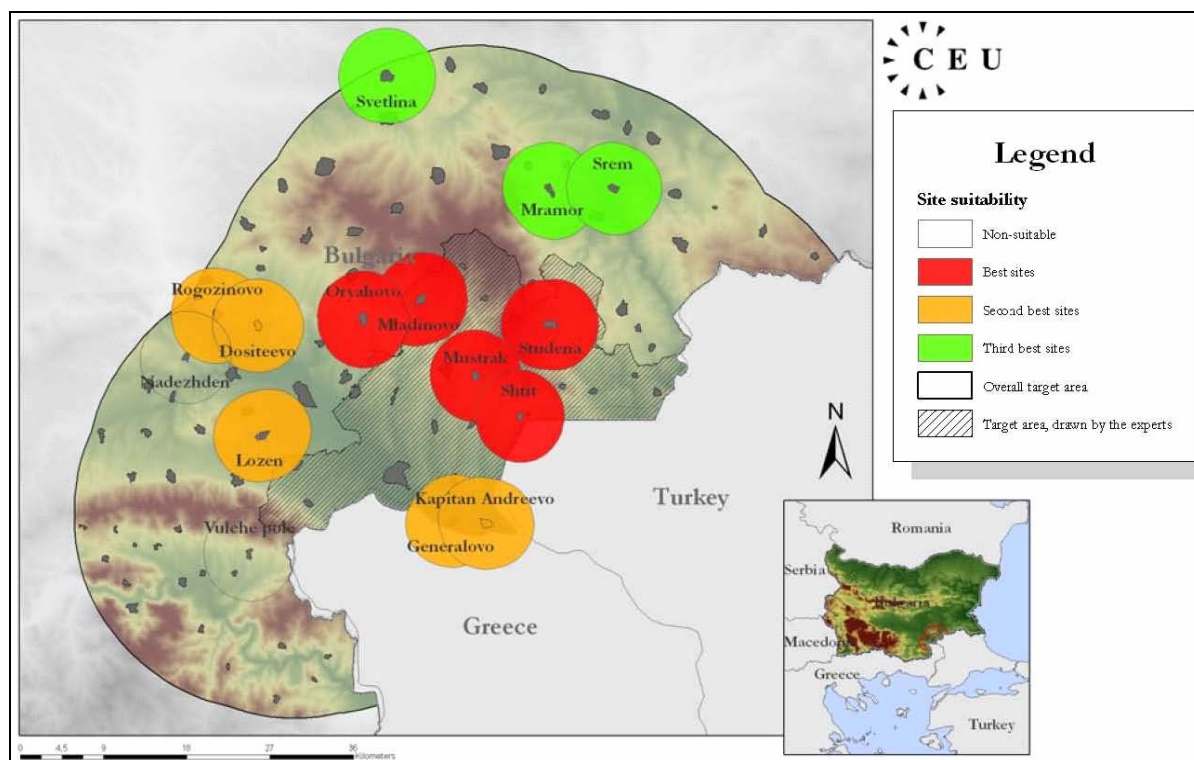
Следната атрибутивна информация въз основа типовете може да бъде използвана за изготвяне на карта: за

При управлението на ЗЗ от НЕМ е полезно да се има в предвид пригодността на природните местообитания от Приложение 1 на ЗБР като местообитания на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) за търсене на храна. Атрибутивната информация в 4 класа на пригодност: непригодни, слабо пригодни, пригодни и оптимални – е представена в Таблица 5 (Приложение 10.6.2).

При предпроектно проучване пригодността на дадена територия за възстановяване гнездова колония на вида е удачно да се използва разработеният „Хабитатен модел за възстановяване на белошипата ветрушка в България” (Kmetova, 2010). Идентифицирани са 3 района за възстановяване на популацията на вида: Сакар, Бяла река и Дервентски възвишения, като най-перспективен от тях е Сакар.

В хабитатния модел са заложили следните класове независими фактори на околната среда, които да се използват за определяне дали дадена територия е подходяща за поддържане на белошипите ветрушки: топография (надморска височина, наклон на терена, речна мрежа), земно покритие (подходящи хабитати за гнездене и хранене), биология (конкурентни видове и хищници, индикаторни видове), антропогенен натиск (пътища, човешка популация), управление на земите (съществуващи защитени територии). Анализ на хранителната база не е включен заради липсата на данни за разпространението на насекомите. Като косвен индикатор за хранителния капацитет на местообитанието е използван типа земно покритие (Kmetova, 2010).

*Карта 3: Пригодност на населените места в обследваната територия за възстановяване колонии на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) (Kmetova, 2010).*

Ако пригодността на дадена територия за възстановяване на белошипата ветрушка не може да бъде проверена с хабитатен модел, тогава като индикатори може да се използват други видове, които са с близки екологични изисквания.

Такива видове са: лалутер (*Spermophilus citellus*) степен пор (*Mustela eversmanii*), кръстат орел (*Aquila heliaca*), ливаден блатар (*Circus pygargus*), черношипата ветрушка (*Falco tinnunculus*), степен орел (*Aquila rapax*), вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), дропла (*Otis tarda*), стрепет (*Tetrax*), турилик (*Burhinus oedipnemus*), домашна кукумявка (*Athene noctua*), синявица (*Coracias garrulus*), папуняк (*Upupa epops*), яребица (*Perdix*), тракийски кеклик (*Alectoris chukar*), чавка (*Corvus monedula*).

Посочените видове обитават открити, сухи или полусухи, често с оскъдна растителност, естествени и създадени от човека местообитания. Наличието на стабилни популации на видове като синявицата, папуняка, турилика, яребицата и другите, хранещи се с насекоми видове, е сигурен показател за наличието на достатъчно храна и за белошипата ветрушка.

Наличието на кукумявки и чавки в малките населени места е показател за наличието на достатъчно места за гнездене. Трябва да се има предвид обаче, че чавката е освен конкурент за местата за гнездене е и заплаха за малките на белошипата ветрушка.

Лалугер
(*Spermophilus citellus*)

Вечерна ветрушка
(*Falco vespertinus*)

Домашна кукумявка
(*Athene noctua*)

Черношипна ветрушка (Керкенец)
(*Falco tinnunculus*)

Синявица
(*Coracias garrulus*)

Папуняк
(*Upupa epops*)

Яребица
(*Perdix perdix*)

Тракийски кеклик
(*Alectoris chukar*)

Чавка
(*Corvus monedula*)

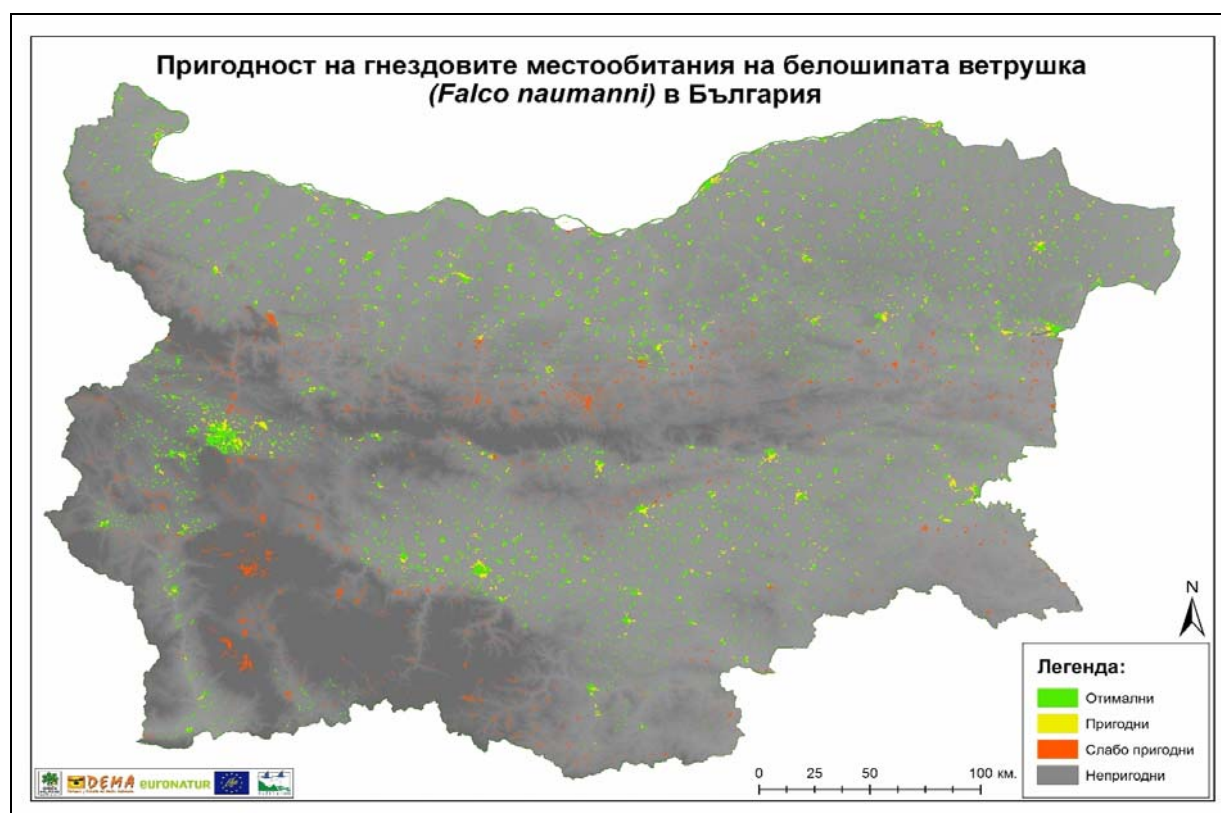
4.4.1.2 Изисквания към местообитанията за гнездене

Видът е силно зависим от напълно антропогенно повлиявани хабитати както за хранене така и за гнездене. Размножаващите се двойки не показват почти никакво безпокойство от присъствието на хора, освен в случаите на активно преследване. Ето защо белошипите ветрушки често гнездят в урбанизирани територии, тъй като те предоставят места за гнездене и нивото за заплаха от хищничество в гнездото е ниско, а и обикновено са заобиколени от земеделски територии или открити необработвани пасища, осигуряващи хранителен ресурс (Bustamante 1997; Hiraldo et al. 1996). Когато гнездят в градска среда, те предпочитат места с много паметници (замъци,

църкви) и стари сгради, както и голяма плътност на населението (Franco et al. 2005). В много случаи старите кирпичени къщи, които приютяват колонии на белошипите ветрушки се разрушават и биват възстановявани без оглед на нуждите на вида. Освен това върху вида може да се окаже негативно въздействие от човешкото безпокойство като интензивно използване на сградата, строителни дейности и разрушаване на гнездата (Catry et al. 2009). В същото време птиците с охота заемат изкуствени гнездилки, които могат лесно да се построят на предварително подбрани сгради и места (Bux et al. 2008; Catry et al. 2007; Pomarol 1993).

За изготвянето карта на гнездовите местообитания на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (Карта 3) е използвана пространствената информация от проект “КОРИН Земно покритие” 2012, 3то ниво, към която е присъединена атрибутивна информация за пригодността на съответните класове земно покритие. Пригодността на земното покритие е в 4 класа: непригодни, слабо пригодни, пригодни и оптимални - виж Таблица 5 (Приложение 10.6.2).

Карта 4: Пригодност на гнездовите местообитания на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (по “КОРИН Земно покритие” 2012).

4.4.2. Скитане

От публикуваната информация става ясно, че и след 2010, когато няма известни гнездови находища, видът продължава да посещава страната по време на скитания и миграция: в Източни Родопи, по Черноморието, Елховско Благоевградско и Врачански Балкан – Матеева, Янков (2013), Stoynov et al. (2015), Daskalova et al. (2016).

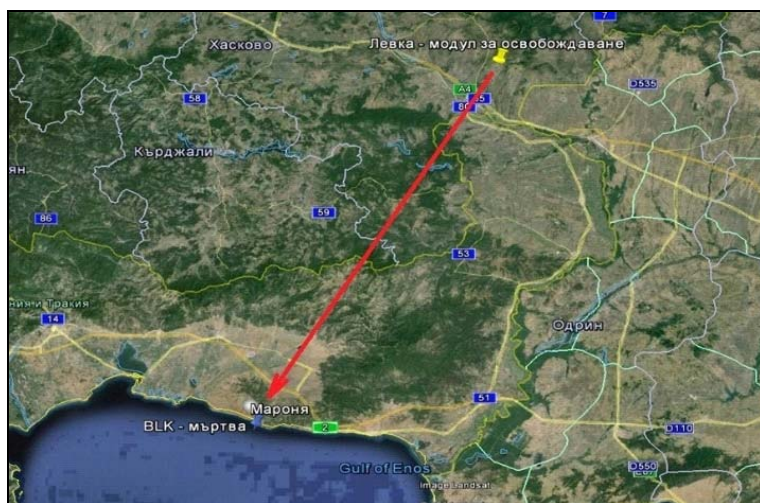
Към тези наблюдения можем да добавим и постъпилите в рамките на създадената по LIFE11 NAT/BG/360 обществената мрежа за мониторинг, непубликувани данни:

- 14.09.2010 г., 16 млади птици, сред които 2 мъжки 1-ва година, наблюдавани да се хранят с насекоми в нивите, с характерния си нисък полет и често кацане на земята или околните ниски дървета и храсти. В нивите южно от с. Синитово, общ. Пазарджик – Симеон Гигов, Неофрон турс (лично съобщение),

- края на лятото 2013, единични птици по покриви на крайните къщи в с. Бяло поле, Ивайловградско – Александра Хорозова (лично съобщение),
- в началото на септември 2013, по покривите на с. Ламбух, Ивайловградско – Айсун Бечева (лично съобщение),
- 9.05.2014, 1 мъжка белошипата ветрушка, край с. Поточарка фотографирана от Светльо Митков – Любомир Профиров (лично съобщение)
- На 06.05.2014, 1 възрастен мъжки, край с. Ковачевица, летящ над долината на р. Канина – Валентин Божилов (лично съобщение),
- април 2014, 3 птици прекарват 1 месец край с. Сив кладенец, Ивайловградско – Милко Войводов (лично съобщение),
- 15.7.2015, край Симитли, една летяща над главният път птица – Анастасиос Бунас (лично съобщение),
- 21.08. 2015 г., край Розино, община Карлово – намерена бедстваща 0-годишно птица, постъпила за лечение в СЦДЖ при Зелени Балкани (БД-ЗБ)
- 30.9.2015, мъжка белошипата ветрушка, над гр. Варна – публикувана снимка във – Даниел Митев фейсбук профил,
- 29.10.2015, с. Крупен, 1 мъжка, едногодишна белошипата ветрушка – Даниел Митев фейсбук профил,
- 23.09.2016, 1 птица, край Бургас (Атанасовско езеро) - Trektellen
- 7.10.2016, пред ПГВМ гр. Стара Загора, 2 птици (едната възрастна мъжка), високо в небето – Матео Калдарелла, Маурицио Сара, Салваторе Бонди и др. (лично съобщение).

Чрез Българската Орнитологична Централa, ИБЕИ е получен сигнал за открита на 6.07.2014 мъртва белошипата ветрушка в Гърция, подаден от белгийската гражданка Valérie Goethals по единствено запазеният метален пръстен. В рамките на проект LIFE11 NAT/BG/360, следвайки методиката за освобождаване, птицата е била поставена в кутия за освобождаване в МОАБВ, с. Левка на 11.06. същата година, на възраст 20 дена, а 10 по-късно, на 21.06 е регистриран първият ѝ самостоятелен полет. След като 10 поредни дни е регистрирана ежедневно в района на МОАБВ, последно е видяна на 1.07.2014г. За 5 дни разстоянието на което се е отдалечила от МОАБВ до мястото и на намиране е 126 км. по права линия, в югозападно направление от с. Левка (Карта 5).

Карта 5: Повторен възврат на маркирана в с.Левка ветрушка (БОЦ, БАН).

С цел проучване различни аспекти от екологията на вида (включително и местата за скитане) в рамките на проект LIFE11 NAT/BG/360 Зелени Балкани екипира екипира през 2015 г. със сателитни трансмитери PTTs (5g Solar PTT-100 backpack) 2 женски птици от успешно размножаващи се двойки (маркирани с оранжеви PVC пръстени с черен надпис BSB и BDS).

Такъв тип предаватели за проучване на белошипи ветрушки се използват за пръв път както в България, така и на Балканите.

Като резултат бяха идентифицирани нощувките на 2 предмиграционни концентрации на вида – беше потвърдено струпването в гнездовата територия на колонията от с. Левка и открито ново такова в Северозападна Гърция - карта 6 (Gradev et al., 2016b).

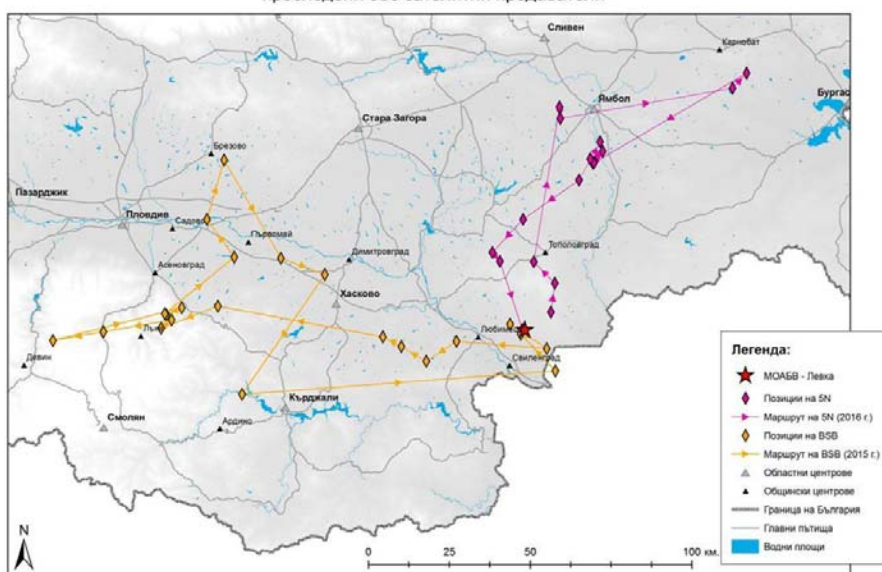
Карта 6: Предмиграционни скитания на птица от колонията в с.Левка (БД-ЗБ).

През 2016 са маркирането със сателитни предаватели продължава и са получени допълнителни данни за скитания в страната на птиците от колонията в с. Левка. Данните са края на размножителния сезон и периода на предмиграционните скитания за 2 женски, които успешно отглеждат малки в колонията. На карта 7 се вижда, че в рамките на два дена 8-9.7.2015 женската BSB преминава в близост до Лъки, Девин, Брезово, Хасково и кърджали, а женската 5N в рамките на два дена 17-18.8.2016 преминава в близост до Ямбол, Карнобат и Тополовград (БД-ЗБ).

Карта 7: Скитания в България на птици от колонията в с.Левка (БД-ЗБ).

Скитане в България на белошипи ветрушки от колонията в МОАБВ Левка,
проследени със сателитни предаватели

4.4.3. Миграция

В България мигриращи белошипи ветрушки през пролетта са наблюдавани най-рано в средата на март (14.03.1988 г.), като преминаването на птици на север продължава до средата на първата десетдневка на май (Iankov et al., 1994).

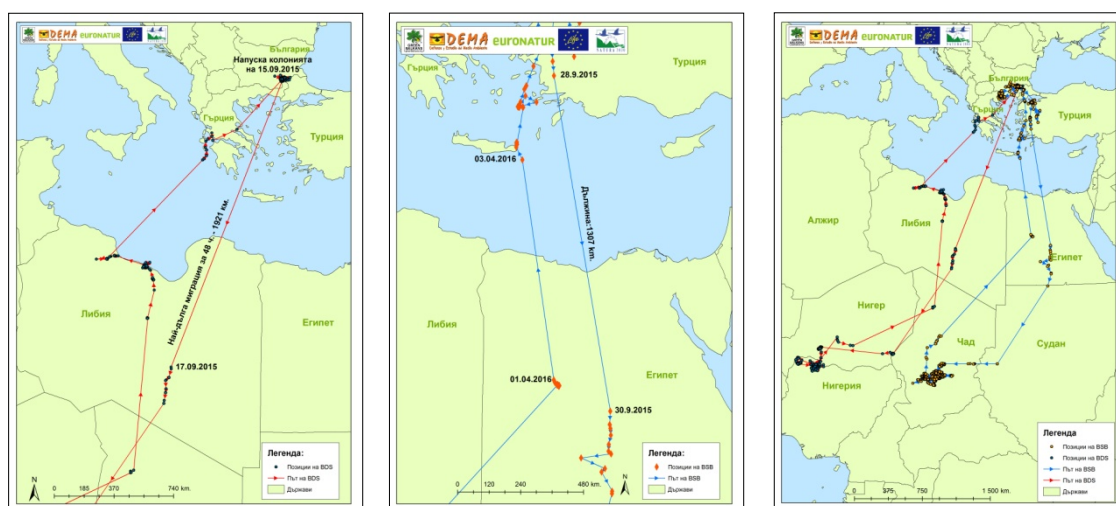
Есенната миграция на вида започва в началото на август (01.08.1963 г. – Iankov et al., 1994) и продължава до към средата на октомври (16.10.1898 г. – Iankov et al., 1994; 16.10.1980 г. – Michev et al., 1999). Пикът на есенния прелет е през август, след което броят на мигриращите птици постепенно намалява.

Последните птици напуснали колонията в с. Левка са регистрирани съответно на 08.10.2013, 10.10.2014, 08.10.2015, 04.10.2016 (ЗБ-БД).

Видът е установен само с 1 инд. по време на полевите проучвания на есенната миграция през 2012 г. – мигриращата белошипата ветрушка е наблюдавана на Атанасовско езеро.

По време на проучването на пролетната миграция през 2012 г. са наблюдавани 2 инд. – в Южна България, 1 инд. е наблюдаван в района на с. Попово на 7.4.2012 г. в полет на 300 м. височина, летящ в посока изток – запад. В Добруджа един мъжки индивид е наблюдаван при Дуранкулак на 29.4.2012 г. в полет на височина 20 м. Оценката на авторите е за поне 10 мигриращи годишно индивида (Матеева и Янков, 2013).

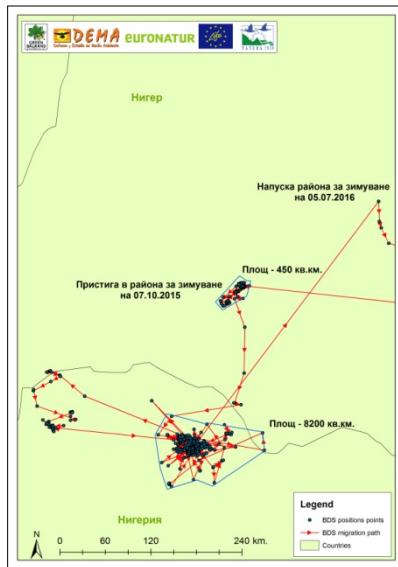
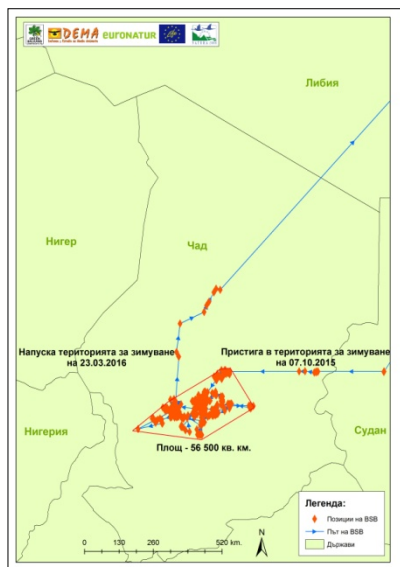
С цел проучване различни аспекти от екологията на вида (включително миграцията) в рамките на проект LIFE11 NAT/BG/360 Зелени Балкани екипира със сателитни трансмитери PTTs (5g Solar PTT-100 backpack) 2 женски птици от успешно размножаващи се двойки (маркирани с оранжеви PVC пръстени с черен надпис BSB и BDS). По време на есенната миграция и двете птици се предвиждат директно на юг без да следват крайбрежието, както правят други видове. Двете птици пресичат Средиземно море и навлизат в Африка съответно през Либия (BDS) и Египет (BSB). По време на пролетната миграция 2016 г. и двете птици използват почти същият миграционен път към родната колония в Сакар (Gradev et al., 2016b).

4.4.4. Зимуване

За разлика от Испания (Андалусия), Италия (Фоджия) и Гърция (Тесалия), за сега не е регистрирано зимуване на белошипата ветрушка в България.

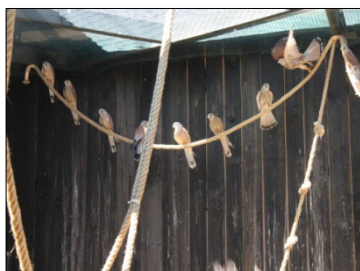
С цел проучване различни аспекти от екологията на вида (включително зимуването) в рамките на проект LIFE11 NAT/BG/360 Зелени Балкани екипира със сателитни трансмитери PTTs (5g Solar PTT-100 backpack) 2 женски птици от успешно размножаващи се двойки (маркирани с оранжеви PVC пръстени с черен надпис BSB и BDS). BDS зимува в граничната зона между Нигерия и Нигер, докато BSB прекарва зимата в Централен Чад (G. Gradev et al., 2016b).

4.5. „Тесни места” в жизнения цикъл на вида

Основните „тесно място” в жизненият цикъл на вида са големите концентрации на едно място, които прави по време на предмиграционните струпвания и зимуването. На тези места, на една нощувка (съставена понякога само от няколко, а дори и единични дървета) се събират за нощувка до десетки хиляди птици. Това ги прави изключително уязвими, както на антропогенни фактори – например деградация на местообитанието за хранене по време на зимуването (Pilard et al., 2016) така и на естествени причини от случаен характер като градушка (Taljaard & Anderson, 1994) или удар от мълния върху нощувката.

4.6. Данни за отглеждане на вида на затворено

Единственото място в България, където вида се отглежда и размножава на затворено Спасителният център за диви животни при Зелени Балкани.

Произхода на първите птици е от парк Валсроде, Германия, внесени през 2009 г. Първото размножаване на затворено е регистрирано през 2011 г.

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

През 2013 г. от Испания постъпват още 40 бр. млади птици за увеличаване на родителското стадо. Произхода на птиците е от рехабилитационни и размножителни центрове (LOS HORNOS, DEMA), любезно предоставени от Правителството на Екстремадура, Испания.

Така сформираният размножителна група в България също допринесе (освен вноса от Испания) с осигуряването на малки за освобождаване от Зелени Балкани в МОАБВ с. Левка, 33 Сакар.

В СЦДЖ през 2014г. 12 гнездящи двойки отгледаха 29 малки; през 2015г. 13 гнездящи двойки отгледаха 28 малки, а през 2016г. 21 гнездящи двойки отгледаха 71 малки.

При необходимост са спасявани изоставени яйца и малки от колонията в с. Левка като са излюпвани и/или доотглеждани в СЦДЖ при Зелени Балкани. Благодарение на тези проактивни дейности, през размножителният сезон 2014 г., броят на освободените малки (n=9) съставляваше 56,25% от успешно излетелите малки (n=16) от колонията в Левка (Marin & Vasileva, 2016).

5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ

Оценката на степента на влияние на заплахите и лимитиращите фактори е представена като експертна оценка на относителната им значимост съгласно следната скала:

Критична	фактор, който причинява или има вероятност да доведе до много бърз намаляване на числеността на срещашите се в страната птици (> 30% за повече от 10 г.);
Висока	фактор, който причинява или има вероятност да доведе до бързо намаляване на числеността на срещашите се в страната птици (20–30% за повече от 10 години);
Средна	фактор, който причинява или има вероятност да предизвика сравнително бавно, но значително намаляване в числеността на срещашите се в страната птици (10–20% за повече от 10 години);
Ниска	фактор, който причинява, или има вероятност да предизвика колебания в числеността;
Неизвестна	фактор, който е вероятно да повлияе на този вид, но не е известно до каква степен.

5.1. Неподлежащи на управление фактори

5.1.1. Популационно-биологични фактори

Популационни вълни.

Наличието на периодични спадове с последващо увеличаване на популацията на белошипата ветрушка в Европа е документирано в литературата. За такива периоди се смятат 1830-1850 г., 1885-1915 г., 1940-1955 г., когато видът е достигал пикова численост (Gensbol, 1987). През останалите периоди популацията на вида е имала умерен спад. Тези данни обаче не са подкрепени с точни количествени оценки и като цяло никога не са имали катастрофални размери, както наблюдаваните понастоящем тенденции (Бъров 2002).

Възможно е периода на спад в популацията да е бил подсилен от въздействието на отрицателни фактори, поради което последният срив да е бил по-силно изразен и съответно възстановяването на популацията след него да става по-бавно.

Значимост: средна

Намаляване на общата численост на популацията

Намаляване на числеността на популацията в световен мащаб (Biber, 1994), в края на XX и началото на XXI-ви век, е довела до ограничаване на разпространението на вида, фрагментиране на ареала на европейския континент и изчезването на те колонии от различни територии. Несъмнено тези процеси са оказали влияния и на българската популация на вида. Като страна разположена в северната периферия на средиземноморският ареал на разпространение, негативният ефект е бил изразен най-силно именно тук.

Свиването на популацията от периферията към центъра на ареала на разпространение, довежда до изчезване на те колонии на територията на България (Бъров и кол. 2015)

Значимост: критична

Фрагментация на ареала на размножаващата се популация

Фрагментацията в ареала на размножаващата се популация е пряко свързано с намаляването на числеността и е следствие от него. Двата процеса протичат едновременно. На фона на това разкъсване на ареала на размножаващата се популация, колониалното гнездене на вида – съсредоточаването на птиците в единични селища, прави съществуването им доста уязвимо. Отдалечеността на колониите една от друга, както в страната така и от колониите в съседните държави с наличие на колонии на по повече от 100 км. една от друга, допълнително засилва

отрицателното въздействие. Така дадена колония ситуирана в едно изолирано, отдалечено населено място може да бъде унищожена, в резултат на въздействието само на един негативен фактор, дори понякога и случайно явление. Това ще доведе още по-значително намаляване на числеността и още по-голяма фрагментация.

Ниската численост и отдалечеността на колоните една от друга, възпрепятства обмена на генетичен материал между тях, комуникацията и вътревидовата взаимовръзка между птици от отделните колонии.

Значимост: висока

Естествени заболявания, паразити, вируси и други негативни фактори на популационно ниво и флуктуации в числеността.

Като всички диви птици, белошипите ветрушки са подложени на влиянието на различни вътрешни и външни паразити, вируси и други заболявания. Поради колониалния начин на живот на ветрушките разпространението на тези заболявания може да се развие доста по-бързо. Особено в комбинация с други негативни фактори – недостиг на храна, спадане на имунитет, по-късно излюпено малко в люпилото тези болестотворни причинители могат да са летални, като доста уязвими са малките пиленца, както и по-слабите и неопити индивиди.

Значимост: неизвестна

Смъртност по време на миграция и зимуване.

Белошипите ветрушки са класически мигранти на дълги разстояния. По време на миграциите птиците се изтощават и са подложени на различни влияния и фактори, на които не може да се повлияе. Опасността се подсилва от факта, че по времето на предмиграционните струпвания и на зимуването образуват нощувки от по няколко хиляди индивиди, където са силно уязвими на различни фактори: загуба на местата за нощувка или прогонване, промяна на земеползването и влошаване на хранителният капацитет в района на ловуване и неблагоприятни климатични явления.

Регистрираната за МОАБВ в с. Левка оцеляемост на младите птици, завърнали се от първото си презимуване е съответно: 52,22% (2014 г.), 32,46% (2015 г.) и 25,61% (2016 г.) (БД-ЗБ).

Значимост: висока.

Конкуренция в люпилото.

В МОАБВ в с. Левка е регистрирана значителна конкуренция между малките в люпилото. По-рано излюпените започват активно да просят храна по-рано. В резултат на това те изпреварват по-късно излюпените в растежа и в активността им да просят храна и съответно способността да поглъщат по-едри парчета от храната или съответно цялата плячка без да се налага родителите да я разкъсват. При разлика във възрастта на излюпване от 2 и повече дни, оцеляването на по-късно излюпените е изключение, дори и при излишък на донесената в гнездото храна. Наблюдават се 2 рисков момента в оцеляването на малките породени от разновъзрастовост в люпилото: 1-вият е момента на храненето (до 24 часа след излюпването), а 2-рият на възраст около 10-12 дена (когато преминават на хранене с цяла плячка, без разкъсване на храната от страна на родителите). При наличието на достатъчно храна дори люпилото състоящо се от 5 малки, има шанс да оцелее цялото, ако е излюпено в рамките на 48 часа. (БД-ЗБ).

Значимост: ниска

Наличие на „обществена информация“ за жизнената територия в местата за възстановяване на колонии

На местата, където се освобождават птици с цел възстановяване на колонии на белошипите ветрушки или създаване на нови такива (като за целта се използват птици отгледани в ex-situ) трябва да се има предвид неопитността им за самостоятелен живот. При първоначалното освобождаване на младите белошипи ветрушки, те няма възрастни птици, на които да подражават в търсенето на храна, не знаят къде са подходящите за ловуване места и сигурните

места за почивка/нощувка, не са изработили групов поведенческа реакция за защита от хищници. Такава „обществена информация“ за качеството на жизнената територия (Calabuig et al. 2011) ще започнат да събират птиците във възрастта на 1-вата си година, които се завърнат в колонията от зимуване и се установят в нея или дори започнат да се размножават. Едва тази първа обитаваща група ще събере пълна информация за качествата на жизнената територия: места за ловуване, почивка и нощувка, от която да се възползват новодошли птици или завърнали се млади през следващите години (БД-ЗБ).

Значимост: ниска (национално), средна (локално)

Вътревидова конкуренция.

Птиците заемащи гнездовите колонии са в голяма конкуренция помежду си за заемането на най-подходящите места. Стълкновенията между индивидите от един и същи пол са настоятелни и продължителни. В МОАБВ с. Левка са регистрирани случаи на продължавашо над 30 минути стълкновение между женски птици в гнездилката на едната от тях, в която двете птици стоят вкопчени една в друга без никой да отстъпва. Други подобни стълкновения, останали незабелязани на камери за видеонаблюдение, в крайна сметка са завършили с летален изход (БД-ЗБ).

Значимост: ниска

5.1.2. Конкуренция от страна на други видове

Междувидова конкуренция.

Тя се изразява най-вече в конкуренцията за местата за гнездене с видове като чавка (*Corvus monedula*), гълъб (*Columba livia var. domestica*) и кукумявка (*Athene noctua*).

Конкуренцията с чавката и гълъбите, за гнездови места, е известна навсякъде в другите части на ареала: Испания, Италия, Португалия, Гърция и Турция.

В МОАБВ с. Левка беше регистрирана остра конкуренция с кукумявка изразяваща се в снасянето на яйца в мътилото на ветрушките и преки сблъсъци с мътещите женски в гнездовата камера. Кукумявките атакуват и птиците кацащи в близост (около 3 метра) от заетите от тях гнездови ниши. Атаките на кукумявките стават особено яростни след излюпването на малките им. В МОАБВ с. Левка бяха регистрирани летални случаи сред ветрушките (перфорация на гръдна кухина, кръвоизлив) вследствие нараняване от кукумявка (БД-ЗБ).

Значимост: ниска

Хищничество.

В рамките на възстановяване на вида в с. Левка са понесени загуби от атаки на двойка голям ястреб (*Accipiter gentilis*) в размер на около 10% от освободените през 2014 г. млади. ДЕМА и GREFA съобщават за провалени проекти за възстановяване на колонии провеждани в близост (400 м.) от гнездово находище на голям ястреб или в района на двойка сокол скитник.

През сезон 2014 г. размножаването на една от 8-те гнездещи двойки бе компрометирано, заради хищничество от бялка (*Martes foina*). Така, че тази заплаха реално трябва да се отчита при избора на място за възстановяване (спрямо наличието на гнездещи хищни птици) и да се обезопасява самият модул за освобождаване срещу наземни хищници.

Значимост: ниска

5.1.3. Климатични промени – уязвимост на вида

Оцеляемостта на зимуващите 0-годишни е била силно и позитивно свързана с годишните валежи в зимовищата в Сахел (Milhoub et al. 2010). Промените в климата свързани със зачестяване на засушаванията и увеличаване на продължителността им, което ще се отрази

негативно върху хранителният ресурс по време на зимуването най-вероятно ще окаже негативен ефект върху оцеляемостта на 0-годишните по време на зимуване. В допълнение нараства и риска от екстремни климатични явления, които могат да унищожат ношувките по време на зимуване.

В местата за гнездене увеличаването на валежните дни през размножителният период също ще повлияе негативно върху оцеляемостта на малките, заради затрудненото ловуване на възрастните по време на дъжд.

Значимост: неизвестна

5.1.4. Съществени социално-икономически промени

Интензификация на селското стопанство: уедряване на обработваемите площи, тотална химизация.

Започналият още в началото на XX век, процес на уедряването на земеделските парцели се ускорява след 2-та световна война и създаването на колективните земеделски стопанства (ТКЗС, АПК и др. форми на организация). Това довежда до изчезването или силното редуциране на синорите.

Успоредно започва широкото използване на химикали в селското стопанство (включително печално известният ДДТ), които предизвикват срив в екологичното равновесие и със сигурност са повлияли върху наличието на достатъчно храна за белошипата ветрушка.

Значимост: висока

Разрушаване на гнездови местообитания.

По същото време (след средата на XX век), с подобряване на общото материално благосъстояние в селските райони масово и повсеместно, в кратки срокове се ремонтират постройки, при което се унищожават местата за гнездене в старите, пробити покриви. Останалите фрагментирани колонии в бившият ареал, бавно, но неумолимо намаляват и изчезват.

Значимост: висока

Обезлюдяване на селата – запустяване на земеделски земи и упъдък в пасищното животновъдство

С развитието на индустрията градските центрове започват да привличат население за сметка на селските райони и към края на XX век вече съществуват много обезлюдени села, с изоставени къщи, чиито покриви бавно се рушат – отново възникват много места за гнездене. Същевременно най-бедните почви се изоставят, не се обработват и за няколко десетилетия вторично се превръщат в тревни съобщества. Вече има и достатъчно местообитания за хранене, но просто няма мощни съседни популации, които да се явят като донор за реколонизацията на териториите.

Смяната на политическата система през 1989 г. доведе до значителни социални промени включително унищожаване на кооперативните животновъдни и растениевъдни ферми и връщането собствеността на земята в реални граници. Обаче собствениците и техните наследници или не бяха способни вече да я обработват или просто бяха мигрирали към големите градове и/или чужбина. Процеса на изоставяне на земеделски земи се ускорява още повече и за 15-ина година големи площи обработваеми земи се превръщат в тревни съобщества, а огромни площи пасища започнаха да обрастват с храсти. Обрастването на пасищата е негативен процес, но се компенсира до някъде от превръщането на обработваеми земи в запустели, в последствие и в пасища. Същевременно обаче поради колапса на животновъдството обширните пасища не могат да се изпасват и съответно поддържат в благоприятно за биоразнообразието състояние. В така обраслите пасища белошипата ветрушка не може да ловува ефективно.

Значимост: висока

5.2. Подлежащи на управление фактори

5.2.1. Влошаване и разрушаване на местообитания

Загуба на местообитания за хранене.

Разликата в изобилието на плячка между различните култури значително повлиява размножителния успех. Освен това е доказано, че недохранването на малките е свързано с намаляването на популациите на плячката в Испания (Hiraldo et al. 1996; Negro et al. 1993). В тази връзка основните заплахи пред възстановяването на вида са влошаване качеството на хранителния хабитат както и пълната загуба на местообитанието.

Развитието на интензивното земеделие, промените в земеползването, залесяването, подмяната на неполивните житни и бобови култури с по-високи и плътни култури (слънчогледови, зеленчукови ниви, трайни насаждения), опожаряването на стърнища и изоставянето на пасищата, които обрастват с висока растителност са много сериозни заплахи.

Доказано е, че осигуряването на земеделски земи, където зърнените култури се редуват с угар и пасища, наличието на добитък и екстензивно пашуване, ограничаването на залесителните дейности имат положителен ефект върху популациите на белошипата ветрушка в Испания и Португалия. Опитът на Португалия, включващ тези практики в действащите агро-екологични схеми и планове за управление на териториите може да бъде приложен и в българските условия. проблемът с качеството на хранителния хабитат може да бъде решен чрез адекватно управление на земите, популяризиране на практики на земеползване, благоприятстващи белошипата ветрушка, и приемане на успешно изпробвани агро-екологични схеми финансирани от ЕС.

Значимост: висока

Намаляване обилието на храна заради химизация в селското стопанство.

Ефекта на този фактор е същият както при загубата на места за хранене, с тази разлика, че тук се унищожават плячката на ветрушката директно, а не чрез унищожаване на местообитанията ѝ.

Ефекта от масовото използване на химически препарати във всички дейности на селското стопанство и фоновото замърсяване причинявано от тях не са много добре проучени.

Има изследвания показващи връзката между използваните във ветеринарната медицина препарати и редуциране популациите на безгръбначните копрофаги (Beunon, 2012; Vickery et al, 2001) или недохранване на малките вследствие на третиране с инсектициди в гнездовите територии (Heredia et al., 1996).

Със сигурност най-голямо влияние оказват пестицидите и по-специално групата на инсектицидите и родентицидите, които могат директно да унищожат популациите на основната плячка на вида (насекоми и мишевидни гризачи) в жизнената територия на дадена колония. Една такава рязка промяна в обилието на храната неминуемо ще рефлектира в провал на гнездовият успех.

Виж също 5.2.4.1. от настоящият План за действие. За повече подробности виж също Доклад за положителни/отрицателни земеделски практики в ЕС имащи отношение към белошипата ветрушка (*F.naumanni*) (Приложение 10.5.2 към Плана).

Важност: критична (локално)

Разрушаване на гнездовите местообитания

Този проблем продължава да действа и да е причина за изчезване на колонии в Гърция и Турция.

Поради запустяване на селата и масовото наличие на разрушаващи се, на различна фаза къщи, изобилието на места за гнездене в България е повсеместно. Все пак в случай, че заета от

гнездещи двойки сграда започне да бъде ремонтирана има реална потенциална възможност за прогонване на птиците.

Колонията в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД гнезди в отдушници на промишлени съоръжения, върху натрупани от чавки и други видове гнезда. Само по себе си запущването на отдушниците е проблем и компанията вероятно ще вземе мерки за отстраняването му, което поставя в риск гнезденето на птиците.

Така или иначе тази заплахата действа локално, в местата където има гнездови колонии. Заплахата може да се намали като се взаимодейства със собствениците, осигурят се изкуствени гнездилици или се направи ремонта по съобразен с белошипата ветрушка начин.

Важност: ниска (национално), висока (локално)

5.2.2. Пряко унищожаване и преследване

Преследване от човека.

От документирания в България 57 случая на гибел на белошипите ветрушки в 87,7% птиците са били отстреляни, а 7% се отнасят до малки, взети от гнездото (Iankov et al. 1994). Като гнездещ в селищата вид, белошипата ветрушка е убивана (включително и с пушки) и от младежи и деца (Божков, 1972).

През последните 40 години, няма сведения за пряко унищожаване и преследване на вида. Това се дължи на факта, че видът е скитащ и мигриращ през територията на България и се появява спорадично и то в малка численност.

Ако не се работи с местното население и най-вече децата в местата на гнездене на вида, потенциално съществува риск от такива рецидиви (например отстрелване с въздушна пушка) и в днешно време.

Значимост: ниска (в местата за гнездене)

Токови удари, сблъсък с линейни структури и вятърни генератори

Тъй като е доказано, че смъртността при възрастните оказва най-голям ефект върху популационната динамика на белошипата ветрушка, трябва да се предприемат всякакви мерки за предотвратяване загубата на възрастни птици (Hiraldo et al. 1996). Това е особено важно при новосъздадена и уязвима популация. Птиците са особено уязвими от негативните влияния на небезопасени съоръжения от електроразпределителната мрежа, в непосредствена близост до колонията, в радиус 500 – 1000 м. от гнездата.

Най-голяма е опасността от токов удар при кацане и излитане от небезопасени електрически стълбове. В МОАБВ с. Левка, едва през третият размножителният сезон (2016г.) от старта на проекта, бяха констатирани 2 случая на токов удар (едната птица – мътеша женска) върху стълб, на разстояние 50 м. от колонията, и използван за почивка. Стълбът бе изолиран от EVN през есента на 2016 г.

В непосредствена близост до населени места (където гнездят колонии) проблем може да бъде сблъсъкът с електропроводи и вятърни турбини (Kauffman et al. 2003). Електропроводите могат да убият и възрастни и млади индивиди. Случаи на сблъсък с жиците са доказани в Испания, Португалия и Македония.

Значимост: ниска (в местата за гнездене)

5.2.3. Безпокойство

Безпокойството се споменава много рядко както негативен фактор в европейският гнездови ареал на вида. Такав е описан за провинция Фоджиа, Италия, където фотографии причиняват безпокойство на гнездещите двойки (LIFE06 NAT/IT/000026 TFR). Според нашите наблюдения в

същият район, това се дължи на липсата на постоянно човешко присъствие в обитаваните от малки колонии на вида обширни агроценози. Пълна противоположност са колонии в Турция, където сме регистрирали гнездене на двойки на 2-3 метра от входа на къщата или на няколко метра от най-активните човешки дейности (БД-ЗБ).

Значимост: ниска

5.2.4. Въздействие на социално икономически фактори от управляем характер

5.2.4.1 Промяна в земеползването

Унищожаване на тревни съобщества чрез разораване или превръщането им в трайни насаждения и други.

При присъединяването на България към ЕС (2007) огромна част от земеделските земи в селските райони реално са земи с висока природна стойност (ВПС). Преобладаваща част от тези земи с ВПС се явяват природни местообитания или местообитания на видове (по смисъла на ЗБР), което е причина една част от тях да бъдат включени в ЗЗ от мрежата Натура 2000. Смисъла на Натура 2000 е да предотврати намаляването или влошаване състоянието на тези ценни площи, затова в режимите на ЗЗ е забранено унищожаването им, каквото безусловно се явява разораването или превръщането им в трайни насаждения.

Паралелно с това, в първият планов период 2007 – 2013, а още по-интензивно във вторият 2014 – 2020, започна бурно усвояване на субсидии на ЕС за земеделие. Явяват се много арендатори, които по всевъзможни начини започват да стопанисват земята – да обработват все по-големи блокове и все по-големи площи. Закупена е нова, скъпа, мощна и производителна селскостопанска техника (например само капацитета на закупените нови машини в цялата страна е 3 пъти по-голям от наличната обработваема площ в страната), като за част от сумите за закупуването на техниката са под формата на заеми, което пък води до остра нужда от връщането им.

Същевременно при бурният процес на възстановяване на земята и в опит набързо да се изпълнят всички изисквания на ЕС са възникнали някои законодателни и административни неуредици като:

- Огромна част от земеделските земи, които реално са ВПС не са идентифицирани „официално“ като такива и не подлежат на финансиране от ПРСР. За тях няма финансиране за поддържането им като такива, а от друга страна поради това че не са ВПС официално няма пречка да бъдат разоравани, което увеличава продажната им цена като ниви или дава възможност за ползване на субсидии от европейският земеделски фонд;
- Значителна част от природните местообитания и местообитания на видове от Натура 2000 в земеделските земи като начин на трайно ползване са ниви или други типове обработваеми селскостопански земи. Когато те бъдат разорани или превърнати в трайни насаждения на практика се нарушава забраната от заповедта за обявяване на ЗЗ. Интерпретацията на МОСВ и РИОСВ в този случай е, че щом площите са по закон обработваеми земи, то нарушителите не могат да бъдат санкционирани.

В резултат, на гореописаните проблеми в защитените зони за птиците Сакар и Бесепарски ридове например, въпреки забраните съдържащи се в режимите на ЗЗ от Натура 2000 (виж т. 6.1.1), съответно 19% и 17% от тревните съобщества, които са с ВПС още в периода 2007 – 2010 бяха разорани (Kerstin Sundseth, 2013).

Освен това много малко планове и проекти, предвиждащи превръщането на обработваеми земи в трайни насаждения или гори се подлагат въобще или пък им се извършва качествена оценка за съвместимост с Натура 2000 (Наредбата по чл. 31 на ЗБР).

Значимост: висока

5.2.4.2 Земеделски практики.

Използване на пестициди в селското стопанство.

Въпреки набора от забрани съдържащи се в режимите на ЗЗ от Натура 2000, касаещи използването на пестициди и химически препарати (виж т. 6.1.1), на практика не се контролира прилагането им на терен.

Някои провеждани Някои провеждани кампании за борба с каламитети на скакалците и нодуларния дерматит по едрите преживни животни придобиха медийна известност. За борба със скакалците и преносителите на нодуларния дерматит (комарите) обширни площи от страната бяха обработени с инсектициди, с летателна техника от въздуха. Въпреки, че МЗХ информира на страницата си за търговските им наименования, не стана ясно дали тези дейности са били съгласувани със съответните РИОСВ и дали те са провели контрол на терен, за да гарантират, че тези препарати няма да се приложат в границите на ЗЗ от Натура 2000, с което да се нарушат забраните им.

Важност: критична, особено в границите на жизнената територия на съществуващи колонии

Значимост: критична (в местата за гнездене)

5.2.5. Фрагментация на местообитанията

Тази заплаха със сигурност е имала сериозно влияние върху вида в средата на XX век (виж т. 5.2.4.1). Явно постепенно видът е успял да се приспособи към загубата на първичните му местообитания (степите) и да премине към обитаването на вторичните местообитания – сухи (неполивни) житни (пшеница, ечемик и др.) и фуражни (люцерна, детелина и др.) земеделски култури. Това както показват данните от Испания, Италия, Португалия и Франция, благодарение и на паралелно прилаганите преки, консервационни мерки помогна популацията на вида да се възстанови и дори се увеличава.

Значимост: ниска

5.2.6. Случайни фактори

Струпването в големи количества на едно място, характерно за жизненият цикъл на вида, го прави силно уязвим от деградация на местообитанието за хранене по време на зимуването (Pilard et al., 2016), и от разрушаване на нощувките, заради отсичане на дървета или други катастрофични събития.

Значимост: Критична (на нощувките)

6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ

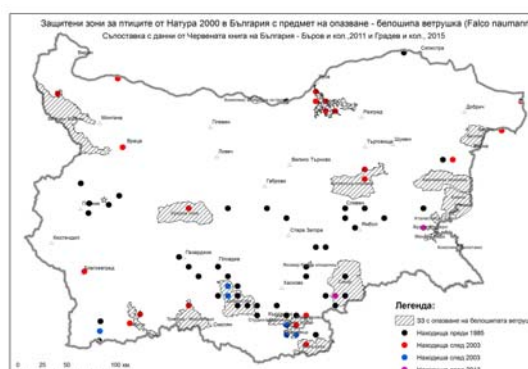
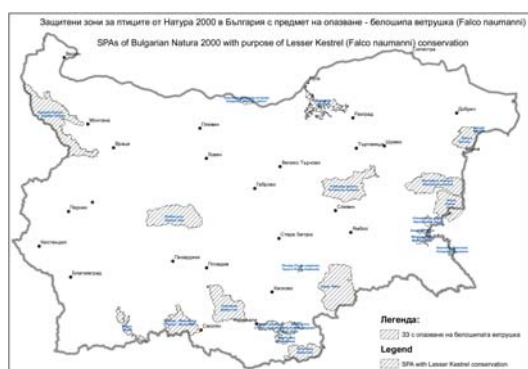
6.1. Опазване на местообитания

6.1.1 Защитени зони от националната екологична мрежа.

От значение за опазването на вида (вписан като предмет на опазване) са следните 23 защитени зони от Натура 2000 по директивата за птиците от националната екологична мрежа:

Таблица 7: 33 от НЕМ с предмет на опазване белошипата ветрушка (МОСВ).

№	Код на защитена зона	Име на защитена зона	Риосв
1	BG0000270	Атанасовско езеро	Бургас
2	BG0000271	Мандра-Пода	Бургас
3	BG0000273	Бургаско езеро	Бургас
4	BG0002002	Западен Балкан	Монтана, София
5	BG0002012	Крумовица	Хасково
6	BG0002013	Студен кладенец	Хасково
7	BG0002014	Маджарово	Хасково
8	BG0002017	Комплекс Беленски острови	Велико Търново, Плевен
9	BG0002019	Бяла река	Хасково
10	BG0002021	Сакар	Хасково, Стара Загора
11	BG0002022	Язовир Розов кладенец	Стара Загора
12	BG0002025	Ломовете	Русе
13	BG0002029	Котленска планина	Велико Търново, Стара Загора, Шумен
14	BG0002041	Комплекс Ропотамо	Бургас
15	BG0002043	Емине	Бургас
16	BG0002044	Камчийска планина	Бургас, Варна
17	BG0002054	Средна гора	Пазарджик, Пловдив, София
18	BG0002061	Балчик	Варна
19	BG0002071	Мост Арда	Хасково
20	BG0002073	Добростан	Смолян, Хасково
21	BG0002076	Места	Благоевград
22	BG0002082	Батова	Варна
23	BG0002113	Триград - Мурсалица	Смолян

Карта на Натура 2000 зоните (МОСВ, 2016) за опазване на белошипата ветрушка и данните за разпространението на вида (Бъров и кол., 2015, ЗБ-БД, 2016).

В идентифицираните 23 33 с предмет на опазване белошипата ветрушка има разписани 10 групи от сходни забрани, въведени чрез заповедите им за обявяване. Забраните са представени в Приложение 10.6.3, а разпределението им по 33 в Таблица 8, в същото приложение.

Освен 23те 33, в чийто предмет на опазване е вписана белошипата ветрушка има и други 33 от Натура 2000 в НЕМ, които са подходящи за реколониизиране от вида поради: наличието на подходящи местообитания, подходящи режими на опазване, наличие на административен и експертен капацитет, и се намират в историческият ареал на разпространение на вида.

Таблица 9: 33 от НЕМ (МОСВ), подходящи за реколонизация от белошипата ветрушка, в които вида не е включена в предмета им на опазване.

№	Код на защитена зона	Име на защитена зона	Риосв
1	BG0002001	Раяновци	София
2	BG0002003	Кресна	Благоевград
3	BG0002009	Златията	Враца, Монтана
4	BG0002020	Радинчево	Хасково
5	BG0002023	Язовир Овчарица	Стара Загора
6	BG0002028	Стралджа	Бургас, Стара Загора
7	BG0002030	Комплекс Калимок	Русе
8	BG0002038	Провадийско Роякско плато	Варна, Шумен
9	BG0002057	Бесапарски ридове	Пазарджик
10	BG0002059	Каменски баир	Стара Загора
11	BG0002066	Западна Странджа	Бургас, Стара Загора
12	BG0002074	Никополско плато	Плевен
13	BG0002081	Марица – Първомай	Пловдив
14	BG0002083	Свищовско – Беленска низина	Велико Търново, Плевен
15	BG0002085	Чаиря	Варна
16	BG0002101	Мещица	София, Перник
17	BG0002115	Било	Варна
	Други	Други	Други

Н.В. Списъкът не претендира за изчерпателност! Белошипата ветрушка може да реколонизира и/или е подходящо да бъде възстановена и в други 33 с подходящи местообитания, например тези, в които предмет на опазване е вечерната ветрушка (*Falco vespertinus*).

Очаква се Риосв, ДНП, ДПП на териториите на които се появи нововъзникнала колония, независимо дали попада в обхвата на Натура 2000 или извън нея, да инициира и координира или изпълни консервационните дейности описани в плана за действие (подсилване с птици от размножителни центрове, обезопасяване на гнездата/поставяне безопасни гнездилици, опазване местообитанията за хранене и др.).

Също така се очаква Риосв, ДНП и ДПП на чиято територия има 33 с предмет на опазване белошипата ветрушка да са активни в инициирането и изпълнението на проекти по възстановяване/създаване нови колонии на вида.

6.1.2 Защитените територии от националната екологична мрежа.

ЗТ от НЕМ не играят такава съществена роля за опазването на вида. Все пак, според Iankov et al. (1994) 10.5% от гнездата на белошипата ветрушка за периода 1950-1991 г. попадат в пределите на защитени територии.

Сред потенциално представляващите по-голям интерес за опазването на вида може да се изброят следните ЗТ попадащи в границите на гореспоменатите 23 ЗТ за птиците:

ПП Персина, ПП Русенски лом, ЗМ Вая, ЗМ Устие на река Изворска, ПР Атанасовско езеро, ЗМ Меандри на Бяла река, ЗМ Марциганица, ЗМ скалния комплекс „Караджов камък“, Р Червената стена, ПР Казъл Черпа „Женда“, ЗМ Чаирите, ПЗ нос Емине, ПЗ Белоградчишки скали и др.

Сред режимите на някои от тях има такива, които се отнасят и са благоприятни и за белошипата ветрушка:

- Забранява се всякакво ново строителство
- Забранява се разораване на съществуващите ливади и крайбрежни участъци
- Забранява се превръщане на ливадите и пасищата от държавния и общинския поземлен фонд в обработваеми земи;
- Забранява се безпокоене на птиците през размножителния период, събирането на яйца и опръстеняване на малките
- Забранява се използване на химически средства за растителна защита
- Забраняват се минно-геоложки и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността и др.

Съществуващите 3 НП и 11 ПП са важни заради наличието на изграден административен капацитет, в лицето на техните Дирекции, които биха могли да инициират и изпълняват проекти/мерки по възстановяване гнездови колонии на вида в териториите на парковете (където това е подходящо). Когато възстановяваната колония по време на жизнения си цикъл се очаква да използва територията на парка, може да е резонно, с цел снижаване на разходите за изграждане на МОАБВ да се използват сгради в населени места в съседство на границите на парка (например сградите, които са офис/и на Дирекцията на парка или други подходящи за целта).

6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг

Опити за подпомагане гнезденето на вида чрез адаптиране на изоставени постройки в района на с. Джанка в Източните Родопи са правени от БДЗП през 1991 г. (Бъров, 2002).

В периода 1994 – 1997 г. Зелени Балкани издълбават естествени ниши в отвесен речен бряг на р. Фишера, в м. Курт кая, при с. Варник с цел заместване на ерозираните земни ниши на последното историческо гнездовище на вида в Сакар край с. Пашово – Пашовското дере (С. Марин, И. Иванов, И. Стоев, устно съобщение),

В периода 08.2009г. – 07.2012г. „Зелени Балкани – Стара Загора“ изпълни проект „Консервационни дейности за целеви видове от Директивата за птиците на ЕС – белошипата ветрушка, черен лешояд и царски орел, в основните им местообитания в България“. Проект [№ 58301-60-480](#), Договор № 58301 – С – 008, Процедура BG161PO005/08/3/01/05. Проектът бе осъществяван с финансовата подкрепа на Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.“, Приоритетна Ос 3 „Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие“.

В периода 2012 – 2017, „Зелени Балкани – Стара Загора“ (координиращ бенефициент), в партньорство с DAMA (Испания) и EuroNatur (Германия), осъществяват проект „По-голям шанс за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България – Възстановяване на белошипата ветрушка“, [LIFE11 NAT/BG/360](#), с подкрепата на финансовия инструмент LIFE на Европейския съюз.

6.2.1 Преки природозащитни мерки

6.2.1.1 Изграждане и работа на МОАБВ с. Левка

Модулите за освобождаване на млади белошипни ветрушки, с цел възстановяване или създаване на колония, са прилагани в Испания, Франция и Португалия. В Испания са изградени десетки такива, някои от които дори в специално построявани за целта сгради/кули и са достигнали голямо развитие във всеки един от детайлите.

Тук представеният модел е разработен от ДЕМА по системата *Ambiente de colonia* – колониална атмосфера (Antolin, 2001), като при изграждането му в с. Левка, защитена зона Сакар от НАТУРА 2000, бяха направени някои допълнения и нововъведения.

Същността на метода е младите, нелетящи птици да бъдат поставени в кутии за освобождаване, от които те имат открит достъп до външната среда през отвор. Младите птици са свободни да напуснат във всеки един момент, когато се почувстват готови. Когато излязат от кутиите малките стъпват и се разхождат на перила, които им осигуряват сигурност докато не се почувстват уверени да полетят.

Пред кутиите за освобождаване е монтирана клетка, в която се помещават възрастни птици, които изпълняват ролята на приемни родители. Намиращите се в кутиите за освобождаване малки са отделени от възрастните с мрежа и имат видимост към ландшафта в района на модула. Възрастните птици, проявявайки родителски инстинкт, хранят малките през мрежата, като по този начин импринтирането им към даденото място на освобождаване се усилва.

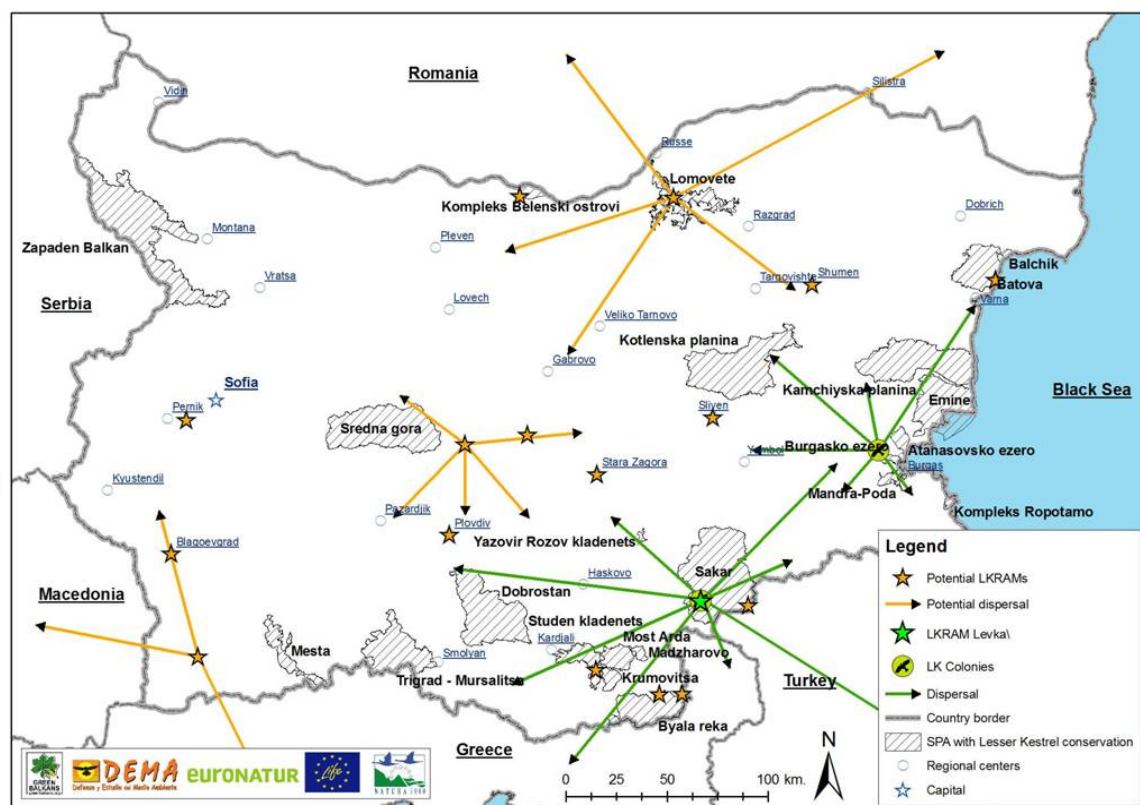
Около кутиите за освобождаване и клетката с приемните родители се разполагат изкуствени гнездилици, в които загнездват успешно презимуващите птици, освободени от модула в предишни години.

Модулът е оборудван с прозорци, от които се извършва индивидуалното разпознаване на птици в колонията. В допълнение, за получаване на едновременно, обща представа за ситуацията в отделните части на модула, както и за проследяване на случващото се в гнездилиците е инсталирано видео наблюдение (Gradev, 2016).

Общо през МОАБВ с. Левка са освободени 428 0-годишни малки:– 90 (2013г.), 114 (2014г.), 82 (2015г.), 142 (2016г.). Като резултат видът беше възстановен като гнездящ в България: 8 двойки с 16 излетели малки (2014г.), 9 двойки със 17 излетели малки (2015г.) и 10 двойки с 33 излетели малки (2016г.) (Gradev et al., 2016)

Желаните и предполагаеми направления на дисперсия и бъдеща реколонизация на птици освобождавани от МОАБВ, на подсилената колония в 33 Бургаско езеро, както и на бъдещи възстановителни проекти е показано на картата:

6.2.1.2 Монтиране изкуствени гнездилици

Полевите проучвания на Зелени Балкани показват, че осигуряването на изкуствени структури за гнездене на белошипите ветрушки е стара и традиционна практика за района на Сакар, а вероятно и други краища на страната. Възрастен човек от сакарското село Маточина разказва, че в миналото, при строеж на нова къща, във всеки ъгъл на покрива са поставяни глинени гърненца с отвора навън, за да могат, „онези малките соколчета да се заселят“.

Почти на всеки се налага да реконструира, да ремонтира или просто да освежи покривните конструкции на своята къща, ферма, работилница или други селскостопански помещения. По всички тези места могат да се поставят гнездови кутии, специално предназначени за белошипите ветрушки, които да осигуряват оптимални условия за гнездене.

Съпричастните към опазването на природата и редките и защитени видове лесно могат да се включат в процеса по възстановяване на гнезденето на белошипите соколчета. Осигурявайки подходящи и безопасни места за гнездене, всеки местен жител, собственик или фермер ще подпомогне увеличаването на числеността и укрепването на колонии на белошипите ветрушки в районите, където те се срещат.

Според сградите, вида на покривната конструкция и използваните материали, могат да се монтират различни типове гнездилици: пристенни, подпокривни, класически стенни и други. Подробности за изкуствените гнездилици за белошипата ветрушка можете да намерите в брошурата „Под един покрив с белошипите ветрушки – как да построим гнездилици за соколчетата“ (Приложение 10.5.4). В рамките на проект LIFE11 NAT/BG/360 Зелени Балкани монтираха над 90 гнездилици, от различните типове, на различни места.

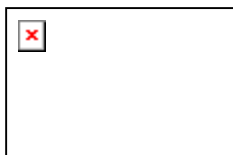
6.2.1.3 Подържане на пасища в СПА Сакар

В изпълнение проект LIFE11 NAT/BG/360 на Зелени Балкани за възстановяване на белошипата ветрушка са почистени общо 18,49 ха пасища. Всички те се намират в района на МОАБВ с. Левка и съседните землища. Пасищата са почистени от храстова растителност, дърветата са подкастрени и изчистени от мъртви клони в основата си, а тревата е окосена. По този начин птиците по-лесно ще намират плячката си в тревата и имат подходящи места за почива по дърветата. Важно условие в тази дейност е косенето да се извършва от центъра на

пасището към неговата периферия с бавнооборотна техника, за да се осигури възможност на бавно-подвижните животни да се отдалечат на безопасно разстояние. Препоръчително е техниката да се води на по-голяма височина (над 15-20 см.), за да не наранява съвсем бавно-подвижните видове като сухоземните костенурки.

6.2.1.4 Трансхумация на каракачански коне

Естествения подход за управление на пасища е чрез тяхното изпасване от тревопасни животни. Правилното стопанисване на пасищата осигурява подходящо тревно покритие за намиране на храна от хищните птици, а трансхумацията на домашните животни предотвратява преизпасването и възможността за ерозия. В района на МОАБВ с. Левка, Зелени Балкани в

съкооперация с местни фермери отглеждат коне от автохтонната Каракачанска порода, която е изключително подходяща за отглеждане екстензивно на открито и за управление на хранителните местообитания на белошипите ветрушки.

6.2.1.5 Изолиране на опасни електропроводи

Птиците са заплашени от токов удар по време на почивките им върху елементи от наземната електропреносна мрежа, както и сблъсък с проводниците по време на полет при намалена видимост (лоши метеорологични условия или нощно време). През пролетта на 2016 г. в близост до МОАБВ с. Левка, по различно време, бяха открити 2

белошипи ветрушки загинали от токов удар по време на престоя си на един от стълбовете от мрежата (БД-ЗБ). В тази връзка Зелени Балкани с помощта на EVN – България изолира 204 стълба от електропреносната мрежа в 3 от целевите за белошипата ветрушка защитени Зони от НАТУРА 2000. Заедно с изолираните стълбове и елементи от електроразпределителната мрежа по проект на БДЗП - „Опазване на царския орел и ловния сокол в ключовите за тях места от мрежата Натура 2000 в България” (LIFE 07 NAT/BG/000068) и проекта на EVN България - „Подобряване опазването на световно застрашения царски орел в България чрез намаляване на смъртните случаи, причинени от електропроводи“ (Life 12 NAT/BG/000572) в 33 Сакар, както и в други 33 от значение за белошипата ветрушка се осигурява значително по-безопасна електропреносна мрежа. От особено значение тази мярка е в района нановосъздадената колония.

6.2.1.6 Лечение и рехабилитация на бедстващи птици

В СЦДЖ при Зелени Балкани има изграден капацитет за провеждането на профилактика, лечение и рехабилитация на белошипи ветрушки.

В родителската група на СЦДЖ се провеждат 2 профилактични прегледа годишно: с вътрешно и външно обезпаразитяване, подрязване на нокти и клюнове и др.

За наранените вследствие вътревидови или междувидови конфликти птици от СЦДЖ или от колонията в с. Левка се полагат квалифицирани ветеринарни грижи с последваща рехабилитация. Има случаи на недобре летящи млади птици или пък пострадали скоро след излитането, които биват улавяни паднали на земята в района на МОАБВ с. Левка. Такива птици са връщани в СЦДЖ за доотглеждане и рехабилитация преди отново да бъдат освободени. В периода 2014 – 2016 г. е оказана помощ на 2 бедстващи птици от дивата популация и на десетки от СЦДЖ или МОАБВ с. Левка.

При летални случаи ветеринарните специалисти извършват аутопсии и изготвят заключения да причините.

Изградено е инкубаторно помещение и е натрупан опит в доинкубирането на изоставени яйца и доотглеждането на отпаднали/изоставени малки.

6.2.2 Изследователски мерки

По-скорошни обзорни статии за вида в България, без провеждани целенасочени теренни наблюдения, са публикувани от Янков 2007 и Бъров и кол., 2015.

Първата точна информация за гнездещата популация на вида в Европейската част на Турция дава Kmetova et al., 2012, които описват 5 колонии от общо 68 двойки. Целта на проучването е да прецени шанса за естествена реколонизация на вида в България от популацията в Турция.

От 2012 до 2016, в рамките на проекти на Зелени Балкани и БДЗП (LIFE11 NAT/BG/360, LIFE07 NAT/BG/000068, ТГС България-Турция) са проведени множество експедиции в гръцката и турската част на Тракия, които дават по-ясна представа за популацията на белошипата ветрушка в тези райони. Stoychev et al., 2016; Gradev et al., 2016d съобщават за общо 26 колонии: 5 в Северна Гърция, 19 в Турция и 2 в Южна България с обща численост от 200 – 285 гнездещи двойки.

Все още няма ясна информация за обмена на птици между различните колонии, въпреки, че в МОАБВ с. Левка са наблюдавани птици от дивата популация (без пръстени). Маркиране на колкото може повече птици от тези територии и подробен мониторинг върху колонииите може да даде информация за комуникацията помежду им.

В рамките на проект „По-голям шанс за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България – Възстановяване на белошипата ветрушка“ [LIFE11 NAT/BG/360](#) Зелени Балкани проведе серия от проучвания на различни аспекти от биологията и екологията на вида. Публикации в резултат на някои от тях са представени в настоящият план като приложения в Раздел 10.4 Кратки отчети по научни изследвания и проучвания, извършени в хода на разработване на плана за действие.

При изследванията бяха използвани различни методи: използвани маркиране с цветни пръстени, радио и сателитна телеметрия, като последните две се прилагат за първи път в България (Gradev и кол., 2016):

Маркиране с цветни ПВЦ пръстени

Всяка една от освободените в МОАБВ с. Левка птици е маркирана със стандартен орнитологичен пръстен (изработването на които е координирано с БОЦ, ИБЕИ) на единият крак и специализиран цветен PVC пръстен (оранжев фон с две или три символни код, комбинация от букви и/или цифри с черен цвят) на другият крак. В периода 2013 – 2016 по този начин са маркирани общо 432 индивида (428 с произход от колонията в Левка или размножени в ex-situ условия, както и 5 индивида от дивата популация с неизвестен произход Gradev et al., 2016c и ЗБ-БД).

Регистрираните в Еуринг схеми за цветни пръстени в България са следните:

- Оранжев пръстен с черен 3 буквен код (на единият крак) и метален пръстен (на другият крак). Като начални ще бъдат използвани буквите В, D, К, Y, Z. <http://www.cr-birding.org/node/1974>
- Оранжев пръстен с черен дву буквено-цифрен код (на единият крак) и метален пръстен (на другият крак). Използваните кодове са: 0A-9Z, A0-Z9, AA-ZZ. <http://www.cr-birding.org/node/3565>
- Оранжев пръстен с черен дву цифрен код (на единият крак) и метален пръстен (на другият крак). Използваните кодове са: 00-99. <http://www.cr-birding.org/node/3566>
- Оранжев пръстен с черен три буквено-цифров код: първата буква е само В (на единият крак) и метален пръстен (на другият крак). Използвани кодове: B0A-B9Z, BA0-BZ9, B00-B99. <http://www.cr-birding.org/node/3564>

Радиотелеметрия

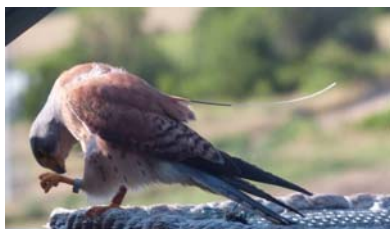
С цел определяне на ловната територия, райони за дисперсия и места за почивка на птиците от новосъздадената колония, в периода 2014 – 2015 с радиопредаватели, са маркирани 6 птици от

различна възраст и пол. Две от тях, са мъжки индивиди участващи в двойки през 2014 г., а останалите са млади и не размножаващи се птици.

За целта на проучването са използвани четири броя радиотрансмитери модел PIP Ag393 Tag на фирмата Biotrack, с теглото на всеки отделен предавател от 2,38 гр. Продължителността на работа на батерията е определена от производителя на 16 седмици. Устройствата са пригодени за прикрепяне към гърба на птиците тип „раничка“, (Garcelón 1985). Прикрепени са с 4 мм тръбна тефлонова лента с две презрамки, кръстосващи се пред гръдната кост на птицата и защити през задното ухо на предавателя с хирургични полиамидни конци. Върху всеки възел от шева е поставено малко количество секундно лепило за предотвратяване на развързването му. Така теглото на тефлоновите презрамки достига приблизително 1 гр. Общото тегло на предавателя заедно с елементите за прикрепване (тефлонови ленти, конци за пришиване, лепило) достига до около 3,4 гр., равняващо се на 2,8 – 2,4 % от теглото на птицата (при маса на птиците от 120 – 140 гр.). Това е по-малко от допустимите 4%, тегло което не променя поведението на дневните хищни мигриращи птици (Sergio, 2015). За проследяване на сигнала на терен са използвани радиоприемници ICOM модели IC-R5 и IC-R6, насочени антени TVP Y-4FL с честотен обхват 150-152 mHz. За комуникация между проследяващите екипи са използвани радиостанции модел YAESU FT-60 и мобилни телефони. За да се локализира позицията на проследяваната птица посоката на сигнала трябва да бъде едновременно засечен от две или три позиции. Това едновременно засичане на сигнала се нарича биангулация или триангулация.

За връзка между екипите е използвана радиокомуникация и мобилни телефони. Позицията на всеки екип е определена в географска координатна система WGS84, X и Y координати, с GPS устройства GARMIN Montana™ 650. Калкулациите за изчисляване позицията на птиците е извършвана със софтуер LOAS V 4.

Радио-проследяването на маркираните индивиди е извършвано в периода 12.06.2014 до 25.07.2014 и 07.07.2015 до 22.07.2015. В тези два периода са проведени общо 26 дни теренни проучвания с участието на 3 отделни екипа. Общо са локализирани 356 реални позиции за проследяваните индивиди: BCH, BTD и BLF (Zhelev et al., 2016).

Сателитна телеметрия

С цел проследяване на адаптацията на птиците от новосъздадената колония в с. Левка, определяне на местата за ловуване, районите на дисперсия, местата за почивка, миграционните пътища и зимните местообитания Зелени Балкани използваха метода за маркиране на птици със сателитни предаватели. Съобразно малкото тегло на белошипите ветрушки (130 – 150 грама), като най подходящи устройства бяха избрани 5g Solar PTT-100 backpack (Platform Terminal Transmitters PTTs). Тези устройства не надвишават 3 – 4% от теглото на маркираните птици и това не повлиява на активността и поведението на проследяваните индивиди. Подобни устройства се използват за първи път за страната, като това са най дребните птици проследявани със сателитни предаватели (Gradev et al., 2016b)

За целите на проучванията, през 2015 са използвани 4 РТТs. Само за две от маркираните птици са събрани подробни данни обхващащи гнездовия период, пред миграционни скитания, пътища на миграция и райони на зимуване. Това са две женски птици, участващи в двойки, които са маркирани със оранжеви PVC пръстени с черни букви – BSB и BDS. Общо за двете птици са събрани над 2000 позиции от различни части на Балканския полуостров и Африка. Двете птици са със сравнително различно поведение след края на размножителния период.

6.2.3 Мониторинг

Белошипата ветрушка е включена като индикаторен вид в Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие и защитените територии в Република България, (Янков, 2004). Първият мониторинг на вида в рамките на НСМБР е проведен през 2012 от Обединение ЕКОНЕКТ (Матеева и кол., 2013; Матеева и Янков, 2013).

Резултатите от мониторинга на вида освен консервационните цели, обслужват и задължението за докладване по чл. 12 на Директивата за птиците. В единственият до момента доклад на България (2014) за периода 2009 – 2012 гнездовата популация на вида е оценена на 0-5 двойки (ЕЕА, ЕТСВД 2012). Следващият срок за докладване е през 2020 и ще обхваща периода 2013 – 2018 г.

В рамките LIFE11 NAT/BG/360 от 2013 – 2017 редовен мониторинг е прилаган в периода 2013 – 2017 единствено в Натура 2000 33 от НЕМ Сакар, Крумовица и Бяла река. Проверени са и над 30 сигнала за наличието на вида получени чрез създадената гражданска мрежа за мониторинг. Някои от сигналите са потвърдени като надежни.

След откриване колонията на вида в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ през 2014 (Gradev et al., 2016) ежегодно се прави оценка на размера на колонията. Във възстановената колония в Левка ежедневно, в периода април – октомври 2013 – 2017г. е провеждан мониторинг на регистрираните индивиди и на гнездовите параметри.

Паралелно с българските се мониторира броят на гнездящите двойки в гръцките и турски колония в Тракия (Gradev et al., 2016d), но със значително по малка интензивност.

6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му

- Проведени серия от интегрирани местни, регионални и национални мероприятия за популяризиране на благоприятстващи белошипата ветрушка агро-екологични схеми, мерки за земеползване и опазването на вида.
- Организиран са викторини сред 120 ученика
- Посещенията в Посетителският център на МОАБВ наброяват над 1300 човека
- Изготвен е документален филм „Отново у дома“ с продължителност 26 мин. Разпространява се на DVD в тираж 500 броя и през интернет <https://www.youtube.com/watch?v=7130EH2g0So>
- Отпечатани и разпространени целеви информационни и образователни материали за белошипата ветрушка – тениски, плакати, диглини, стикери, значки, картички и др
- Поддържан уебсайт за популяризиране и опазване на вида, със средна месечна посещаемост около 200 посетители. <http://greenbalkans.org/birdsofprey/lesserkestrellife/bg/>
- Над 400 публикации в печатни и електронни медии отразяват опазването на белошипата ветрушка
- Поставени 7 информационни табели в целевите 33 и СИДЖ.

7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ

Скала за значимост и приоритизиране на мерките:

Ключова:	Мярка, която е необходима, за да се подобри природозащитното състояние на вида (минимум 250 индивида в 5 географски отдалечени гнездови находища).
Висока:	Мярка, която е необходима, за да се осигури бавен ръст на популация на вида с около 2 – 5 двойки годишно.
Средна:	Мярка, която е необходима, за да се осигури съществуването на сегашната популация на вида (към 2016 – 16 двойки, в 2 гнездови находища) .
Ниска:	Мярка, която е необходима за предотвратяване на спад в числеността на вида на локално ниво или която е вероятно да има само малък ефект върху цялата популация на вида.

Скала за приоритизиране изпълнението на всяка мярка:

Незабавна:	Мярка, която трябва да бъде завършена или предприета една година след приемането на плана.
Краткосрочна:	Мярка, която трябва да бъде завършена в рамките на следващите 1–3 години.
Средносрочна:	Мярка, която трябва да бъде завършена в рамките на следващите 1–5 години.
Дългосрочна:	Мярка, която трябва да бъде завършена в рамките на следващите 1–10 години.
Постоянна:	Мярка, която следва да се прилага системно през целия период на реализиране на плана.
Активна:	Мярка, която се изпълнява в момента и трябва да продължи.
Завършена:	Мярка, която е завършена по време на подготовката на плана за действие.

7.1. Законодателни и управленчески

7.1.1 Актуализиране на Стандартните Натура 2000 формуляри и предмета и целите на опазване на 33, в които вида се е установил като гнездящ.

В 33 Сакар BG0002021 и 33 Бургаско езеро BG0000273 формулярите трябва да бъдат актуализирани, за да отразят наличието и размера на гнездовите колонии. Същото своевременно трябва да се прави и при откриване на нововъзникнали или възстановени гнездови находища.

Индикатор: Актуализирани Стандартните Натура 2000 формуляри и предмета и целите на опазване на 33, в които вида се е установил като гнездящ.

Важност: ниска

Срок: краткосрочна

Необходими средства: 12 500 лв.

7.1.2 Актуализиране заповедите на 33 с колонии на белошипата ветрушка със забрана за употреба на пестициди в селското стопанство

Сега тази забрана се отнася само до тревните съобщества (мери, пасища, ливади). Приоритетно трябва да се започне с актуализацията на заповедите на 33 Сакар BG0002021 и 33 Бургаско езеро BG0000273, където има колонии на вида. До края на периода се очаква да има колонии в 5 33 от НЕМ.

Индикатор: Във всички ЗЗ с белошипш ветрушки заповедите са актуализирани (предполагаемо минимум 5 ЗЗ до края на ПД)

Важност: ключова

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 22 500 лв.

- 7.1.3 Разработване на планове за управление на зоните от Натура 2000, където видът е предмет на опазване. Осигуряване на разпоредби за стриктна защита, поддръжка и мониторинг на размножаващите се колонии чрез ПУ.

За да стартира този процес е необходимо обявяването на заповедите на ЗЗ по директива на местообитанията. Приоритетно това трябва да се изпълни за ЗЗ Сакар BG0002021 и ЗЗ Бургаско езеро BG0000273, което ще е предпоставка и за стартиране разработването на планове за управление на припокриващите се стях ЗЗ по директивата за птиците (Сакар BG0000212 и ЗЗ Бургаско езеро BG0000273).

При разработване им може да се ползват „Препоръки за опазване и управление на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в ПУ на защитени зони от Натура 2000 за опазване на птиците”, Зелени Балкани, 2014.

Индикатор: Разработени планове за управление на ЗЗ Сакар BG0002021 и ЗЗ Бургаско езеро BG0000273

Важност: висока

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 7 888 000 лв.

- 7.1.4 Приемане на дейности за вида в Агроекологичната мярка от ПРСР

За да не се бави процеса с разработването и изчисляването размера на компенсациите за нови, видовоспецифични дейности може да се компилира пакет от вече приетите дейности по подмярка 10.1. Плащания на ангажменти, свързани с агроекология и климат на ПРСР – за царски орел, египетски лешояд, ливадният блатар и червеногуша гъска, които са благоприятни и за белошипата ветрушка. Писмо с такова предложение е входирано от Зелени Балкани в МЗХ в края на 2014г.

При разработване специфична мярка за белошипата ветрушка може да се ползва „Доклад за положителни/отрицателни земеделски практики в ЕС имащи отношение към белошипата ветрушка (*F. naumanni*)”, Зелени Балкани, 2014 и „Идентифициране на щадящи или полезни за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) мерки от Програмата за развитие на селските райони, в България (2007 – 2013 и 2014 – 2020)”, Зелени Балкани, 2014.

Индикатор: Включени дейности за вида в Мярка 10. Агроекология и климат на ПРСР

Важност: висока

Срок: краткосрочна

Необходими средства: 7 500 лв.

- 7.1.5 Разработване на наредба за поддържане на сградите с колонии, строителни техники и съоръжения.

Индикатор: Разработена е наредба за поддържане на сградите с колонии, строителни техники и съоръжения.

Важност: ниска

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 10 000 лв.

- 7.1.6 Осигуряване изпълнението на настоящият план за действие, включително финансово.

Индикатор: Осигурено финансовото и практическо изпълнение на дейностите от настоящият план за действие.

Важност: критична

Срок: постоянна

Необходими средства: 50 000 лв.

7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му

7.2.1. Поддържане на качествени местообитания за хранене в целия размножителен ареал.

7.2.1.1. Намаляване използването на пестициди (напр. насърчаване на биологично отглеждане на житни култури)

Приоритетно компесирането на дейностите трябва да започне в обхвата на гнездовите територии на колониите: в с. Левка (ЕКАТТЕ 43205 Левка; ЕКАТТЕ 21078 Димитровче; ЕКАТТЕ 59183 Пъстрогор; ЕКАТТЕ 61844 Райкова могила; ЕКАТТЕ 49446 Мустрак) и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (кв. Долно езеро ЕКАТТЕ 99014, кв. Меден рудник ЕКАТТЕ 99017, кв. Лозово ЕКАТТЕ 99016, Братово 06152). С възникването/откриването на нови колонии обхватът на землищата ще бъде актуализиран своевременно.

Друг стимул може да бъде - проекти за биологично земеделие изпълнявани в териториите на колониите при оценяване да получават повече точки, за да бъдат финансирани с предимство.

Индикатор: Изплащат се компенсации на селските стопани прилагачи Мярка 11. Биологично земеделие, дейности за житни и бобови култури в землищата от гнездовите територии на известните колонии.

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 336 000 лв.

7.2.1.2. Поддържане на хабитатно разнообразие и традиционни екстензивни земеделски практики (особено чрез агро-екологични мерки), включително пасища и угар в агро-мозайки

Общо към края на ПД се очаква да има повече от 5 колонии, географски отдалечени една от друга.

Приоритетно компесирането на дейностите трябва да започне в обхвата на гнездовите територии на колониите: в с. Левка (ЕКАТТЕ 43205 Левка; ЕКАТТЕ 21078 Димитровче; ЕКАТТЕ 59183 Пъстрогор; ЕКАТТЕ 61844 Райкова могила; ЕКАТТЕ 49446 Мустрак) и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (кв. Долно езеро ЕКАТТЕ 99014, кв. Меден рудник ЕКАТТЕ 99017, кв. Лозово ЕКАТТЕ 99016, Братово 06152). С възникването/откриването на нови колонии обхватът на землищата ще бъде актуализиран своевременно.

Индикатор: Извършени плащания по Мярка 10 Агроекология и климат от ПРСР насочена към белошипата ветрушка, в известните гнездови находища.

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 2 000 000 лв.

7.2.1.3. Насърчаване ротациите на културите, които включват угар и люцерна и др.

Приоритетно дейностите трябва да се изпълняват в обхвата на гнездовите територии на колониите: в с. Левка (ЕКАТТЕ 43205 Левка; ЕКАТТЕ 21078 Димитровче; ЕКАТТЕ 59183 Пъстрогор; ЕКАТТЕ 61844 Райкова могила; ЕКАТТЕ 49446 Мустрак) и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (кв. Долно езеро ЕКАТТЕ 99014, кв. Меден рудник ЕКАТТЕ 99017, кв. Лозово ЕКАТТЕ 99016, Братово 06152). С възникването/откриването на нови колонии обхватът на землищата ще бъде актуализиран своевременно.

Индикатор: Селските стопани извършват ротация на културите в землищата от Гнездовите територии на колониите

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 1 900 000 лв.

7.2.1.4. Запазване на синорите и възстановяване, където е необходимо, чрез агро-екологични схеми

Общо към края на ПД се очаква да има повече от 5 колонии, географски отдалечени една от друга.

Приоритетно компесирането на дейностите трябва да започне в обхвата на гнездовите територии на колониите: в с. Левка (ЕКАТТЕ 43205 Левка; ЕКАТТЕ 21078 Димитровче; ЕКАТТЕ 59183 Пъстрогор; ЕКАТТЕ 61844 Райкова могила; ЕКАТТЕ 49446 Мустрак) и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (кв. Долно езеро ЕКАТТЕ 99014, кв. Меден рудник ЕКАТТЕ 99017, кв. Лозово ЕКАТТЕ 99016, Братово 06152). С възникването/откриването на нови колонии обхватът на землищата ще бъде актуализиран своевременно.

Индикатор: Извършени плащания по Мярка 10 Агроекология и климат от ПРСР насочена към белошипата ветрушка, в известните гнездови находища.

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 380 000 лв.

7.2.1.5. Насърчаване пасуването на добитък с умерена плътност, предотвратяване на прекомерната паша и обрастването с храсти

Общо към края на ПД се очаква да има повече от 5 колонии, географски отдалечени една от друга.

Приоритетно компесирането на дейностите трябва да започне в обхвата на гнездовите територии на колониите: в с. Левка (ЕКАТТЕ 43205 Левка; ЕКАТТЕ 21078 Димитровче; ЕКАТТЕ 59183 Пъстрогор; ЕКАТТЕ 61844 Райкова могила; ЕКАТТЕ 49446 Мустрак) и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (кв. Долно езеро ЕКАТТЕ 99014, кв. Меден рудник ЕКАТТЕ 99017, кв. Лозово ЕКАТТЕ 99016, Братово 06152). С възникването/откриването на нови колонии обхватът на землищата ще бъде актуализиран своевременно.

Индикатор: Извършени плащания по СЕПП за осъществяване на дейностите в подходящите местообитани, без да се нарушават режимите на Натура 2000 33 от НЕМ

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 2 500 000 лв.

7.2.1.6. Опазване на дърветата с ношувки в териториите на колониите

Общо към края на ПД се очаква да има повече от 5 колонии, географски отдалечени една от друга.

Приоритетно компесирането на дейностите трябва да започне в обхвата на гнездовите територии на колониите: в с. Левка (ЕКАТТЕ 43205 Левка; ЕКАТТЕ 21078 Димитровче; ЕКАТТЕ 59183 Пъстрогор; ЕКАТТЕ 61844 Райкова могила; ЕКАТТЕ 49446 Мустрак) и в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (кв. Долно езеро ЕКАТТЕ 99014, кв. Меден рудник ЕКАТТЕ 99017, кв. Лозово ЕКАТТЕ 99016, Братово 06152). С възникването/откриването на нови колонии обхватът на землищата ще бъде актуализиран своевременно.

Индикатор: Изплатени компенсациите по Мярка 12 Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите в целевите землища.

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 45 000 лв.

7.2.1.7. Запазване на мерите/пасищата/ливадите без промяна на вида и/или начина им на трайно ползване като такива

Необходимо е осъществяването на стриктен контрол от РИОСВ, МОСВ по спазване режимите на заповедите на ЗЗ от НЕМ осуряващи запазването на тревните съобщества.

Индикатор: Площта на тревните съобщества в 23-те ЗЗ от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка не е намаляла с повече от 1%

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 40 000 лв.

7.2.1.8. Опазване на влажните зони в селскостопански райони

Необходимо е осъществяването на стриктен контрол от РИОСВ, МОСВ по спазване режимите на заповедите на ЗЗ от НЕМ осуряващи запазването на тревните съобщества. Необходимо е осъществяването на стриктен контрол от ДФЗ – Разплащателна агенция за прилагането на Националните стандарти за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние.

Индикатор: Площта на влажните зони в селскостопански райони в обхвата на 23-те ЗЗ от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка не е намаляла

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 10 000 лв.

7.2.1.9. Ограничаване експанзията на трайни насаждения (напр. орехи, бадеми, лозя) в тревни съобщества чрез оценка на въздействието на напояването и промяната на земеползването.

Професионална подготовка на ДОС и провеждане качествена процедура по ОС с Натура 2000 от РИОСВ и МОСВ за инвестиционни проекти в селското стопанство.

Индикатор: Минимална загуба на тревни местообитания на белошипата ветрушка вследствие промяната на земеползването в трайни насаждения.

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 10 000 лв.

7.2.1.10. Провеждане на стриктна ОВОС и/или ОС за схеми за напояване и залесяване, за да се предотврати по-нататъшна загуба на тревни съобщества и степно биоразнообразие.

Индикатор: Загубата на тревни съобщества и степно биоразнообразие вследствие некачествени/поръчкови ОВОС/ОС не надминава 1% от общата им площ

Важност: критична

Срок: постоянна

Необходими средства: 10 000 лв.

7.2.2. Опазване и управление на местата за размножаване и нощувка

7.2.2.1. Ясно обозначение на съществуващи колонии и места за нощувка като защитени обекти, включително с информационни табели, където е подходящо.

Индикатор: Новооткритите колонии и нощувки са обозначени с табели.

Важност: ниска

Срок: постоянна

Необходими средства: 1 200 лв.

7.2.2.2. Предотвратяване разрушаването на гнездови находища на местата с риск от разрушаване (напр. предстоящи ремонтни/реставрационни дейности)

Индикатор: Предотвратено разрушаването на гнездови находища на местата с риск от разрушаване

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 10 000 лв.

7.2.2.3. Възстановяване/създаване на изкуствени места за гнездене (специално съобразени с местните традиции) в исторически сгради

Индикатор: Възстановени/създадени места за гнездене в исторически сгради

Важност: ниска

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 10 000 лв.

7.2.3. Подобряване на условията в местата за гнездене за намаляване смъртността на яйцата и малките

7.2.3.1. Осигуряване безопасно гнездене, чрез монтирането на изкуствени гнездилици от модели обезопасени срещу хищници.

Индикатор: Монтирани обезопасени гнездилици в новооткрити колонии са заети

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 7 500 лв.

7.2.3.2. Изпълнение на мерки за контрол на плъховете, котките и други наземни хищници в села или сгради със значителни размножаващи се колонии.

Индикатор: Изпълнени мерки за контрол на наземни хищници в новооткритите колонии

Важност: ниска

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 10 000 лв.

7.2.3.3. Подобряване на осведомеността на населението, особено младежите и собствениците на сгради и техническите лица, занимаващи се с поддръжка на сгради.

Индикатор: Избегнати случаи на компрометиране на гнездови колонии вследствие ремонт на сграда

Важност: ниска

Срок: постоянна

Необходими средства: 20 000 лв.

7.2.4. Програми/проекти за възстановяване и/или подсилване на популацията

Опазване на хабитатите и възстановителни мерки в исторически находища и потенциални бъдещи размножителни територии (качество и количество на местообитанието)

Индикатор: Изпълнени поддържащи/възстановителни мерки в 5 гнездови находища на вида

Важност: висока

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 120000 лв.

7.2.4.2. Размножаване в изкуствени условия, за получаване на достатъчно малки за възстановителни проекти и/или подсилване на популацията

В СИДЖ при Зелени Балкани – Стара Загора има лразмножаваща се група, която може да осигури средно 80 отгледани малки годишно.

При необходимост от значително повече малки (например при едновременно провеждане на възстановителни проекти), могат да се използват създадените контактии партньорства на Зелени Балкани с размножителни центрове от Испания и Италия за доставка на малки от чужбина. В този случай ангажираността на МОСВ при изпълнение на CITES процедурата е ключова.

Индикатор: Получаване на 80 малки средно/годишно от размножаване в изкуствени условия в България

Важност: критична

Срок: постоянна

Необходими средства: 1 400 000 лв.

7.2.4.3. Подсилване на популацията в нововъзникнали или отслабени естествени колонии, чрез освобождаване на птици от популацията на затворено,

Освобождаването на млади птици чрез изграденият МОАБВ при Зелени Балкани в с. Левка (33 Сакар BG0000212) трябва да продължи през целият период на плана. Освободените там млади ще се установят и започнат размножаване на място в колонията в с. Левка или ще се разселят на други, избрани от тях подходящи места.

Възможно най-скоро трябва да започне подсилване на колонията в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД (в съседство на 33 Бургаско езеро BG0000273), преди тя да изчезне. Оптималният период за освобождаването на птици там, според разработената от ДЕМА методика (Antolin, 2001) е с продължителност 4 години.

Други, нововъзникнали колонии също трябва да бъдат подсилени в първите 2-3 години от възникването им, особено ако са по-малко от 10 двойки.

Индикатор: Освобождаване в природата средно/годишно 70-80 птици, на минимум 2 географски отдалечени места

Важност: критична

Срок: постоянна за Левка, средносрочна за „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД, дългосрочна за други нововъзникнали колонии

Необходими средства: 256 000 лв.

7.2.4.4. Възстановяване на изчезнали колонии или създаване на нови в подходящи територии; чрез освобождаване на птици от популацията на затворено

При дейностите по възстановяване, като минимум да се ползват „Насоки за поддържане и управление на местообитания в териториите за освобождаване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*)”, Зелени Балкани. 2015.

Индикатор: Възстановяване/създаване на 3 нови колонии с по 5-10 размножаващи се двойки

Важност: критична

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 444 000 лв.

7.3. Изследвания и мониторинг

7.3.1. Идентифициране и картиране на колонии и места за нощувка

Ежегодно, в месеците април и май, картиране за нововъзникнали колонии в 23-те ЗЗ от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка.

Индикатор: Открити 2 нововъзникнали гнездови находища и местата им за нощувка

Важност: ключова

Срок: постоянен

Необходими средства: 240 000 лв.

7.3.2. Годишен мониторинг на гнездовите параметри на съществуващите колонии

Да се провежда ежегодно, по възможност по 6 посещения на всяка колония, в периода април – август.

Индикатор: извършен ежегоден мониторинг гнездовите параметри на съществуващите колонии

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 60 000 лв.

7.3.3. Идентифициране на райони за предмиграционни (есенни) и следмиграционни (пролетни) концентрации и конкретните места за почивка/нощувка (stop over sites)

Маркиране на индивиди от колониите с предавател – за разкриване местата за концентрации.

Индикатор: Идентифицирани районите за предмиграционни (есенни) и следмиграционни (пролетни) концентрации на всички размножаващи се колонии

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 29 400 лв.

7.3.4. Идентифициране консервационните нужди и заплахи извън размножителния ареал

Основната цел е изясняване на заплахите по време на миграция и в местата за зимуване. Маркиране на индивиди от те колонии с предавател – за разкриване маршрутите на прелет и местата за зимуване. Влизане в контакт с институции, отговорни за териториите на зимуване, с цел изясняване на заплахите и опит за минимизирането им.

Индикатор: Идентифицирани заплахите по маршрутите за миграция и местата за зимуване

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 19 600 лв.

7.3.5. Предпроектни проучвания за възстановителни програми и рестокнинг

При предпроектните проучвания, като минимум да се ползват:

- Хабитатен модел за възстановяване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (Kmetova, 2010) и
- [„Насоки за поддържане и управление на местообитания в териториите за освобождаване на белошипата ветрушка \(*Falco naumanni*\)”, Зелени Балкани. 2015.](#)

Индикатор: Идентифицирани минимум 6 места за възстановителни проекти измежду 23-те ЗЗ от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка

Важност: висока

Срок: средносрочна

Необходими средства: 53 000 лв.

7.3.6 Определяне екосистемните услуги, които видът предоставя.

Видът хранейки се с едри насекоми и гризачи, ограничават загубите на селскостопански култури.

Индикатор: Остойнотени екосистемните услуги, които видът предоставя.

Важност: ниска

Срок: средносрочна

Необходими средства: 15 000 лв.

7.3.7 Екотоксикология.

Необходимо е изясняване въздействието на използваните в земеделието химически препарати, в период на разпад и след него, върху вида – директно и индиректно като въздействие върху плячката. Ще се използват неинвазивни методи, като изследване на пера.

Индикатор: Определено влиянието на използваните в земеделието химически препарати върху вида в България.

Важност: ниска

Срок: дългосрочна

Необходими средства: 120 000 лв.

7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида

7.4.1. Поддържане уебсайт за популяризиране и опазване на вида,

Индикатор: Уебсайт с информация за дейностите по опазване на вида със средна посещаемост 200 посетители месечно

Важност: ниска

Срок: постоянна

Необходими средства: 16 000 лв.

7.4.2. Популяризиране ползните за белошипата ветрушка мерки от ПРСР.

Индикатор: Информацията за ползните за белошипата ветрушка мерки достигнала 1000 селски стопани

Важност: средна

Срок: средносрочна

Необходими средства: 6 000 лв.

7.4.3. Предоставяне на насоки за най-добри практики при опазването на белошипата ветрушка и другите екологично сходни степни птици на земеделски консултантски служби и агрономи

Като минимум да се ползват изготвените:

- „Доклад за положителни/отрицателни земеделски практики в ЕС имащи отношение към белошипата ветрушка (*F. naumanni*)“, Зелени Балкани, 2014
- „Идентифициране на щадящи или полезни за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) мерки от Програмата за развитие на селските райони, в България (2007 – 2013 и 2014 – 2020)“, Зелени Балкани, 2014.
- „Насоки за поддържане и управление на местообитания в териториите за освобождаване на белошипите ветрушки (*Falco naumanni*)“, Зелени Балкани. 2015.

Индикатор: Насоките и ръководствата разпространени до службите по съвети в земеделието и асоциация на агрономите

Важност: средна

Срок: средносрочна

Необходими средства: 6 000 лв.

7.4.4. Образователна програма за деца и учаци.

Като основни места за провеждане на занятия с учениците и досег на живо с белошипата ветрушка могат да се използват изградените при Зелени Балкани бази: Център за природозащитни дейности в с. Левка и СЦДЖ в гр.Стара Загора.

Индикатор: Обхванати чрез програмата над 20 000 деца и учаци

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 110 000 лв.

7.4.5. Изготвяни и разпространени печатни материали.

Индикатор: Разпространени 5 000 плаката и 10 000 диплянки и стикери сред целевите групи

Важност: ниска

Срок: постоянна

Необходими средства: 90 000 лв.

7.4.6. Оперирание демонстрационен център и информационно изложение за опазването на белошипата ветрушка в с. Левка, Свиленградско.

Поддържане и обновяване на демонстрационен център и информационно изложение (включително системата за видеонаблюдение на колонията) за опазването на белошипата ветрушка в с. Левка, Свиленградско.

Индикатор: Посещаемост на Демонстрационният център в с. Левка – 500 посетители годишно

Важност: средна

Срок: постоянна

Необходими средства: 120 000 лв.

7.4.7. Поддържане и развитие на гражданската мрежа за мониторинг.

Индикатор: Получени надежни сигнали за нови гнездови находища на белошипата ветрушка в България

Важност: висока

Срок: постоянна

Необходими средства: 60 000 лв.

7.5. Адаптивни и смекчаващи мерки

7.5.1. Координация на балканската работна група от експерти за опазване балканската популация на *Falco naumanni*.

Идентифицирани местата за предмиграционни концентрации на популациите от България, Гърция и Македония.

Индикатор: Получена от балканските държави ценна информация за българската популация (например наличие на „български“ птици в гнездови колонии или местата за предмиграционни концентрации на тяхна територия).

Важност: ниска

Срок: постоянна

Необходими средства: 10 000 лв.

8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.1.	8.1. Законодателни и управленчески							
8.1.1	Актуализирани Стандартните Натура 2000 формуляри и предмета и целите на опазване на 33, в които вида е установен като гнездящ.	33 за птиците от НЕМ	Актуализирани стандартни формуляри на 33 Сакар BG0002021 и 33 Бургаско езеро BG0000273 и др. поред загнездването	Годишно	МОСВ	НСЗП/МОСВ	МОСВ	МОСВ
8.1.2	Актуализирани заповеди на 33 с гнездящи колонии белошипа ветрушка със забрана за употреба на пестициди в селското стопанство.	33 за птиците от НЕМ	5 33 за птиците от НЕМ, в които са установени колонии (Сакар, Бургаско езеро, +)	Годишно	МОСВ	НСЗП/МОСВ	МОСВ	МОСВ
8.1.3	Разработени планове за управление на зоните от Натура 2000, където видът е предмет на опазване. Осигуряване на разпоредби за стриктна защита, поддръжка и мониторинг на размножаващите се колонии чрез ПУ.	33 Сакар BG0002021 и 33 Бургаско езеро BG0000273	ПУ за 33 Сакар BG0002021 и 33 Бургаско езеро BG0000273	Годишно	МОСВ	НСЗП/МОСВ	МОСВ	МОСВ
8.1.4	Приети дейности за вида в Мярка 10. Агро-екология и климат на ПРСР.	Мярка 10. Агро-екология и климат на ПРСР	Включени дейности за вида в Мярка 10. Агро-екология и климат на ПРСР	Годишно	МЗХ	МЗХ	МЗХ	МЗХ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.1.5	Разработена наредба за поддържане на сградите с колонии, строителни техники и съоръжения.	ЗУТ	Наредба за сгради с гнездящи белошипи ветрушки	на 5 години	МРРБ, НИНКН, Общини	МРРБ, НИНКН, Общини	МРРБ, НИНКН, Общини	МРРБ, НИНКН, Общини
8.1.6	Осигурено изпълнението на настоящият план за действие, включително финансово.	Настоящият ПД	Осигурено изпълнение на дейности	Годишно	МОСВ	МОСВ	МОСВ	МОСВ
8.2	8.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му							
8.2.1	8.2.1. Поддържане на качествени местообитания за хранене в целия размножителен ареал.							
8.2.1.1	Намалено използването на пестициди (напр. насърчаване на биологично отглеждане на житни култури)	ЗЗ за птиците от НЕМ с гнездящи колонии	Изплащат се компенсации на селските стопани прилагащи Мярка 11. Биологично земеделие, дейности за житни и бобови култури	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ	ДФЗ, МЗХ
8.2.1.2	Поддържано хабитатно разнообразие и традиционни екстензивни земеделски практики (особено чрез агро-екологични мерки), включително пасища и угар в агро-мозайки	ЗЗ за птиците от НЕМ с гнездящи колонии	Извършени плащания по Мярка 10 Агро-екология и климат от ПРСР насочена към белошипата ветрушка. Приоритетно в ЗЗ Сакар BG0002021 и ЗЗ Бургаско езеро BG0000273	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ	ДФЗ, МЗХ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.2.1.3	Насърчена ротацията на културите, които включват угар и люцерна и др.	ЗЗ за птиците от НЕМ с гнездящи колонии	Селските стопани извършват ротация на културите. Приоритетно в ЗЗ Сакар BG0002021 и ЗЗ Бургаско езеро BG0000273	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ	ДФЗ, МЗХ
8.2.1.4	Запазени синорите и възстановени, където е необходимо, чрез агро-екологични схеми.	ЗЗ за птиците от НЕМ	ЗЗ за птиците от НЕМ с гнездящи колонии	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ	ДФЗ, МЗХ
8.2.1.5	Насърчено пасуването на добитък с умерена плътност, предотвратяване на прекомерната паша и обрастването с храсти.	ЗЗ за птиците от НЕМ с гнездящи колонии	Извършени плащания по СЕПП за осъществяване на дейностите в подходящите местообитания, без да се нарушават режимите на Натура 2000 ЗЗ от НЕМ	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ	ДФЗ, МЗХ
8.2.1.6	Опазени дърветата с ношувки в териториите на колониите.	ЗЗ за птиците от НЕМ	Изплатени компенсациите по Мярка 12 Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите в целевите земища. Приоритетно в ЗЗ Сакар BG0002021 и ЗЗ Бургаско езеро BG0000273	Годишно	ДФЗ; РИОСВ	РИОСВ, ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ; МОСВ	ДФЗ; МОСВ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.2.1.7	Запазени мерите/пасищата/ливадите без промяна на вида и/или начина им на трайно ползване като такива.	23-те 33 от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка	Площта на тревните съобщества не е намаляла с повече от 1%	Годишно	ДФЗ; РИОСВ	РИОСВ, ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ; МОСВ	ДФЗ; МОСВ
8.2.1.8	Опазени влажните зони в селскостопански райони.	23-те 33 от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка	Площта на влажните зони в селскостопански райони не е намаляла	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, Общини служби Земеделие	ДФЗ	ДФЗ, МЗХ
8.2.1.9	Ограничена експанзията на трайни насаждения (напр. орехи, бадеми, лозя) в тревните съобщества чрез оценка на въздействието на напояването и промяната на земеползването.	23-те 33 от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка	Минимална загуба на степни местообитания на белошипата ветрушка вследствие промяната на земеползването в трайни насаждения.	Годишно	РИОСВ	РИОСВ	МОСВ	РИОСВ, МОСВ
8.2.1.10	Проведени стриктни ОВОС и/или ОС за схеми за напояване и залесяване, за да се предотврати по-нататъшна загуба на тревни съобщества и степно биоразнообразие.	23-те 33 от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка	Загубата на сухи пасища и степно биоразнообразие вследствие некачествени/поръчкови ОВОС/ОС не надминава 1% от общата им площ	Годишно	РИОСВ	РИОСВ	МОСВ	РИОСВ, МОСВ
8.2.2	8.2.2. Опазване и управление на местата за размножаване и ношувка							

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.2.2.1	Обозначени съществуващи колонии и места за нощувка като защитени обекти, включително с информационни табели, където е подходящо.	33 от НЕМ	Новооткритите колонии и нощувки са обозначени с табели.	Годишно	РИОСВ	НПО	НПО	НПО, РИОСВ, МОСВ
8.2.2.2	Предотвратено разрушаването на гнездови находища на местата с риск от разрушаване (напр. предстоящи ремонтни/реставрационни дейности)	Населени места с колонии	Предотвратявано разрушаването на гнездови находища на местата с риск от разрушаване	Годишно	РИОСВ	Общини, НПО	Общини, РИОСВ	РИОСВ, МОСВ
8.2.2.3	Възстановени/създадени на изкуствени места за гнездене (специално съобразени с местните традиции) в исторически сгради	Исторически сгради с колонии на вида	Възстановени/създадени места за гнездене в исторически сгради	Годишно	РИОСВ	НИНКН, Общини, НПО	Общини, РИОСВ	РИОСВ, МОСВ
8.2.3	8.2.3. Подобряване на условията в местата за гнездене за намаляване смъртността на яйцата и малките							
8.2.3.1	Осигурено безопасно гнездене, чрез монтирането на изкуствени гнездилици от модели обезопасени срещу хищници.	Новооткрити колонии	Монтирани обезопасени гнездилици са заети	Годишно	НПО	НПО, РИОСВ	НПО, МОСВ	НПО, РИОСВ, МОСВ
8.2.3.2	Изпълнени мерки за контрол на плъховете, котките и други наземни хищници в села или сгради със значителни размножаващи се колонии.	Новооткрити колонии	Изпълнени мерки за контрол на наземни хищници	Годишно	НПО	НПО, РИОСВ, Общини	НПО, МОСВ	НПО, РИОСВ, МОСВ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.2.3.3	Подобрена осведоменост на населението, особено младежите и собствениците на сгради и техническите лица, занимаващи се с поддръжка на сгради.	Гнездящи колонии	Избегнати случаи на компрометиране на гнездови колонии вследствие ремонт на сграда	Годишно	НПО	НПО, РИОСВ	НПО, МОСВ	НПО, РИОСВ, МОСВ
8.2.4	8.2.4. Програми/проекти за възстановяване и/или подсилване на популацията							
8.2.4.1	Опазени хабитатите и осъществени възстановителни мерки в исторически находища и потенциални бъдещи размножителни територии	5 гнездови находища на вида	Изпълнени поддържащи/ възстановителни мерки	Годишно	НПО	НПО, РИОСВ	НПО, МОСВ	НПО, РИОСВ, МОСВ
8.2.4.2	Размножени в изкуствени условия достатъчно малки за възстановителни проекти и/или подсилване на популацията	СИДЖ при Зелени Балкани	Получаване на 80 малки средно/годишно от размножаване в изкуствени условия в България	Годишно	РИОСВ Стара Загора	РИОСВ Стара Загора	РИОСВ Стара Загора	РИОСВ Стара Загора, МОСВ
8.2.4.3	Подсилени популациите в нововъзникнали или отслабени естествени колонии, чрез освобождаване на птици от популацията на затворено,	Минимум на 2 географски отдалечени места	Освобождаване в природата средно/годишно 70-80 птици,	Годишно	МОСВ	РИОСВ	МОСВ	МОСВ, РИОСВ
8.2.4.4	Възстановени изчезнали колонии или създадени нови в подходящи територии; чрез освобождаване на птици от популацията на затворено,	Минимум на 3 географски отдалечени места	Възстановяване/създаване на 3 нови колонии с по 5-10 размножаващи се двойки	Годишно	МОСВ	РИОСВ	МОСВ	МОСВ, РИОСВ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (Falco naumanni) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.3.	8.3. Изследвания и мониторинг							
8.3.1	Идентифицирани и картирани колонии и места за нощувка	33 за птиците от НЕМ	Открити 2 нововъзникнали гнездови находища и местата им за нощувка	Веднъж на 6 години	ИАОС	ИБЕИ-БАН, НПНМ,НПО	МОСВ	ИАОС, МОСВ
8.3.2	Проведен годишен мониторинг гнездовите параметри на съществуващите колонии	Съществуващите колонии	извършен мониторинга гнездовите параметри	Ежегодно	ИАОС	ИБЕИ-БАН, НПНМ,НПО	МОСВ	ИАОС, МОСВ
8.3.3	Идентифицирани райони за предмиграционни (есенни) и следмиграционни (пролетни) концентрации и конкретните места за почивка/нощувка	Съществуващите колонии	Идентифицирани районите за предмиграционни (есенни) и следмиграционни (пролетни) концентрации	Веднъж на 6 години	ИАОС	ИБЕИ-БАН, НПНМ,НПО	МОСВ	ИАОС, МОСВ
8.3.4	Идентифицирани консервационните нужди и заплахи извън размножителния ареал	Държавите през които вида мигрира и в които зимува	Идентифицирани заплахите по маршрутите за миграция и местата за зимуване	Веднъж на 5 години	ИАОС	ИБЕИ-БАН, НПНМ,НПО	МОСВ	ИАОС, МОСВ
8.3.5	Проведени предпроектни проучвания за възстановителни програми и рестокинг	23-те 33 от НЕМ, с предмет на опазване белошипата ветрушка	Идентифицирани минимум 6 места за възстановителни проекти	Веднъж на 5 години	ИАОС	ИБЕИ-БАН, НПНМ,НПО	МОСВ	ИАОС, МОСВ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.3.6	Определяне екосистемните услуги, които видът предоставя.	Съществуващите колонии	Остойностени екосистемните услуги, които видът предоставя.	Еднократно - в рамките на първите 5 години	МОСВ	ИБЕИ-БАН, НПНМ, НПО	МОСВ	МОСВ
8.3.7	Екотоксикология.	Съществуващите колонии	Определено влиянието на използваните в земеделието химически препарати върху вида в България.	Еднократно – в рамките на последните 6 години	МОСВ	ИБЕИ-БАН, НПНМ, НПО	ИБЕИ-БАН, НПНМ, НПО МОСВ	МОСВ
8.4	8.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида							
8.4.1	Поддържан уебсайт за популяризиране и опазване на вида,	Интернет сайт	Средна посещаемост 200 посетители месечно	Месечно	НПО	НПО	НПО	НПО
8.4.2	Популяризирани полезните за белошипата ветрушка мерки от ПРСР.	Селски стопани	Информацията за полезните за белошипата ветрушка мерки достигнала 1000 селски стопани	Годишно	ДФЗ	ДФЗ, НПО	ДФЗ, НПО	ДФЗ, НПО
8.4.3	Предоставени насоките за най-добри практики при опазването на белошипата ветрушка и другите екологично сходни степни птици на земеделски консултантски служби и агрономи	Службите по съвети в земеделието и асоциация на агрономите	Насоките и ръководствата разпространени до службите по съвети в земеделието и асоциация на агрономите	Годишно	МЗХ, НПО	МЗХ, НПО	МЗХ, НПО	МЗХ, НПО

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

	Цел	Обхват	Показател	Периодичност на наблюденията	Отговорност за организиране на мониторинг	Отговорност за провеждане мониторинг	Отговорност за финансиране мониторинг	Отговорност за съхраняване на информацията
8.4.4	Образователна програма за деца и учаци.	Деца и учаци	Обхванати чрез програмата над 20 000 деца и учаци	Годишно	НПО	НПО	НПО	НПО
8.4.5	Изготвяни и разпространени печатни материали.	Широка общественост	Разпространени 5 000 плаката и 10 000 диплянки и стикери сред целевите групи	Годишно	НПО	НПО	НПО	НПО
8.4.6	Опериране демонстрационен център и информационно изложение за опазването на белошипата ветрушка в с. Левка, Свиленградско.	Демонстрационният център в с. Левка	Посещаемост – 500 посетители годишно	Годишно	НПО	НПО	НПО	НПО
8.4.7	Поддържане и развитие на гражданската мрежа за мониторинг.	Широка общественост	Получени надеждни сигнали за нови гнездови находища на белошипата ветрушка в България	Годишно	НПО	НПО	НПО	НПО
8.5	8.5. Адаптивни и смекчаващи мерки							
8.5.1	Координация на балканската работна група от експерти за опазване балканската популация на <i>Falco naumanni</i> .	Балканските държави	Получена ценна информация за българската популация	Годишно	НПО	НПО	НПО	НПО

9. ВРЕМЕВА РАМКА И БЮДЖЕТ НА ПРИРОДОЗАЩИТНИТЕ ДЕЙНОСТИ.

(сумите в колоните са в български лева)

№	Дейности	Разпределение на средствата във времето											Отговорен за реализацията
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Общо:	
9.1.	9.1. Законодателни и управленчески												
9.1.1	Актуализиране на Стандартните Натура 2000 формуляри и предмета и целите на опазване на 33, в които вида се е установил като гнездящ.	5000	0	2500	0	0	2500	0	0	2500	0	12500	МОСВ
9.1.2	Актуализиране заповедите на 33 с гнездящи колонии белошипата ветрушка със забрана за употреба на пестициди в селското стопанство	0	9000	0	4500	0	0	4500	0	0	4500	22500	МОСВ
9.1.3	Разработване планове за управление на зоните от Натура 2000, където видът е предмет на опазване. Осигуряване на разпоредби за стриктна защита, поддръжка и мониторинг на размножаващите се колонии чрез ПУ	0	188 000	0	0	0	7 700 000	0	0	0	0	78880 00	МОСВ
9.1.4	Приемане на дейности за вида в Агро-екологичната мярка от ПРСР	7500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7500	МЗХ
9.1.5	Разработване на наредба за поддържане на сградите с колонии, строителни техники и съоръжения.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10000	10000	МРРБ, НИНКН, Общини
9.1.6	Осигуряване изпълнението на настоящият план за действие, включително финансово,	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	50000	МОСВ, МЗХ, ЕС, LIFE+, ПУДООС, НДЕФ
9.2	9.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията му												
9.2.1	9.2.1. Поддържане на качествени местообитания за хранене в целия размножителен ареал.												
9.2.1.1	Намаляване използването на пестициди (напр. насърчаване на биологично отглеждане на житни култури)	33 600	33 600	33 600	33 600	33 600	33 600	33 600	33 600	33 600	33 600	336 000	МЗХ, МОСВ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (Falco naumanni) в България 2017 – 2026 г.

№	Дейности	Разпределение на средствата във времето											Отговорен за реализацията
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Общо:	
9.2.1.2	Поддържане на хабитатно разнообразие и традиционни екстензивни земеделски практики (особено чрез агро-екологични мерки), включително пасища и угар в агро-мозайки	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	2 000 000	МЗХ
9.2.1.3	Насърчаване ротациите на културите, които включват угар и люцерна и др.	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	190 000	1 900 000	МЗХ
9.2.1.4	Запазване на синорите и възстановяване, където е необходимо, чрез агро-екологични схеми	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000	380 000	МЗХ
9.2.1.5	Насърчаване пашуването на добитък с умерена плътност, предотвратяване на прекомерната паша и обрастването с храсти	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	2 500 000	МЗХ, МОСВ
9.2.1.6	Опазване на дърветата с ношувки в териториите на колонии	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	45 000	РИОСВ, МОСВ; Общини
9.2.1.7	Запазване на мерите/пасищата/ливадите без промяна на вида и/или начина им на трайно ползване като такива	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	40000	МЗХ
9.2.1.8	Опазване на влажните зони в селскостопански райони	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000	МЗХ, МОСВ
9.2.1.9	Ограничаване експанзията на трайни насаждения (напр. орехи, бадеми, лозя) в тревните съобщества чрез оценка на въздействието на напояването и промяната на земеползването.	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000	МЗХ, МОСВ
9.2.1.10	Провеждане на стриктна ОВОС и/или ОС за схеми за напояване и залесяване, за да се предотврати по-нататъшна загуба на тревни съобщества и степно биоразнообразие.	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000	МОСВ, РИОСВ
9.2.2	9.2.2. Опазване и управление на местата за размножаване и ношувка												
9.2.2.1	Ясно обозначение на съществуващи колонии и места за ношувка като защитени обекти, включително с информационни табели, където е подходящо.	0	0	0	0	0	400	0	400	0	400	1200	МОСВ, НПО
9.2.2.2	Предотвратяване разрушаването на гнездови находища на местата с риск от разрушаване (напр. предстоящи ремонтни/реставрационни дейности)	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000	МОСВ, МРРБ, НИНКН, Общини,
9.2.2.3	Възстановяване/създаване на изкуствени места за гнездене (специално съобразени с местните традиции) в исторически сгради	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10 000	10 000	МОСВ, МРРБ, НИНКН, Общини,

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (Falco naumanni) в България 2017 – 2026 г.

№	Дейности	Разпределение на средствата във времето											Отговорен за реализацията
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Общо:	
9.2.3	Подобряване на условията в местата за гнездене за намаляване смъртността на яйцата и малките												
9.2.3.1	Осигуряване безопасно гнездене, чрез монтирането на изкуствени гнездилици от модели обезопасени срещу хищници.	0	0	0	0	0	2400	0	2400	0	2400	7200	НПО, собственици на сгради/имоти
9.2.3.2	Изпълнение на мерки за контрол на плъховете, котките и други наземни хищници в села или сгради със значителни размножаващи се колонии.	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10 000	НПО, собственици на сгради/имоти, Общини, РИОСВ
9.2.3.3	Подобряване на осведомеността на населението, особено младежите и собствениците на сгради и техническите лица, занимаващи се с поддръжка на сгради.	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	20 000	Общини, строителни камари
9.2.4	9.2.4. Програми/проекти за възстановяване и/или подсилване на популацията												
9.2.4.1	Опазване на хабитатите и възстановителни мерки в исторически находища и потенциални бъдещи размножителни територии (качество и количество на местообитанието)	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	120 000	МОСВ, НПО
9.2.4.2	Размножаване в изкуствени условия, за получаване на достатъчно малки за възстановителни проекти и/или подсилване на популацията	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	220 000	220 000	120 000	120 000	1 400 000	СЦДЖ при Зелени Балкани
9.2.4.3	Подсилване на популацията в нововъзникнали или отслабени естествени колонии, чрез освобождаване на птици от популацията на затворено,	64 000	64 000	64 000	64 000	0	0	0	0	0	0	256 000	НПО, ДПП, ДНП, МОСВ, РИОСВ, Общини
9.2.4.4	Възстановяване на изчезнали колонии или създаване на нови в подходящи територии; чрез освобождаване на птици от популацията на затворено,	0	0	0	20 000	52 000	84 000	96 000	96 000	64 000	32 000	444 000	НПО, ДПП, ДНП, МОСВ, РИОСВ, Общини
9.3.	9.3. Изследвания и мониторинг												
9.3.1	Идентифициране и картиране на колонии и места за нощувка	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	240 000	НПО, БАН, ИАОС, РИОСВ

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (Falco naumanni) в България 2017 – 2026 г.

№	Дейности	Разпределение на средствата във времето											Отговорен за реализацията
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Общо:	
9.3.2	Годишен мониторинг гнездовите параметри на съществуващите колонии	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	60000	НПО, БАН, ИАОС, РИОСВ
9.3.3	Идентифициране на райони за предмиграционни (есенни) и следмиграционни (пролетни) концентрации и конкретните места за почивка/нощувка	5000	2400	2400	0	5000	2400	2400	5000	2400	2400	29400	НПО, БАН, ИАОС, РИОСВ
9.3.4	Идентифициране консервационните нужди и заплахи извън размножителния ареал	0	0	0	0	5000	2400	2400	5000	2400	2400	19600	НПО, БАН, МВнР
9.3.5	Предпроектни проучвания за възстановителни програми и рестокинг	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	53000	НПО, БАН, ДПП, ДНП, МОСВ, РИОСВ, общини
9.3.6	Определяне екосистемните услуги, които видът предоставя.	5000	5000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	15000	БАН, НПО, МОСВ
9.3.7	Екотоксикология.	0	0	0	0	0	2000	2000	2000	2000	2000	12000	БАН, НПО, МОСВ.
9.4	9.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида												
9.4.1	Поддържане уебсайт за популяризиране и опазване на вида,	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	16000	Зелени Балкани, други НПО, други
9.4.2	Популяризиране ползните за белошипата ветрушка мерки от ПРСР.	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	60000	МЗХ, Зелени Балкани, други НПО, други
9.4.3	Предоставяне на насоки за най-добри практики при опазването на белошипата ветрушка и другите екологично сходни степни птици на земеделски консултантски служби и агрономи	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	60000	МЗХ, Зелени Балкани, други НПО, други
9.4.4	Образователна програма за деца и учаци.	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	110 000	Зелени Балкани, други НПО, други

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

№	Дейности	Разпределение на средствата във времето											Отговорен за реализацията
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Общо:	
9.4.5	Изготвяни и разпространени печатни материали.	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	90000	Зелени Балкани, други НПО, други
9.4.6	Опериране демонстрационен център и информационно изложение за опазването на белошипата ветрушка в с. Левка, Свиленградско.	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	120 000	Зелени Балкани
9.4.7	Поддържане и развитие на гражданската мрежа за мониторинг.	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	60000	Зелени Балкани, други НПО, други
9.5	9.5. Адаптивни и смекчаващи мерки												
9.5.1	Координация на балканската работна група от експерти за опазване балканската популация на <i>Falco naumanni</i> .	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000	Зелени Балкани

10 ПРИЛОЖЕНИЯ

10.1. Списък на използваните съкращения.

БАН - Българска академия на науките

БД – Басейнова дирекция

БДЗП – Българско дружество за защита на птиците – БърдЛайф България

БОЦ, ИБЕИ – Българска орнитологическа централа, ИБЕИ

ГИС – Географска информационна система

ДВ – Държавен вестник

ДНП – Дирекция на национален парк

ДПП – Дирекция на природен парк

ДФЗ – Държавен фонд земеделие

ЕС – Европейски съюз

ЗБ-БД – база данни на Зелени Балкани

ЗБР – Закон за биологичното разнообразие

ЗЗ – Защитена зона

ЗЗТ – Закон за защитените територии

ЗТ – Защитена територия

ЗООС – Закон за опазване на околната среда

ЗМ – Защитена местност

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИБЕИ-БАН – Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания при БАН

МЗХ – Министерство на земеделието и храните

МОАБВ – Модул за освобождаване и адаптация на белошипи ветрушки

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

НИНКН - Национален институт за недвижимо културно наследство

НП – Национален парк

НПО – Неправителствена организация

НСМБР – Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие

ОС – Оценка за съвместимост с Натура 2000 (по ЗБР)

ОВОС – Оценка за въздействието върху околната среда (по ЗООС)

ПП – Природен парк

ПУ – План за управление на ЗТ или ЗЗ

ПР – Поддържан резерват

ПРСР – Програма за развитие на селските райони

РИОСВ – Регионална инспекция по околната среда и водите

СЦДЖ – Спасителен ентър за диви животни при Зелени Балкани

ТГС България-Турция – Програма на ЕС за трансгранично сътрудничество България - Турция

ЕЕА, ЕТСВД – Европейска агенция по околна среда, Европейски тематичен център по биологично разнообразие

IUCN – Международен съюз за защита на природата

10.2. Библиография.

Арабаджиев, И., 1962 Хищните птици в България, изд. „Наука и изкуство“. София. С. 25-26

Ботев Б., Ц. Пешев (ред.). 1985 Червена Книга на Народна Република България. Том 2. Животни. София. изд. на Българска Академия на Науките. С. 183

Божков, Д., 1972 „Подир сенките на керкенезите“, изд ДИ Земиздат. София

Бъров, Б. 2002. Национален план за действие за опазването на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България, 2002-2006 г. – В. Янков, П. (отг. ред.). Световно застрашени видове птици в България. Национални планове за действие за опазването им, Част 1, Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, Книга 4, С., БДЗП-МОСВ, 161-182

Бъров, Б., С. Марин, И. Иванов. 2015. Белошипата ветрушка (*Falco naumanni* Fleischer, 1818). В. Големански и др. (Гл. Ред.) Червена книга на България, Том 2 – Животни. БАН & МОСВ София.

Големански, В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2 . Животни. БАН & МОСВ, София

Матеева, И., С. Стойчев, В. Василев, Д. Плачийски, П. Янков, Х. Сиердсема. 2013. Проучване на те птици в защитени зони за птици от Натура 2000. Доклад. София 2013, Обединение ЕКОНЕКТ, с. 226.

http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/OtherDoc/276293/276293_Birds_120.pdf

Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания. Доклад. София, 2013, ЕКОНЕКТ, с.243.

http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/OtherDoc/276296/276296_Birds_120.pdf

Мичев, Т. 1982. Статус и опазване на дневните грабливи птици в България. – Сборник на Национална теоретична конференция по опазване и възпроизводство на обкръжаващата среда. „Слънчев бряг“ – 1–5.XI.1982. С., БАН, 329.

Михтиева П. 2015. Поведенчески модели и индивидуалност в поведението при белошипата ветрушка (*Falco naumanni*), в процеса на възстановяване на вида в България. Дипломна работа. Софийски Университет “Св. Климент Охридски”.

Нанкинов, Д, С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов, 1997. Фауна на България, Т. 26. Aves. Част II., София, АИ „Проф. М. Дринов“:1-428.

Николов, Х., К. Бедев, А. Бъчварова, Д. Граматиков, Б. Груев, А. Даракчиев, Д. Делипавлов, Ж. Джаков, Д. Димитров, Т. Иванова, С. Марин, М. Маринов, Б. Петров, И. Петров, А. Стоянов, Е. Цветанова, П. Цветков, К. Цветкова. 1994. Принос към разработването на национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (Движение "Зелени Балкани"). – В: Сакалян, М. (ред.). Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие. Основни доклади, Т. 2, София, ППБР, 463–508.

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

Патев, П. 1950. Птиците в България. София. Издателство на Българска Академия на Науките

Янков, П. 2004а. Мониторинг на видове. Фауна. Птици. – Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие и защитените територии в Република България, Проект РРА03/BG/715, 21 с. (ръкопис).

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на те птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, Книга 10. София, БДЗП. Стр. 174

Даниел Митев – фейсбук профил

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=949420265103487&set=a.591575860887931.1073741829>.

<https://www.facebook.com/daniel.mitev.718/posts/960126087366238?pnref=story>

Информационна система за защитени зони от екологична мрежа Натура 2000. МОСВ © 2013.

<http://natura2000.moew.government.bg/>

Национална Натура 2000 ГИС и база данни. МОСВ. 2015.

Регистър на защитените територии и защитените зони в България. ИАОС, МОСВ, 2016

<http://eea.government.bg/zpo/bg/>

Проект „Консервационни дейности за целеви видове от Директивата за птиците на ЕС – белошипата ветрушка, черен лешояд и царски орел, в основните им местообитания в България”.

Проект № 58301–60-480, Договор № 58301 – С – 008, Процедура BG161PO005/08/3/01/05.

„Зелени Балкани – Стара Загора”, 2009 – 2012.

<http://www.greenbalkans.org/birdsofprey/opos/>

Проект „По-голям шанс за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България – Възстановяване на белошипата ветрушка“, LIFE11 NAT/BG/360, „Зелени Балкани – Стара Загора”, ДЕМА, EuroNatur. 2012 – 2017

<http://greenbalkans.org/birdsofprey/lesserkestrellife/bg/>

РЪКОВОДСТВО за опазване на дивите птици при разработването на ветроенергийните източници в България. 2013. София, 2013, ДЗЗД „Обединение ЕКОНЕКТ”, с.128.

http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/OtherDoc/276295/276295_Birds_120.pdf

Antolín, J. 2001. Liberación de cernícalos primilla (*Falco naumanni*) nacidos en cautividad, creando ambiente de colonia: Método ДЕМА. Pages 372–376 in J.F.G. Toledano and M.C. Matesanz [Eds.], Biología y conservación del cernícalo primilla: Actas del IV Congreso Nacional sobre el Cernícalo Primilla. Consejería de Medio Ambiente, Dirección General Promoción y Disciplina Ambiental/GREFA, Madrid, Spain.

Barov, B., G. Gerassimov, Ch. Christov 1996. Current status of the populations of globally threatened raptors in the Eastern Rhodope Mountains, Bulgaria. – Poster presentation, Second International Conference of the Raptor Research Foundation, Urbino, Italy, p. 8.

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

Beynon, S.A, Mann, D.J, Slade, E.M and Lewis, O.T (2012) Species-rich dung beetle communities buffer ecosystem services in perturbed agro-ecosystems. *Journal of Applied Ecology*, 49:1365–1372.

Biber J.-P. 1996. International Action Plan for the lesser kestrel (*Falco naumanni*). In: Globally threatened birds in Europe: action plans (eds. B. Heredia, L. Rose & M Painter) pp. 191-203. Strasbourg. BirdLife International

Bustamante J. 1997. Predictive models for lesser kestrel *Falco naumanni* distribution, abundance and extinction in southern Spain. *Biological Conservation* 80: 153-160.

Bux M., G. G. and M. Gustin. 2008. Nest box provision for lesser kestrel *Falco naumanni* populations in the Apulia region of southern Italy. *Conservation Evidence* 5: 58-61.

Calabuig, G., Ortego J, Aparicio, J.M. 2011. Mechanisms of colony selection by first-year Lesser Kestrels, *Falco naumanni*. *Ibis* 153 pp 37-45.

Caldarella M., Marrese M. V. Talamo, L. De Lullo, V. Rizzi, 2008a. Nuovi dati sullo status del grillaio nella Provincia di Foggia XV CIO

Caldarella M., V. Rizzi. 2011b. The captive breeding center to restocking activities of lesser kestrel (*Falco naumanni*) in an area of Apulian region – Italy. LIFE06NAT/IT/000026 “Rapaci del Gargano”. Poster.

Caldarella M. 2016. LIFE06NAT/IT/000026 “Safeguard of the SPA” Gargano Promontory” Raptors “The Lesser Kestrel (*Falco naumanni* J. G. Fleischer, 1818) captive – breeding and restocking experiences in Province of Foggia (2007-2015). International Lesser Kestrel Workshop, Plovdiv, Bulgaria. p. 16

Catry I., R. Alcazar, A. M. A. Franco and W. J. Sutherland. 2009. Identifying the effectiveness and constraints of conservation interventions: A case study of the endangered lesser kestrel. *Biological Conservation* 142: 2782-2791.

Catry I., R. Alcazar and I. Henriques. 2007. The role of nest-site provisioning in increasing lesser kestrel *Falco naumanni* numbers in Castro Verde Special Protection Area, southern Portugal. *Conservation Evidence* 4: 54-57.

Cheylan, G. 1981. Sur le rôle déterminant de l’abondance des ressources dans le succès de reproduction de l’aigle de Bonelli *Hieraetus fasciatus* en Provence. *Rapaces Méditerranéens*. PNRG et Annales du CROP 1: pp 95–99 (in French)

Cramp S. and Simmons K. E. L. 1987. The Birds of the Western Palearctic. Volume II. Hawks to Bustards. Oxford: Oxford University Press,

Daskalova G., P. Shurulinkov, G. P. Stoyanov, B. Borisov. 2016. Observations of the lesser kestrel (*Falco naumanni*) in Bulgaria during the period of post-breeding dispersal. *Slovak Raptor Journal* 2016, 0: 0–0. DOI: 10.1515/srj-2016-0001. Raptor Protection of Slovakia (RPS)

Donazar J. A., J. J. Negro, F. Hiraldo and F. Hiraldo. 1993. Foraging Habitat Selection, Land-Use Changes and Population Decline in the Lesser Kestrel *Falco naumanni*. *Journal of Applied Ecology* 30: 515-522.

Franco A. M. A., J. T. Marques and W. J. Sutherland. 2005. Is nest-site availability limiting Lesser Kestrel populations? A multiple scale approach. *Ibis* 147: 657-666.

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

Franco A. M. A. and W. J. Sutherland. 2004. Modelling the foraging habitat selection of lesser kestrels: conservation implications of European Agricultural Policies. *Biological Conservation* 120: 63-74.

Garcelon, D. K. 1985. Mounting backpack telemetry packages on bald eagles. Institute for Wildlife Studies, Arcata, California. p.2

Garcia J., M. B. Morales, J. Martinez, L. Iglesias, E. G. De La Morena, F. Suarez and J. Vinuela. 2006. Foraging activity and use of space by Lesser Kestrel *Falco naumanni* in relation to agrarian management in central Spain. *Bird Conservation International* 16: 83-95.

Gensbol, B. 1987. Collins guide to the birds of prey of Britain and Europe, North Africa and the Middle East. William Collins Sons & Co. Ltd. London, U.K.

Gradev G., S. Marin, P. Zhelev, J. Antolin 2016, Recovering the Lesser kestrel (*Falco naumanni*) as a breeder in Bulgaria, First National Conference of Reintroduction of Conservation-reliant Species, University Press: pp 136-144

Gradev G., S. Marin, J. Antolín 2016a. Recovering of the Lesser Kestrel (*Falco Naumanni*) as a breeder in Bulgaria. International Lesser Kestrel Workshop, Plovdiv, Bulgaria. p. 7

Gradev G., S. Marin, P. Zhelev 2016b. Satellite tracking of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) from a recovered breeding population in Bulgaria. International Lesser Kestrel Workshop, Plovdiv, Bulgaria. p. 8

Grasev G., S. Marin, P. Zhelev, P. Karpuzova, S. Yaneva, P. Mihtieva, D. Marinov 2016c Tracking methods for Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) used in the course of the species' recovery as a breeder in Bulgaria. International conference on zoology and zoonoses, Hissar, Bulgaria. p. 55

Gradev G., D. Demerdchiev, S. Marin, I. Angelov, P. Zhelev, E. Kmetova-Biro, E. Patetsini, D. Dobrev, S. Stoychev. 2016d. Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in Thrace – distribution, numbers and threats. International conference on zoology and zoonoses, Hissar, Bulgaria. p. 124

Heredia, B., Rose, L. и Painter, M. Globaly Threatened Birds in Europe. Action Plans. Council of Europe. 1996.

Hiraldo F., J. J. Negro, J. A. Donazar and P. Gaona. 1996. A Demographic Model for a Population of the Endangered Lesser Kestrel in Southern Spain. *Journal of Applied Ecology* 33: 1085-1093.

Iankov, P., Tz. Petrov, T. Michev, L. Profirov 1994. Past and present Status of the Lesser Kestrel *Falco naumanni* in Bulgaria. – In: Meyburg, B.-U. & R.D. Chancellor eds. 1994. Raptor Conservation Today, WWGBP/ The Pica Press, pp 133-137.

Iñigo, A., B. Barov (2010). Action plan for the lesser kestrel *Falco naumanni* in the European Union, p. 55. SEO/BirdLife and BirdLife International for the European Commission.

Kauffman M. J., W. F. Frick and J. Linthicum. 2003. Estimation of Habitat-Specific Demography and Population Growth for Peregrine Falcons in California. *Ecological Applications* 13: 1802-1816.

Kerstin Sundseth, Ecosystems LTD, Brussels. 2013. Conservation of semi-natural grasslands

within SPAs in Bulgaria. Managing farmland in Natura 2000 Case Studies. P.178. In Olmeda C., C. Keenleyside, G. Tucker, E. Underwood. 2013. Farming for Natura 2000. Guidance on how to integrate Natura 2000 conservation objectives into farming practices, based on Member States good practice experiences. EC, 2013. p. 251.

Kmetova, E., P. Zhelev, A. Mechev, G. Gradev, I. Ivanov. 2012. Natural Colonies of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in European Turkey and Discussion on the Chances of Natural Re-colonization of the Species in Bulgaria. Acta zool. bulg., Suppl. 4, 2012: p-p 47-54.

Kmetova E. 2010. Habitat model for the restoration of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in Bulgaria, MSc Thesis, Central European University, Budapest, 110 p. – да се намери/използва в текста

Marin S., G. Gradev. 2016. Draft Bulgarian Lesser Kestrel Action Plan: status of species and conservation measures. Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop Plovdiv, Bulgaria, 4-8.10.2016, p. 8

Marin S., Vasileva Y., Bulgarian Lesser Kestrel captive breeding stock at the Green Balkans WBRC, Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop Plovdiv, Bulgaria, 4-8.10.2016, p. 9

Mihoub, J.-B., O. Giménez, P. Pillard, and F. Sarrazin. 2010. Challenging conservation of migratory species: Sahelian rainfalls drive first-year survival of the vulnerable lesser kestrel *Falco naumanni*. Biological Conservation.

Mihtieva P., P. Karpuzova, S. Marin, P. Zhelev, G. Gradev, D. Marinov. 2016. Correlation Between the choice of partner and the individual nesting territory in the Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) and preconditions for polyandry. International conference on zoology and zoonoses, Hissar, Bulgaria. p.123

Negro J. J., J. A. Donazar & F. Hiraldo 1992, Copulatory behavior in a colony of lesser kestrels: sperm competition and mixed reproductive strategies, Animal Behaviour 43: pp 921-930

Negro J. J., J. A. Donazar and F. Hiraldo. 1993. Home range of lesser kestrel during the breeding season. In: Biology and Conservation of Small Falcons (eds. M.K. Nicholls & R. Clarke) pp. 144–150. Canterbury, UK. The Hawk and Owl Trust.

Nankinov, D., G. Stoyanov, G. Kouzmanov, R. Todorov. 1991. Informations sur la situation des Rapaces diurnes en Bulgarie. – Birds of Prey Bull., 4: 293–302.

Parr S. J., M. Á. Naveso and M. Yazar. 1997. Habitat and potential prey surrounding lesser kestrel *Falco naumanni* colonies in central Turkey. Biological Conservation 79: 309-312. Parr S. J., M. Á. Naveso and M. Yazar. 1997. Habitat and potential prey surrounding lesser kestrel *Falco naumanni* colonies in central Turkey. Biological Conservation 79: 309-312.

Pilard, Ph., M. Bourgeois, B. Remy, N. Saulnier. 2016. French Lesser Kestrel Action Plan. Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop. Plovdiv, Bulgaria. p. 11

Pomarol M. 1993. Lesser kestrel recovery project in Catalonia. In: Biology and Conservation of Small Falcons (eds. M. K. Nicholls & R. Clarke) pp. 24-28. London. The Hawk and Owl Trust.

Rodriguez, A., M. Alcaide, J. J. Negro & P. Pilard. 2011. Using major histocompatibility complex markers to assign the geographic origin of migratory birds: examples from the threatened lesser kestrel. Animal Conservation. Print ISSN 1367-9430

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

Stoychev, S., G. Gradev, D. Demerdchiev, S. Marin, I. Angelov, S. Isfendiyaroglu, P. Zhelev, E. Kmetova-Biro, Do. Dobrev. 2016. Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) colonies in the European part of Turkey. International Lesser Kestrel Workshop, Plovdiv, Bulgaria. p. 21

Stoynov E., H. Peshev, A. Grozdanov, V. Delov, N. Vangelova, D. Peshev. 2015. New data for the presence and numbers of some conservation dependent birds in Kresna gorge with proposal of original method for individual identification of vultures. Annuaire de l'Université de Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculte de Biologie 2015, volume 100, livre 4, pp. 320-331

Sergio, F., G. Tavecchia, A. Tanferna, L. Jiménez, J. Blas, R. Stephanis, T. Marchant, N. Kumar, F. Fernando Hiraldo. 2015. No effect of satellite tagging on survival, recruitment, longevity, productivity and social domain of a raptor, and the provisioning and condition of its offspring. Journal of applied Ecology

Taljaard, F. & M. Anderson, 1994. Violent hailstorm kills. 357 Lesser Kestrels. Gabar 9: 28-29. Status of the Lesser Kestrel in South Africa. Ostrich 42: pp1-4.

Tucker, G. M. and Heath, M. F. 1994 *Birds in Europe: their conservation status*. Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 3)

Vickery, J A, Tallowin, J R, Feber, R E, Asteraki, E J, Atkinson, P W, Fuller, R J and Brown, V K (2001) The management of lowland neutral grasslands in Britain: effects of agricultural practices on birds and their food resources. Journal of Applied Ecology, No 38, (3) pp647- 664.

Zhelev, P., G. Gradev, S. Marin, Radio-telemetry of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in the course of reinforcement of the species in Bulgaria 2016, Annuaire de l'Université de Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculte de Biologie, First National Conference of Reintroduction of Conservation-reliant Species, Sofia 2015, University Press 2016, pp. 145-152

BirdLife International 2004a. *Falco naumanni* Lesser Kestrel. In: Birds in Europe: Population Estimates, Trends and Conservation Status. BirdLife International, Cambridge, UK.

BirdLife International 2004b Birds in the European Union: a status assessment. Wageningen, The Netherlands: BirdLife International.

BirdLife International. 2013. *Falco naumanni*. The IUCN Red List of Threatened Species 2013: e. T22696357A40742561. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2013-2.RLTS.T22696357A40742561.en>. Downloaded on 02 December 2016.

Report under the Article 12 of the Birds Directive 2008-2012. 2015. European Environment Agency, European Topic Centre on Biological Diversity. http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_12/reference_portal

Technical Final Report – from 01.10.2006 to 31.03.2011. 15/09/2012. 82 p. LIFE06 NAT/IT/000026 – Salvaguardia dei rapaci della ZPS "Promontorio del Gargano"4

Trektellen. 23.09.2016. Bourgas. Counting period: 08:09 - 19:15. Observers (first period): Kees De Leeuw, Leo Kramer, Geert Custers, Hans-Peter Uebelgunn (NL), Kris De Keersmaecker (not.), group from VWG Oost-Brabant and VWG Noordwest Brabant (B), Juha Lehtinen, Heikki Parviainen (FIN), and other birders from the UK, France and The Netherlands.

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

xeno-canto – Ranges shown based on BirdLife International and NatureService (2011)

<http://www.xeno-canto.org/species/Falco-naumanni>

10.3. Снимки на местообитания на вида в България.

Местообитания за гнездене

Последното гнездово находище на белошипки, Сакар, 1989 – в днешно време. Белошипата ветрушка е използвала за гнездене ниши в ерозиран отвесен земен бряг в плитко дере (Николов и кол., 1994).

Има съобщения за гнездене на вида в скални ниши, а в Турция, Хърватска, Италия и др. и в момента има колонии извън населени места по скали

Понастоящем основната популация на вида е в населени места по кухни в постройки

Местообитания за търсене на храна

Първичните местообитания навида – степите, почти не се срещат. Техен заместител, вторично за ниско изпасаните пасища – първично местообитание за търсене на храна

Вторично местообитание – неполивни житни култури т.н. житна „степ“ е предпочитано и основно местообитание за търсене на храна в България и цяла Европа

Идеалното вторично местообитание е мозайка от разнообразни неполивни селскостопански култури (с най-висок приоритет житни и бобови), ожънати площи, разорани площи и оставени да презимуват стърнища, всичките със запазени синори по границите им.

10.4. Кратки отчети по научни изследвания и проучвания, извършени в хода на разработване на плана за действие.

Всички научни изследвания могат да бъдат намерени като приложени електронни файлове към Плана за действие.

- 10.4.1 Re-establishment of lesser kestrel (*Falco naumanni*) in breeding habitats of eastern imperial eagle (*Aquila heliaca heliaca*) in Bulgaria, Gradev G, Marin S, Zhelev P & Marinov D, Slovak Raptor Journal 2014, 8(1): 3–8. DOI: 10.2478/srj-2014-0006
- 10.4.2 Natural Colonies of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in European Turkey and Discussion on the Chances of Natural Re-colonization of the Species in Bulgaria, Elena Kmetova, Pavlin Zhelev, Aleksandar Mechev, Gradimir Gradev, Ivelin Ivanov, ACTA ZOOLOGICA BULGARICA, Suppl. 4, 2012:45-52 (<http://www.acta-zoologica-bulgarica.eu/downloads/acta-zoologica-bulgarica/2012/supplement-4-047-054.pdf>)
- 10.4.3 Recovering the Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) as a breeder in Bulgaria, Gradimir Gradev, Simeon Marin, Pavlin Zhelev, José Antolín, Annuaire de l'Université de Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculte de Biologie, First National Conference of Reintroduction of Conservation-reliant Species, Sofia 2015, University Press 2016, pp. 136-144 (https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/universitet_t/fakulteti/biologicheski_fakultet2/oficialni_izdaniya/godishnik_na_sofijskiya_universitet_kniga_4_nauchni_sesii_na_biologicheskiya_fakultet/p_rva_nacionalna_konferenciya_po_reintrodukciya_na_konservacionno_znachimi_vidove_2015_god/gradimir_gradev_simeon_marin_pavlin_zhelev_jose_antolin_recovering_the_lesser_kestrel_falco_naumanni_as_a_breeder_in_bulgaria)
- 10.4.4 Radio-telemetry of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in the course of reinforcement of the species in Bulgaria, Pavlin Zhelev, Gradimir Gradev, Simeon Marin, Annuaire de l'Université de Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculte de Biologie, First National Conference of Reintroduction of Conservation-reliant Species, Sofia 2015, University Press 2016, pp. 145-152 (https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/universitet_t/fakulteti/biologicheski_fakultet2/oficialni_izdaniya/godishnik_na_sofijskiya_universitet_kniga_4_nauchni_sesii_na_biologicheskiya_fakultet/p_rva_nacionalna_konferenciya_po_reintrodukciya_na_konservacionno_znachimi_vidove_2015_god/pavlin_zhelev_gradimir_gradev_simeon_marin_radio_telemetry_of_lesser_kestrel_falco_naumanni_in_the_course_of_reinforcement_of_the_species_in_bulgaria)
- 10.4.5 Tracking methods for Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) used in the course of the species' recovery as breeder in Bulgaria, Gradimir Gradev, International Conference on Zoology and Zoonoses, 26-28.10.2016, Hissar, Bulgaria, Book of Abstracts
- 10.4.6 Correlation between the choice of partner and the individual nesting territory in the Lesser Kestrel (*Falco naumanni*), and preconditions for polyandry, Polyana Mihtieva, Petya Karpuzova, Simeon Marin, Pavlin Zhelev, Gradimir Gradev, International Conference on Zoology and Zoonoses, 26-28.10.2016, Hissar, Bulgaria, Book of Abstracts, p. 123
- 10.4.7 Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in Thrace – distribution, numbers, and threats. Gradimir Gradev, Dimitar Demerdchiev, Simeon Marin, Ivaylo Angelov, Pavlin Zhelev, Elena Kmetova-Biro, Eferpi Patetsini, Dobromir Dobrev, Stoycho Stoychev. International Conference on Zoology and Zoonoses, 26-28.10.2016, Hissar, Bulgaria, Book of Abstracts, pp. 124-125
- 10.4.8 Recovering the Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) as a breeder in Bulgaria. Gradimir Gradev, Simeon Marin, José Antolín. Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop Plovdiv, Bulgaria, 4-8.10.2016, p. 7
<http://greenbalkans.org/birdsofprey/lesserkestrellife/document-86953>
(Завръщане на белошипата ветрушка като гнездящ вид в България)
- 10.4.9 Satellite tracking of Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) from a recovered breeding population in Bulgaria, Gradimir Gradev, Simeon Marin, Pavlin Zhelev, Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop Plovdiv, Bulgaria, 4-8.10.2016, p. 8

План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България 2017 – 2026 г.

<http://greenbalkans.org/birdsofprey/lesserkestrellife/document-86953>

(Сателитно проследяване на белошипите ветрушки от възстановената популация в България)

10.4.10. Draft Bulgarian Lesser Kestrel Action Plan: status of species and conservation measures, Simeon Marin, Gradimir Gradev, Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop Plovdiv, Bulgaria, 4-8.10.2016, p. 8

<http://greenbalkans.org/birdsofprey/lesserkestrellife/document-86953>

(План за действие за белошипата ветрушка в България)

10.4.11. Bulgarian Lesser Kestrel captive breeding stock at the Green Balkans WBRC, Simeon Marin, Yordanka Vasileva, Abstract book of the International Lesser Kestrel Expert Workshop Plovdiv, Bulgaria, 4-8.10.2016, p. 9

<http://greenbalkans.org/birdsofprey/lesserkestrellife/document-86953>

(Размножаване на закрито на белошипите ветрушки в Спасителния център на Зелени Балкани, България)

10.5. Анализи и доклади изготвени в хода на разработване на плана за действие.

Всички доклади и анализи могат да бъдат намерени като приложени електронни файлове към Плана за действие.

10.5.1 [Идентифициране на щадящи и полезни за белошипата ветрушка мерки от ПРСР](#). Зелени Балкани. 2014, 13 стр.

10.5.2 [Доклад за положителни/отрицателни земеделски практики в ЕС имащи отношение към белошипата ветрушка](#). Зелени Балкани. 2014, 23 стр. (без приложенията).

10.5.3 [Препоръки за опазване и управление на белошипата ветрушка в планове за управление на ЗЗ от НАТУРА 2000](#). Зелени Балкани. 2014, 15 стр. (без приложенията).

10.5.4 [Насоки за поддържане и управление на местообитания в териториите за освобождаване на белошипите ветрушки \(*Falco naumanni*\)](#). Зелени Балкани. 2015, 52 стр.

10.5.5 [Под един покрив с белошипите ветрушки – как да построим гнездилици за соколчетата](#). Зелени Балкани 2014, 15 стр.

10.6. Приложения към текста на ПД

10.6.1 Данни за *F.naumanni* в Национална Натура 2000 ГИС и база данни (МОСВ).

10.6.2 Таблици към 4.4.1. Изисквания към местообитанията

10.6.3 Въведени в ЗЗ забрани от значение за белошипата ветрушка.

10.6.4 Карти и снимки към ПД

10.6.1 Данни за *F. naumanni* в Национална Натура 2000 ГИС и база данни (МОСВ).

Таблица 2: Данни за *F. naumanni* в Национална Натура 2000 ГИС и база данни на МОСВ (към 2015).

Код на 33	Име на 33	Популация в зоната						Оценка на зоната			
		Тип	Размер		Единици	Категория	Качество на данните	A/B/C/D	A/B/C		
			Мин.	Макс.		C/R/V/P		Популация	Опазване	Изоляция	Цялост на оценка
BG0000270	Атанасовско езеро	конц.	1	3	инд.		добро	A	A	B	A
BG0000271	Мандра-Пода	конц.	0	1	инд.		добро	C	B	C	B
BG0000273	Бургаско езеро	конц.	0	1	инд.		добро	C	B	C	C
BG0002002	Западен Балкан	конц.	1	1	инд.		добро	B	B	B	B
BG0002002	Западен Балкан	размн.				наличен	недост.	B	B	B	B
BG0002012	Крумовица	конц.	1	1	инд.		добро	C	B	C	C
BG0002012	Крумовица	размн.	0	1	инд.		добро	C	B	C	C
BG0002013	Студен кладенец	конц.	0	1	инд.		добро	A	A	B	A
BG0002013	Студен кладенец	размн.	0	3	дв.		добро	A	A	B	A
BG0002014	Маджарово	размн.	0	2	дв.		добро	A	A	B	A
BG0002017	Комплекс Беленски острови	конц.	0	1	инд.		добро	B	B	C	A
BG0002019	Бяла река	размн.	0	1	дв.		добро	A	A	B	B
BG0002021	Сакар	конц.	0	2	инд.		добро	C	A	C	C
BG0002022	Язовир Розов кладенец	размн.	1	1	дв.		добро	B	B	B	C
BG0002025	Ломовете	размн.	0	3	дв.		добро	A	A	B	B
BG0002029	Котленска планина	конц.	1	2	инд.		добро	A	B	B	B
BG0002029	Котленска планина	размн.	0	3	дв.		добро	A	B	B	B
BG0002041	Комплекс Ропотамо	конц.	1	1	инд.		добро	C	B	C	C
BG0002043	Емине	конц.	0	1	инд.		добро	A	A	B	A
BG0002044	Камчийска планина	конц.	0	1	инд.		добро	A	A	B	A
BG0002054	Средна гора	размн.	0	1	инд.		добро	C	B	B	B
BG0002061	Балчик	конц.	0	1	инд.		добро	A	A	B	A
BG0002071	Мост Арда	размн.	0	1	дв.		добро	B	A	B	B
BG0002073	Добростан	конц.	0	2	инд.		добро	A	A	B	A
BG0002076	Места	размн.	0	3	дв.		добро	A	A	B	B
BG0002082	Батова	конц.	1	1	инд.		добро	A	A	B	A
BG0002113	Триград - Мурсалица	конц.	2	2	инд.		добро	A	B	B	B

10.6.2 Таблици към 4.4.1. Изисквания към местообитанията

Таблица 4: Атрибутивна информация към Карта 2: Пригодност на местообитанията за търсене на храна на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (по “КОРИН Земно покритие” 2012).

Номенклатура на “КОРИН Земно покритие” 2012, 3то ниво	Пригодност на местообитанията за хранене на белошипата ветрушка
1.1.1. Населени места с плътно застрояване	непригодни
1.1.2. Населени места със свободно застрояване	непригодни
1.2.1. Индустриални или търговски обекти	непригодни
1.2.2. Пътно-шосейна и железопътна мрежи, и прилежащата им земя	непригодни
1.2.3. Пристанища	непригодни
1.2.4. Летища	непригодни
1.3.1. Кариери и открити рудници	непригодни
1.3.2. Сметища	непригодни
1.3.3. Строителни обекти	непригодни
1.4.1. Зелени площи в населени места	слабо пригодни
1.4.2. Места за спорт и отдих	непригодни
2.1.1. Ненапоявана обработваема земя	оптимални
2.1.3. Оризища	слабо пригодни
2.2.1. Лозя	слабо пригодни
2.2.2. Овощни и ягодови насаждения	непригодни
2.3.1. Пасища	оптимални
2.4.2. Комплекси от раздробени земеделски земи	оптимални
2.4.3. Земеделски земи със значителни участъци естествена растителност	пригодни
3.1.1. Широколистни гори	непригодни
3.1.2. Иглолистни гори	непригодни
3.1.3. Смесени гори	непригодни
3.2.1. Естествени тревни площи	оптимални
3.2.2. Растителни съобщества на храсти и треви	слабо пригодни
3.2.4. Преходна дървесно-храстова растителност (Бележка: само екотона)	слабо пригодни
3.3.1. Плажни ивици, дюни, пясъци	слабо пригодни
3.3.2. Голи скали	пригодни
3.3.3. Площи с рядка растителност	оптимални
3.3.4. Опожарени площи	непригодни
4.1.1. Вътрешни блата	непригодни
4.1.2. Торфени блата	непригодни
4.2.1. Солени блата	непригодни
4.2.2. Солници	непригодни
5.1.1. Водни течения	непригодни
5.1.2. Водни площи	непригодни
5.2.1. Крайбрежни лагуни	непригодни
5.2.3. Морета и океани	непригодни

Таблица 5: Атрибутивна информация за пригодност на природните местообитания от Приложение 1 на ЗБР като местообитанията за търсене на храна на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*)..

Код		Природно местообитание класифицирано като местообитания за хранене на белошипата ветрушка (<i>Falco naumanni</i>) в България	Пригодност за белошипата ветрушка
1240		Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове <i>Limonium</i>	слабо пригодни
1310		<i>Salicornia</i> и други едногодишни растения, колонизиращи тинести и пясъчни терени	слабо пригодни
1340	*	Континентални солени ливади	пригодни
1410		Средиземноморски солени ливади	пригодни
1530	*	Панонски солени степи и солени блата	пригодни
2110		Зараждащи се подвижни дюни	слабо пригодни
2120		Подвижни дюни с <i>Ammophila arenaria</i> по крайбрежната ивица (бели дюни)	слабо пригодни
2130	*	Неподвижни крайбрежни дюни с тревна растителност (сиви дюни)	пригодни
2340	*	Панонски вътрешноконтинентални дюни	оптимални
3130		Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от <i>Littorelletea uniflorae</i> и/или <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>	непригодни
3140		Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от <i>Chara</i>	непригодни
3150		Естествени еутрофни езера с растителност от типа <i>Magnopotamion</i> или <i>Hydrocharition</i>	непригодни
3160		Естествени дистрофни езера	непригодни
4030		Европейски сухи ерикоидни съобщества	слабо пригодни
4060		Алпийски и бореални ерикоидни съобщества	слабо пригодни
4080		Субарктични храсталаци от <i>Salix</i> spp.	непригодни
4090		Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета	слабо пригодни
40A0	*	Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества	слабо пригодни
40B0		Родопски съобщества на <i>Potentilla fruticosa</i>	непригодни
40C0	*	Понто-сарматски широколистни храстчета	слабо пригодни
5130		Съобщества на <i>Juniperus communis</i> върху варовик	слабо пригодни
5210		Храсталаци с <i>Juniperus</i> spp.	слабо пригодни
6110	*	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от <i>Alyso-Sedion albi</i>	слабо пригодни
6150		Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества	слабо пригодни
6170		Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества	слабо пригодни
6210		Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco Brometalia</i>) (*важни местообитания на орхидеи)	оптимални

6220	*	Псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас Thero Brachypodietea	оптимални
6230	*	Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините	слабо пригодни
6240	*	Субпанонски степни тревни съобщества	оптимални
6250	*	Панонски льосови степни тревни съобщества	оптимални
6260	*	Панонски пясъчни степа	оптимални
62C0	*	Понто-Сарматски степа	оптимални
62A0		Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества	оптимални
62D0		Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества	оптимални
6410		Ливади с <i>Molinia</i> на карбонатни, торфени или глинести почви (<i>Molinion caeruleae</i>)	слабо пригодни
6420		Средиземноморски влажни съобщества на високи трева от съюз <i>Molinio-Holoschoenion</i>	слабо пригодни
6430		Хидрофилни съобщества от високи трева в равнините и в планинския до алпийския пояс	слабо пригодни
6440		Алувиални ливади от съюза <i>Cnidion dubii</i> в речните долини	Слабо пригодни
6510		Низинни сенокосни ливади	оптимални
6520		Планински сенокосни ливади	оптимални
7140		Преходни блатата и плаващи подвижни торфища	непригодни
7210	*	Карбонатни мочурища с <i>Cladium mariscus</i> и видове от съюза <i>Caricion davallianae</i>	непригодни
7220	*	Извори с твърда вода с туфести формации (<i>Cratoneurion</i>)	непригодни
7230		Алкални блатата	непригодни
8110		Силикатни сипеи от планинския до снежния пояс	непригодни
8120		Сипеи върху варовити терени и калциеви шисти във високите планини	слабо пригодни
8210		Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове	слабо пригодни
8220		Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове	слабо пригодни
8230		Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите <i>Sedo-Scleranthion</i> или <i>Sedo albi-Veronicion dillenii</i>	слабо пригодни

Таблица 6: Атрибутивна информация към Карта 2: Пригодност на гнездовите местообитания на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България (по “КОРИН Земно покритие” 2012).

Номенклатурата на “КОРИН Земно покритие” 2012, 3то ниво	Пригодност на местообитанията за гнездене белошипата ветрушка
1.1.1. Населени места с плътно застрояване	оптимални
1.1.1. Населени места с плътно застрояване (в гористи и планински райони)	слабо пригодни
1.1.2. Населени места със свободно застрояване	оптимални
1.1.2. Населени места със свободно застрояване(в гористи и планински райони)	слабо пригодни
1.2.1. Индустриални или търговски обекти	пригодни
1.2.1. Индустриални или търговски обекти (в гористи и планински)	слабо пригодни

райони)	
1.2.2. Пътно-шосейна и железопътна мрежи, и прилежащата им земя	непригодни
1.2.3. Пристанища	непригодни
1.2.4. Летища	непригодни
1.3.1. Кариери и открити рудници (без откритите рудници)	оптимални
1.3.1. Кариери и открити рудници (в гористи и планински райони)	слабо пригодни
1.3.2. Сметища	непригодни
1.3.3. Строителни обекти	слабо пригодни
1.4.1. Зелени площи в населени места	непригодни
1.4.2. Места за спорт и отдих	непригодни
2.1.1. Ненапоявана обработваема земя	непригодни
2.1.3. Оризища	непригодни
2.2.1. Лозя	непригодни
2.2.2. Овощни и ягодови насаждения	непригодни
2.3.1. Пасища	непригодни
2.4.2. Комплекси от раздробени земеделски земи	непригодни
2.4.3. Земеделски земи със значителни участъци естествена растителност	непригодни
3.1.1. Широколистни гори	непригодни
3.1.2. Иглолистни гори	непригодни
3.1.3. Смесени гори	непригодни
3.2.1. Естествени тревни площи	непригодни
3.2.2. Растителни съобщества на храсти и треви	непригодни
3.2.4. Преходна дървесно-храстова растителност	непригодни
3.3.1. Плажни ивици, дюни, пясъци	непригодни
3.3.2. Голи скали	слабо пригодни
3.3.2. Голи скали (в гористи и планински райони)	непригодни
3.3.3. Площи с рядка растителност	непригодни
3.3.4. Опожарени площи	непригодни
4.1.1. Вътрешни блата	непригодни
4.1.2. Торфени блата	непригодни
4.2.1. Солени блата	непригодни
4.2.2. Солници	непригодни
5.1.1. Водни течения	непригодни
5.1.2. Водни площи	непригодни
5.2.1. Крайбрежни лагуни	непригодни
5.2.3. Морета и океани	непригодни

10.6.3 Въведени в ЗЗ забрани от значение за белошипата ветрушка.

В ЗЗ с предмет на опазване белошипата ветрушка има разписани 10 групи от сходни забрани, въведени чрез заповедите им за обявяване :

Забрани за унищожаване характеристика на ландшафта (гарантират запазване укритията на животните служещи за храна на белошипата ветрушка):

1. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета), при ползването на земеделските земи като такива;
2. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
3. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (единични и групи дървета) в земеделските земи;
4. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива;
5. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета, защитни горски пояси) при ползването на земеделските земи като такива;

Забрани за разораване и залесяване на тревни местообитания (гарантират запазване на ключови местообитания за търсене на храна):

6. Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
7. Забранява се залесяването на ливадите и пасищата, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
8. Забранява се залесяването на пасища и мера, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
9. Забранява се разораването на пасищата и превръщането им в обработваеми земи;
10. Забранява се разораването и залесяването на ливади, пасища и мери;

Забрани за използването на пестициди и торове (гарантират наличието на плячка за белошипата ветрушка):

11. Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
12. Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища, ливади и мери.
13. Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища;
14. Забранява се използването на пестициди (включително второ поколение родентициди) и торове (с изключение на оборски тор) в пасища и ливади;
15. Забранява се използването на пестициди в пасища и ливади;
16. Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство;

Забрани за ветрогенератори (предотвратяват смъртност от сблъсък с ветрогенератори):

17. Забранява се изграждането на съоръжения за производство на електроенергия посредством силата на вятъра с изключение на такива, които към датата на обнародването на заповедта в „Държавен вестник“ са съгласувани по реда на действащата нормативна уредба по околна среда.
18. Забранява се изграждането на вятърни генератори за производство на електроенергия с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура или са съгласувани по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната

среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се прилага за вятърни генератори, използвани като собствени източници на електрическа енергия.

19. Забранява се изграждането на вятърни генератори за производство на електроенергия в горната граница на гората (над 800 м н.в.) с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в Държавен вестник има започната процедура или са съгласувани по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се прилага за вятърни генератори, използвани като собствени източници на електрическа енергия.

Забрана за фотоволтаични системи (предотвратяват загубата на местообитание за хранене):

20. Забранява се изграждането на фотоволтаични системи за производство на електроенергия в пасища, ливади и мери с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в Държавен вестник има започната процедура или са съгласувани по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се прилага за изграждане на наземни, покривни и фасадни фотоволтаични системи, използвани като собствени източници на електрическа енергия.

Забрана за фотоволтаични системи и вятърни генератори (предотвратяват загубата на местообитание за хранене и смъртност от сблъсъци):

21. Забранява се изграждането на нови фотоволтаични системи и вятърни генератори за производство на електроенергия, с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в Държавен вестник има започната процедура или са съгласувани по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се прилага за изграждане на: фотоволтаични системи в имоти с начин на трайно ползване според Единния класификатор на кадастъра и съответстващите им кодове от групите стопански дворове и производствени бази на селското стопанство, животновъдни комплекси и ферми, които са свързани с електроразпределителната мрежа; вятърни генератори, наземни, покривни и фасадни фотоволтаични системи, използвани като собствени източници на електрическа енергия;

Забрани за кариери и мини (предотвратяват загубата на местообитание за хранене):

22. Забранява се разкриването на нови кариери и разширяването на концесионните площи на съществуващи кариери за добив на подземни богатства с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в Държавен вестник има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване по ЗПБ и/или за предоставяне на концесия за добив по ЗПБ и по Закона за концесиите или са съгласувани по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие.

23. Забранява се разкриването на нови и разширяването площта на съществуващи кариери, рудници и мини, с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в Държавен вестник има започната процедура или са съгласувани по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;

Забрани за жилищно, курортно и вилно строителство (предотвратяват загубата на местообитание за хранене):

24. В границите на определени поземлени имоти в землищата на с. Емона и гр. Обзор се забранява: допускането и извършването на жилищно, курортно и вилно строителство до влизането в сила на нов ОУП на община Несебър или негово изменение, с изключение на тези имоти, за които към 18.08.2006 г. има стартирала процедура по реда на глава 6 от Закона за

опазване на околната среда; промяната на естествения характер на речните корита извън границите на населените места, с изключение на дейности, свързани с превантивна защита или оперативна защита при бедствени ситуации; провеждането на офроуд състезания.

25. Забранява се допускането и извършването на жилищно, курортно и вилно строителство до влизането в сила на нов ОУП на община Балчик и община Аксаково или техни изменения с изключение на имоти, които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ попадат в строителните граници на населени места или селищни образувания в двете общини, или имоти, за които има започната или завършена процедура по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие.“

Забрана за безпокойство (осигурява спокойствие през размножителния сезон):

26. Забранява се скалното катерене, делта- и парапланеризмът в периода на гнездене от 1 март до 31 юли.

Забрана за необезопасени електропроводи (предотвратява смъртност от токов удар и сбъсък с електропроводи):

27. Забранява се изграждането на необезопасени за птици въздушни електропреносни мрежи.

Разпределението на забраните по ЗЗ е представено в Таблица 7

Таблица 8: към т.б.1. Забрани, въведени чрез заповедите за обявяване, в ЗЗ от значение за белошипата ветрушка

№	ЗЗ код	ЗЗ име	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
1	BG 0000270	Атанасовско езеро	x					x					x						x										
2	BG 0000271	Мандра-Пода	x					x						x						x		x		x					
3	BG 0000273	Бургаско езеро						x					x																
4	BG 0002002	Западен Балкан						x					x					x			x								
5	BG 0002012	Крумовица	x					x					x																
6	BG 0002013	Студен кладенец	x					x					x																
7	BG 0002014	Маджарово	x					x					x															x	
8	BG 0002017	Комплекс Беленски острови			x							x																	
9	BG 0002019	Бяла река				x		x						x															
10	BG 0002021	Сакар	x					x					x					x					x		x				x
11	BG 0002022	Язовир Розов кладенец	x					x					x																
12	BG 0002025	Ломове					x		x							x													
13	BG 0002029	Котленска планина	x						x				x					x											
14	BG 0002041	Комплекс Ропотамо						x	x				x						x										
15	BG 0002043	Емине	x					x					x					x	x							x			
16	BG 0002044	Камчийска планина						x					x					x		x									
17	BG 0002054	Средна гора		x				x					x																
18	BG 0002061	Балчик	x					x						x						x		x		x					
19	BG 0002071	Мост Арда	x					x					x																
20	BG 0002073	Добростан									x						x												
21	BG 0002076	Места								x					x					x									
22	BG 0002082	Батова						x					x					x		x							x		
23	BG 0002113	Триград - Мурсалица									x						x			x									

10.6.4. Карти и снимки към ПД

Всички карти и снимки могат да бъдат намерени като електронен файл приложен към ПД.